

7142.

L

Sublet

ACADEMIA ROMÂNĂ

EPISCOPULU MELCHISEDEC

DISCURSŪ DE RECEPȚIUNE
ROSTITŪ IN ȘEDINTĂ SOLEMNĂ
SUB PREȘEDINȚA

M. S. REGELUI

LA 25 MARTIE 1894

DE

IOANŪ KALINDERU

MEMBRU ALŪ ACADEMIEI ROMÂNE

CU

RESPUNSULŪ

D-LUI

DIMITRIE A. STURDZA

MEMBRU ALŪ ACADEMIEI ROMÂNE.

BUCURESCI
LITO-TIPOGRAFIA CAROL GOBL, STRADA DOMNEI 16
1894.

PrețulŪ Lei 1.

Inv. A. 49.426

Inv. 7142.

ACADEMIA ROMÂNĂ
EPISCOPULŪ MELCHISEDEC

DISCURSŪ DE RECEPȚIUNE
ROSTITŪ IN ȘEDINȚĂ SOLEMNĂ
SUB PREȘEDINȚA

~~MEMBRULUI~~

LA 25 MARTIE 1894

DE

IOANŪ KALINDERU

MEMBRU ALŪ ACADEMIEI ROMÂNE

CU

RESPUNSULŪ

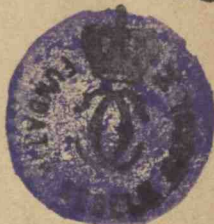
D-LUI

DIMITRIE A. STURDZA

MEMBRU ALŪ ACADEMIEI ROMÂNE.

DONAȚIUNEA
MIHAI BOERESCU

BUCUREȘCI
LITO-TIPOGRAFIA CAROL GÖBL, STRADA DÓMNEI 16
1894.

10604.
92 (Episcopul Melchisedec)

281.95 (09) (Melchisedec)

BIBLIOTECA CENTRALĂ UNIVERSITARĂ
BUCUREȘTI

COTA.....

7142

1961

RC 158 / 04

L

CONTROL. 195

CONTROL 1953

B.C.U. Bucuresti

C10604

Melchisedec

Sire,
Alteță Regală
Domnilorū și stimați colegi,

Cinstea cea mare ce ați bine-voitū a-mi face, chemându-mă a ședé printre membrii acestui însemnatū așezămintū culturalū, deși nu aveamū ca recomandațiune pe lângă domniile vóstre decât câteva modeste publicațiuni, mai tóte dintr'unū domeniū restrinsū alū anticelorū instituțiuni romane, a fostū pentru mine o generósă răsplată din partea domniilor vóstre, și cugetulū că m'ați făcutū colegulū bărbaților cari aū lucratū atâtū de multū pentru litere, pentru sciințe și pentru patrie, măresce recunoscința mea. Bine-voiți dar a-mi da voe să v'ó exprimū acum.

Potū însă să vė asigurū, că venindū printre voi, vė aducū o inimă caldă, unū dorū nemărginitū de a face binele, unū devotamentū absolutū Academiei nóstre, o afecțiune și o cordialitate pentru domniile vóstre, cari nu vorū slabi nici odată.

Pentru a mă conformă Statutelorū Academiei, cari cerū dela celū alesū tributulū unei lucrări originale, vė rogū să-mi dați voe de a vorbi de o figură nobilă, care a dispărutū dintre noi, de unū învęfatū Episcopū, care după ce a păstoritū turma sa mai bine de o jumătate de secolū cu atāta înțelepciune și norocū, a părăsitū lumea acēsta de dureri și a intratū acum în odihna eternă; voiū să vė vorbescū de una din podóbele acestei Academii, care s'a distinsū ca teologū, ca istoricū, ca filologū, de unū bărbatū cu mintea

bogată, de Episcopul de Romanu, Melchisedec, acelă apostolă a cărui inimă lumină pe frații săi cu razele credinței și-i încălziă cu caritatea sa.

Da, elă a fostă ună apostolă, acestă nume i se cuvine cu dreptă, căci vieța sa, studiată din légănă până în mormintă, se vede însemnată cu strălucire de acéstă aureolă. Incă din anii săi cei d'intăi, o sete îlă cuprinde, aceea a învățătorei, precum mai târziă îlă cuprinde zelulă pentru casa Domnului.

Melchisedec s'a născută la 12 Februarie 1822 ca fiulă lui Petre Ștefănescu, preotulă satului Gărcina din județulă Némțu, și ală soției sale Anastasia; unchiulă său eră și elă preotă, și ast-felă se găsesce înrolată prin nascere, ca și prin tragerea sa de inimă, în armia bisericésă, în care va ajunge unulă din capi și din gloriile ei, după ce a fostă ună ostașă umilă și nesciută.

Să nu ne tememă, elă nu va rămână timpă multă pe treptele de jos ale ierarchiei bisericesci; ridicarea se va face dela sine, fără favóre, fără rugăciuni, fără uneltiri săă intrigi, și ea va fi răsplata, rodulă fireseă ală superiorității, ală sciinței, ală virtuților și ală numelui bună, ce aceste însușiri îi facă. Să urmămă mersulă acesteii vieți așa de frumósă și de exemplară în cariera preoțescă, precum amă urmă cursulă unui riu cu apă limpede și lină, care din piriă mică ce e la începutulă său, străbătându-și calea, cresce pe nesimțite, până în momentulă când, ajunsă la cea mai mare desvoltare ce o póte luă, vine de se aruncă în vre o mare, căci mările sunt mormintele riurilor. Dacă imi permiteți, Sire, Alteță Regală, domnilor și stimați Colegi, de a urmă cu acéstă comparațiune, voiă dice că diua în care acéstă vieță stă și se frânge, după ce a bucurată lumea, este aceea în care ea se lasă în marea vecinicieii.

Vedă însă că panegiriculă meritosului Episcopă mă răpescă și că uită de a vă schiță măcar pe scurtă biografia aceluia, pe care cu atăta părere de rău îlă vedemă lipsindă dintre noi, saă celă puțină câte-va din liniile principale ale acestui respectabilă caracteră. Mă întorcă dar la repede a istorisire a vieței prea regretatului nostru colegă. Elă primi începuturile învățătorei, precum însuși ne spune în dis-

cursul s \ddot{e} u pentru șc \ddot{o} la și biserica română, rostit \ddot{u} la 26 Iunie 1885 la Universitatea din Iași, adecă inv \ddot{e} ță să cet \ddot{e} scă la 1831, dela un dascăl \ddot{u} la biserica Sfinților Trei Erarchi din Piatra, fiind \ddot{u} în etate de nou \ddot{e} ani, apoi în satul \ddot{u} s \ddot{e} u de nascere, la Gârcina, de la doi inv \ddot{e} țător \ddot{i} improvisați \acute{e} rna, primul \ddot{u} an \ddot{u} dela un \ddot{u} călugăr \ddot{u} și cel \ddot{u} -lalt \ddot{u} dela un \ddot{u} inv \ddot{e} țător \ddot{u} mir \acute{e} n \ddot{u} , care venea dintr'o cătună învecinată. Părinții s \ddot{e} i, mirați de sirguinta pentru inv \ddot{e} țătura a t \acute{i} n \acute{e} rului Michail \ddot{u} , fiul \ddot{u} lor \ddot{u} , il \ddot{u} duseră în t \acute{o} mna anului 1834 la seminariul \ddot{u} din Socola, așezămint \ddot{u} condus \ddot{u} pe acele vremuri de neuitatul \ddot{u} Mitropolit \ddot{u} Veniamin \ddot{u} . Sfirșind \ddot{u} acolo cursurile la 1841, t \acute{i} n \acute{e} rul \ddot{u} se făc \ddot{u} inv \ddot{e} țător \ddot{u} în satul \ddot{u} Șerbesci, județul \ddot{u} N \acute{e} mțu, unde fu chemat \ddot{u} de bogații și marii boeri Alexandru și Ioan \ddot{u} Canta, cari înființase acolo o șc \ddot{o} lă cu cheltuiala lor \ddot{u} .

Sub fericitul \ddot{u} impuls \ddot{u} al \ddot{u} Archimandritul \ddot{u} Filaret \ddot{u} Scriban \ddot{u} , numit \ddot{u} rector \ddot{u} al \ddot{u} seminariul \ddot{u} din Socola, acesta fu cu des \acute{e} v \acute{e} rșire reformat \ddot{u} și completat \ddot{u} în t \acute{o} te privințele. Atunci zelosul \ddot{u} Michail \ddot{u} nu se mai simți oprit \ddot{u} de nici o considerațiune, lăsă șc \ddot{o} la sa săt \acute{e} scă și se duse după sciință ca albinele după flor \ddot{i} , după acea sciință din care va sc \acute{o} te miere întocmai ca acele ingenioșe insecte din flor \ddot{i} .

El \ddot{u} se înt \acute{o} rse dec \acute{i} la seminariul \ddot{u} s \ddot{e} u cu înflăcărarea cu care un \ddot{u} soldat \ddot{u} iubitor \ddot{u} de glorie s'ar înt \acute{o} rce sub drapelul \ddot{u} b \acute{e} trânului s \ddot{e} u General \ddot{u} . Pasionat \ddot{u} pentru inv \ddot{e} țătura, el \ddot{u} iși put \ddot{u} satisface aci pe deplin \ddot{u} pasiunea sa. Cu t $\acute{o$ te acestea, el \ddot{u} nu r \acute{e} mase în acest \ddot{u} așezămint \ddot{u} decăt un \ddot{u} an \ddot{u} , dela 1842 la 1843; făc \ddot{u} însă progrese așa de frumoșe, în căt \ddot{u} fu în stare de a pronunță un \ddot{u} discurs \ddot{u} de ocaziune în limba latină, lucru de însemnătate în acea epocă și mai ales \ddot{u} printre preoți. (1)

Un \ddot{u} zel \ddot{u} așa de mare merită o r \acute{e} splată: părintele Filaret \ddot{u} Scriban \ddot{u} , demn \ddot{u} apreciator \ddot{u} al \ddot{u} t \acute{i} n \acute{e} rului elev \ddot{u} , făc \ddot{u} ca să fie numit \ddot{u} pe la finele anului 1843 suplitor \ddot{u} la catedra de retorică, de pastorală și de istoria națională. Tatăl \ddot{u} s \ddot{e} u spiritual \ddot{u} luă hotărîrea de a consacra sciinței și lui Dumneș \ddot{e} u pe t \acute{i} n \acute{e} rul \ddot{u} s \ddot{e} u protegiat \ddot{u}

(1) Manușriptul \ddot{u} acelu \ddot{i} discurs \ddot{u} a fost \ddot{u} dăruit \ddot{u} de d-l \ddot{u} Profesor \ddot{u} C. Erbic \acute{e} nu Academiei.

și în același an 1843, la 24 Decembre, îl făcu să primescă schima monacală sub numele de Melchisedec, la mănăstirea din Socola. Puțin după aceea, e chirotonisit ierodiacon, la 16 August 1844. Apoi, recunoscându-virtuțile sale, cari rivalisau cu cunoscințele sale, după ce-lu numise suplinitor și inspector al seminariului la 25 Decembre 1845, postu în care a rămas până la 1848, părintele Scribanu se decise a-lu trimite în străinătate pentru a-și completa studiile de teologie, și cu ajutorul lui Alexandru Sturdza, care interveni pe lângă Domnul de pe atunci Michailu Sturdza, Melchisedec plecă în August 1848 spre Kiev, unde ajunse la 4 Septembrie același an. Ast-fel pu pu începe cu drag, în toamna anului 1848, studiul teologiei creștine, și diploma de Magistru în teologie și litere ce o luă la 1851, arată cu elocință câtu zel a pus în studiile sale. La 3 Octobru 1851, cu autorisarea lui Mardarie, locotiitorul de Mitropolit din Iași, și după ce se distinsese prin talentele sale și printr'o mare pietate, fu chirotonisit ieromonach la Kiev, în schitul dela Pecersca, de către Mitropolitul acelu oraș, Filaretu. Aci, pentru a glorifica pe unu Român, Petru Movilă, care ajunse Mitropolit al Kievului, vomu aminti că dînsul cel d'întai înființă în Rusia o Facultate de teologie, celebră și astăzi sub numele de Academia spirituală din Kiev. Acesta nu este un casu isolat, care să ne mire, căci precum ne spune Alexandru Hasdeu în discursul scolaru, pe care-lu pronunță la 27 Iulie 1837 la Hotin, Rusia a adusu adesea din Basarabia în serviciul său funcționari buni în administrațiune, caligrafi dibaci pentru chrisóvele împărătesci, medici și preoți.

Intorcându-se Melchisedec în patrie, i se încredință la 14 Novembre 1851, totu la seminariul din Socola, catedra de ermineutică, de scripturistică eclesiastică și de dogmatică.

Ca profesor al acestor studii, elu desfășură o activitate neobosită. Consacrându-tote zilele sale prelegerilor, elu sacrifică cu unu devotamentu admirabilu nopțile sale pentru scrieri și traduceri de cărți didactice bisericesci, cari lipsiau atunci cu totul. Pe lângă sarcina inspecțiunei și a acestor cursuri, elu mai luă asupra

sa până la 1856 învățămintul limbelor ebraică și latină, ba mai da și lecțiuni de limba franceză elevilor silitori. Inzestrat de natură cu un caracter hotărit, cu o fire tare, el eră un profesor neobosit.

Mitropolitul Moldovei Sofronie îl înălță la 6 Iunie 1852 la demnitatea bisericească de protosinghelu.

Bucurându-se de un renume frumos ca profesor și inspector al seminariului Veniamin din Socola, el fu numit la Huși, cu decret al Domnului Grigorie Ghica, la 5 Martie 1856, după recomandarea Episcopului Meletie Istrati, rector și profesor al seminariului acelei Episcopii.

El străluci și acolo, căci opera ce o îndeplini e impunătoare; ca reformator, el reinnoi totul, făcu să se clădească un local, care mai există și astăzi, pentru seminariu și introduse o disciplină, cu care putu să scôță elevi cari îi făcură onore.

La 12 Ianuarie 1856 fu numit Archimandrit, și în calitatea acesta, la 15 Ianuarie 1861, locoșitor al Episcopiei de Huși, care de mulți ani nu mai avea titulari, și rămase ast-fel până la 8 Novembre 1864, când spre marea pagubă a seminariului, lăsă funcțiunea sa de profesor.

Onorurile îl urmară, și la 20 Decembre 1862 i se dete demnitatea de Arhiepiscop de Tripoleos și fu chirotonisit în acastă calitate în Mitropolia din Iași.

La 30 Decembrie 1864, răposatul nostru colegu primi sarcina de locoșitor al Episcopiei Dunărei-de-jos, înființată atunci, a cărei jurisdicțiune se întindea peste județele Brăila, Covurlui, Cahul și Ismail, cu reședința în orașul cu același nume.

La 1865, în vederea marilor sale merite, el fu întărit definitiv, pe temeiul legii votate atunci de Corpurile legiuitoare, în acestu Episcopat, unde rămase până la tractatul din Berlin (1878), prin care se cedă Rusiei Basarabia, din care făceau parte județele Cahul și Ismail, Basarabia care, ca să întrebuițăm o expresiune a lui Miron Costin, este frământată cu sângele strămoșilor noștri.

În noua sa reședință Ismail, el a reorganizat asemenea totul, înființând un seminariu și introdus numeroase îmbunătățiri.

Scaunul Episcopiei sale fiind de nevoie strămutat după tratatul de la Berlin la Galați, el a rămas acolo de la 22 Februarie 1878 la 22 Februarie 1879, când a fost chemat de către marele colegiu electoral special la Episcopia Romanului, vacantă prin moartea titularului Isaia Vicol, Episcopia a cărei istorie a știut așa de bine să o scrie, și alegerea acestuia a fost întărită prin decretul domnesc de la 26 Februarie din același an.

În orașul Roman a trecut pragul vieții, la 16 Mai 1892, la 6 ore de dimineață.

Am arătat mai sus ce interes purta Filaret Scriban fiului său de suflet Melchisedec. Nu pot prin urmare să trec cu vederea o neînțelegere, ce s'a ivit mai apoi între maestrul și discipolul său. Camerele române votase de curând legea pentru numirile Mitropoliților și Episcopilor, lege întărită de Domnitor la 16 Mai 1865, și după care acești înalți demnitari și capi ai bisericii țării erau numiți de Suveran, după presintarea ce-i făcea Ministrul Cultelor, cu încuviințarea Consiliului de Miniștri.

Unii membri ai clerului român priviră această lege ca anticanonică, și adversarii ei cei mai crânceni erau frații Scriban, Iosif Bobulescu, fost Episcop de Rîmnic, și Evantias, locuitor de Episcop al Romanului.

Prea Sfințitul Filaret Scriban, ca și fratele său Neofit, demisionară din înaltele demnități ce le aveau, cu toate silințele Domnitorului și Guvernului de pe atunci pentru a-i opri de la acesta.

Fostul protector al lui Melchisedec, Filaret Scriban, trimise în această împrejurare o lungă și stăruitoare scrisoare Episcopului Dunărei-de-jos (1), invitându-l a se lăsa și el de funcțiunea anticanonică ce o ocupa și a sta cu dînsul ca apărător al ortodoxiei. (2)

(1) Anexa A.

(2) Spre acest scop, la 8 Aprilie 1865 adresă celui din urmă o scrisoare energică în acest sens. Episcopul Melchisedec după o convorbire cu mai mulți înalți colegi ai săi,

Cu toate stăruințele protectorului său Scribanu, Melchisedec nu cedă, deși susținuse în memorabilul său discurs, ținut la divanul ad-hoc în ședința dela 24 Ianuarie 1858, ideea alegerii Episcopilor și Mitropoliților de către fețele bisericesci, cu sancțiunea Domnitorului, care să încredințeze cărja păstorică, și criticase incidental pe Domnii Fanarioși, cari în contra obiceiului pământului, numiau de-adreptul pe Episcopi și pe ceilalți membri ai clerului, și deși dase, la 23 Maiu 1865, o demisiune motivată, adresată Ministeriului Cultelor, arătându că acest act îi este impus de convingerea sa și ar trebui altminteri să-și calce pe conștiință. (1)

Orî cum, adversarii legii dela 16 Maiu 1865 protestară la Patriarhie, la Consulatul Franciei (2) și la celelalte Consulate, cerându-le sprijinul lor.

Lupta luase un caracter de înăsprire, și orî care ar fi temeinicia obiecțiunilor canonice aduse în contra legii dela 1865, care lege eră pôte o urmare a loviturei de stat și a anormalei situații politice de pe atunci, ajutorul și sprijinul cerut străinătății de adversarii legii din 16 Maiu 1865 în contra Capului statului și

nu creșu de cuviință a intră în acea mișcare. Atunci, la 15 Maiu, Filaretu îi adresă o nouă invitațiune și mai tare, care, după cum spunu intimii răposatului, nu i-ar fi fost remisă ci citită de nepotul și credinciosul lui Filaretu, Archimandritul Teoctistu Scribanu, care ar fi luat-o apoi cu dînsul. Acesta este cea citată în text și reprodusă în anexa A. La această epistolă, tocmă la 17 Iunie 1865 a răspuns Melchisedec, printr'o scrisore încredințată Archimandritului Climentu Nicolau, directorul seminariului din Socola, după ce acesta îl întrebă ce atitudine va lua față cu politica biserică a Guvernului. Nu există însă despre acelu răspuns al lui Filaretu nici o copie în corespondența Episcopului nostru, păstrată de răposatul cu mare grijă, și nici originalul n'a eșit până acum la ivelă, așa că singura probă a existenței lui e indicarea ce se găsește la finele scrisorei adresate lui Climentu, *că s'a alăturat și o scrisore pentru Filaretu*, pe care să bine-voiască a o transmite; acea scrisore pôte de altminteri să se refere la vre o altă afacere.

În scrisorea dela 17 Iunie către Climentu (Anexa D), Episcopul arată, că pentru a liniști conștiința sa, și-a presintat la 23 Maiu 1865 demisiunea din Episcopat, pe care a retras-o însă în urmă, după promisiunile pline de asigurări și de bună-voință pentru biserică, ce le-a primitu dela Domnitorul Alexandru Ioanu.

(1) Anexa B.

(2) Anexa C.

a Guvernului său, nu pot să deştepte simpatia noastră, căci a apela la străinătate în contra Guvernului țerei sale, înseamnă óre-cum a încredința propria sa familie.

Vomă dice dar cu d-lă Profesoră C. Erbicenu, care a expusă vieța, activitatea și scrierile lui Filaretă Scribană și care în privința acelei disidențe dintre Scribană și Melchisedec se exprimă așa :

«Acum ambiă sunt înaintea lui Dumneđu, și dascălulă și uceniculă său, și Dumneđu singură, cunoscătoră motiveloră interne acțiuniloră omenescă, póte sci și recompensă faptele și lucrările loră.»

Nu e mai puțină adevărată, că dela acelă evenimentă, relațiunile dintre Filaretă Scribană și răposatulă nostru colegă rămaseră tot-deauna încordate, și gândulă că părintele său spirituală voiă să exercite asupra lui o supremație, ilă făcea supărăciosă.

Ast-felă, dintr'ó scrisóre din 13 Octobre 1872, scrisă de Melchisedec în reședința sa episcopală din Ismailă, iată ce citimă la adresa lui Scribană:

«Din scrisórea acésta veți înțelege totă odată, Prea Sfințite Părinte și confrate în Domnulă, ce felă înțelegă eă relațiunile ce trebuie să fie între noi amindoi, nu relațiuni de «cloșcă» și de «pui» ci relațiuni amicale, mai multă încă, frățescă, ca între doi Archierei, cari se stimă reciprocă și se ocupă fie-care la rëndulă său cum să facă mai bine a prosperă afacerile spirituale, pe câtă acésta depinde dela puterile loră. Admită și prețuescă în tótă valórea loră și suvenirile de relațiunile din trecută dintre ună dascălă înțeleptă și ună discipolă vrednică de dragostea lui. Eă la rëndulă meă în astă privire v'am păstrată tot-deauna și vă voiă păstră recunoscință și stimă. Nu pretindeți însă, a mă avé absolută subordonată ca în timpulă școlăriei. Nică «cloșca» nu face acésta cu «puiulă» său. După ce a crescută puii, cloșca devine pentru ei simplă găină, și puii la rëndulă loră găini și cocoși, egală cu fosta cloșcă. Vedeți că asemnarea cu cloșca și puiulă este departe de a exprimă ideea ce ați voită a lăsă să se înțelegă. Relațiunile noastre aă fostă și sunt de domeniulă moralității. Pe tărîmulă acesta trebuie să ele conservate și consolidate, basându-se numai pe principii

morale, rezultate din judecata sănătoasă și din libera acțiune. Instinctul este motorul acțiunilor animale și la el se raportă atât proverbul cu sângele apă nu se face, cât și asemănarea cu cloșca, și aș la mine valoarea numai întru cât nu vor fi în contradicere cu principiile morale.»

«Ertăți-mi această sinceră explicațiune, făcută numai din dorința ce am de a stabili între noi amândoi adevărate relațiuni raționabile și spirituale, basate pe priviri sănătoase creștinesci, cum se cade să fie între doi Archierei, unul în etate de 60 de ani, altul de 50 de ani, iar nu ca între «cloșcă» și «puș».

Neobositul călugăr nu încetază de a munci și, în toate noile situațiuni înalte ce le-a ocupat, el continuă lucrările sale de teologie pură, de istorie bisericăscă română și culegerile de materiale istorice.

Pentru a împropăta memoria d-văstre, Sire, Alteță Regală, domnilor și stimați Colegi, dăm aci lista scrierilor eminentului nostru Episcop:

- Manual de liturgică.
- Manual de tipicul bisericesc.
- Teologia dogmatică, tradusă din rusesce.
- Introducere în sfintele cărți ale Vechiului și Noului Testament, 2 volume, traduse și prelucrate după un autor francez.
- Teologia pastorală, după autori ruși și germani.
- Catechismul lui Filaret.
- Lipovenismul.
- Cuvinte ale S-tului Ioan Crisostom, orânduite după sărbători și duminici traduse, din limba germană după Dr. G. E. Hefele.
- Papismul și starea actuală a bisericei ortodoxe în regatul României.
- Vieta Mitropolitului Antim.
- Vieta și minunile S-tei Paraschiva ce nouă și istoricul sfințelor ei moște.
- Notiță istorică și archeologică despre 48 de mănăstiri și biserici.
- Oratoriul său carte de rugăciuni, compusă după dorința Domnitorului Carol.
- Studii asupra ierarhiei și instituțiunei sinodale în biserica ortodoxă răsăritenă.

Tractatŭ despre cinstirea și închinarea sfințelorŭ icóne făcătoare de minunŭ.
Memoriŭ asupra cântarilorŭ bisericescŭ.

Eucologiŭ saŭ culegere de rugăciuni bisericescŭ la diferite ocațiuni din
vieța publică și privată a creștinilorŭ ortodoxi.

Discursŭ pentru șcôla și biserica română.

Scurtă introducere în sciințele teologice.

Memoriŭ asupra stărei preoțilorŭ în România și pozițiunei lorŭ.

Discursŭ la Senatŭ asupra unor puncte privitoare la Facultatea de Teologie.

Răspunsulŭ Sfintului Sinodŭ la scrisórea Prea Sfințitului Ioachimŭ, Pa-
triarchŭ alŭ Constantinopolului.

Raportŭ către S-tulŭ Sinodŭ despre Conferința din Bonn.

Biblioteca d-lui Dimitrie Sturdza dela Miclăușeni.

Chronica Hușilorŭ și a Episcopieiŭ.

Chronica Romanuluiŭ și Episcopieiŭ, și multe articole în ñiare și reviste, din
carŭ vomŭ cită numai interesanta culegere de poesii în «*Convorbiri Literare*»
din anulŭ 1880—81 sub titlulŭ de *Literatura populară religiósă* (p. 290—297
și 344—348). (1)

(1) Mai sunt încă nepublicate:

Psaltiria saŭ cartea laudelorŭ, alăturată cu originalulŭ evreescŭ și cu mai multe alte
traduceri moderne: vieța lui Isusŭ Christosŭ după cei patru evangheliști.

Aflate prin manuscriptele sale dăruite Academieiŭ.

1) Introducție în filosofia morală (51 paragrafe.)

2) Teologia morală, paradosită în seminariulŭ Socolei de d-lŭ Andrei Teodorescu — a
lui Michailŭ Ștefănescu (195 file). 1838 Octobree 10.

3) Etica aplicată, totŭ în acestŭ anŭ.

4) Istoria bisericescă întocmită în scurtŭ în seminariulŭ Socolei de Iconomulŭ Costache
Catichetulŭ, din alta, pe care Prea Sfințitulŭ Mitropolitŭ alŭ Moldovei Cyrio Cyr Venia-
minŭ o aŭ tălmăcitŭ din elinescă spre folosulŭ și luminarea Patriei romănesci la anulŭ
1837. Michailŭ Ștefănescu clericŭ din seminariulŭ Socolei. Inceputulŭ Februarie 10.

Unŭ resumatŭ din Istoria bisericescă a lui Meletie până la despărțirea bisericilorŭ.

5) Istoria universală dela facerea lumei până la căderea Impărăției romane de apusŭ.

Ex libris Hierodiaconi Melchisedec, 1884 Novembre 13; cuprinde 292 foi

6) Totŭ în acestŭ manuscrisptŭ: Istoria Principatului Moldovei după P. Maior etc., și
merge până la 1518; cuprinde 110 foi.

7) Despre Geografie în deobște. Ex meis libris Hierodiaconi Melchisedec; este completă,
cuprinde tóte provinciile române aparte și popórele din Peninsula Balcanică (conține 158 foi)

8) Geografia astronomică; cuprinde 22 ș., completă (totŭ manuscrisptulŭ de sus).

9) Ritorică paradosită în seminariulŭ Socolei de d-lŭ Veniaminŭ Popescu, a lui Michailŭ
Ștefănescu. 1838 Octobree 10.

La fine cu cuvintele nemțesci: *Ende der Rhetorik im Jahre 1839* (sfirșitulŭ Retoriceii
în anulŭ 1839 Maiŭ 29); cuprinde 108 pagine.

Aceste manuscripse sunt în păstrarea bibliotecii Institutuluiŭ Facultăței de teologie din
Bucuresci, unde aŭ fostŭ aduse din Huși, când s'a înființatŭ seminariulŭ de acolo.

Pe lângă aceste lucrări, ca membru al acestei Academii, în care fu ales la 1870, el a prezentat mai multe interesante memorii și anume:

Relațiuni istorice despre țările române de la finele vécului XVI-lea și începutul celui al XVII-lea, extrase din opera lui Melyșevsky.

Memoriu despre Tetravanghelul lui Ștefan cel Mare și al Mitropolitului Grigorie.

Vięta Sfinției Sale Dionisie Romano, fostu Episcopu de Buzău.

Inscripțiunile bisericilor armenesci din Moldova.

Despre icónele făcătoare de minuni ale Muntelui Athon, de origină română.

Vięta și scrierile lui Grigorie Țamblac.

Inscripțiunea mănăstirei Răsboieni.

O vizită la câte-va biserici și mănăstiri din Bucovina.

Schiță a vieței Mitropolitului Ungro-Valachiei Filaretu II.

Memoriul Biserica creștină și Calendarul.

Memoriu despre istoricul bisericeii Trei Ierarchi din Iași.

O excursiune în Bulgaria.

Biserica ortodoxă în luptă cu Protestantismul, în special cu Calvinismul în vécul XVII-lea ca și cele două sinóde din Moldova în contra Calvinistilor.

Λόγοι ἐκφωνηθέντες παρὰ τῆς αὐτοῦ πανιερότης τοῦ θεοφιλεστάτου Ἐπισκόπου Ἰσραηλίου Κυρίου Κ. Μελχισεδέκ καὶ παρὰ τοῦ πανοσιολογιωτάτου Ἁγίου Ἀρχιεμανδρίτου Κυρίου Εὐγενίου Ξηροποταμίου . . . Ἐν Γαλ(α)τσίῳ. (Publicate numai în traducere grecescă).

A mai luat și de multe ori parte la debaterile Academiei. Ast-fel, la discuțiunea ortografiei în transcrierea textelor religioase (*Anale*, vol. II, p. I, pag. 425); la aceea asupra portretului lui Ștefan cel Mare dela Homor (*Anale*, 1881—1882, I, pag. 36, 42, 43, 45, 52) și asupra legendei icónei lui Ștefan cel Mare dela mănăstirea Zugravul, tradusă de dînsul (*Anale*, V, I, pag. 75); la discuțiunile urmate după presintarea Codicelui voronețian și pentru tipărirea acestuia (*Anale*, V, I, p. 17, 56, 57, 59); pentru propunerea de a se adună inscripțiunile mănăstirilor și bisericilor din țeră (*Anale*, V, I, p. 138 și 139) și în fine asupra trei chestiuni, cari se légă mai de aprópe cu scrierile sale: predicele lui Antim Ivirénu (*Anale*, VIII, I, pag. 80, 115, 171); numele Iω din titulatura Domnilor (*Anale*, VIII, I, p. 168) și chronica lui Huru (*Anale*, V, p. I, pag. 141, 142).

Ultima discuțiune la care am vădit că a luat parte, a fost în anul 1889—1890, aceea asupra cărții lui Sircu despre Spătarul Nicolae Milescu.

La 1885 oferî să se ducă la Odesa spre a cerceta de urma documentului lui Michaiu Vitézulă, prin care acestu Domnă consacra robia țeranului (*Anale*, VIII, I, pag. 131). Totu în acelu an luă parte la discuțiunea asupra numelor de *iobagă* și *vecină* (*Anale*, VIII, I, pag. 180).

Din simpla cetire a acestei repede înșirări, își pôte forma cine-va o idee generală de frumosul monumentu ridicatu bisericei noastre de Episcopul Melchisedec și de bogatul materialu ce l'a strinsu; se pôte vedea cātu era de mare zelulă cu care serviă pe Domnulă, cātu de variate erau cunoscințele lui teologice și istorice, fără a vorbi de calitățile de stilă, de puterea dialectică ce a desfășurat'o. Aceste daruri, la cari trebuie să adaugem și erudițiunea, au fost apreciate chiar de străinătate, unde făcea parte din Academia spiritală din Petersburg ca membru onorară, din aceea din Kiev; mai era membru corespondentă ală societăței archeologice imperiale din Petersburg, ală societăței archeologice din Tîrnova și membru corespondentă ală Institutului etnografic din Paris

Să-mi dați voe, Sire, Alteță Regală, domnilor și stimați Colegi, să mă opresc la câte-va din aceste lucrări, și voi începe cu una din cele mai vechi publicațiuni, ce pörtă titlulă de: *Introducere în sfînțitele cărți ale Vechiului și Noului Așezămintă, prelucrată pentru seminariile române din Principatele-Unite* (Iași 1860, 2 vol.).

Materia ce dezvoltă fiind însăși Biblia, basa religiunei, vedem că este însemnătatea sa.

Pentru tractarea pregătitoare a unei științe așa de înalte, spre a face apoi din vastulă ei domeniu ună extrasă aplicabilă cu succesă tinerimeii române seminariale, cu cunoscințele numai elementare ale acelu timpă, — terminologia română la 1860 era încă în fașă, iar bibliotecile noastre și foarte rare și sarace, afară de aceea a seminariului Socolei.

Graba însă ce se punea în a dezvoltă învățămintulă în țeră, era

totu atatu de mare ca si lipsa cartilor didactice in genere; iar in catu privesce seminariile, ele aveau iarasi, afara de seminariulu So-
colei, numai cursuri inferioare.

In asemenea imprejurari ale acelu timpu a aparu citata carte.

Venindu acum la autoru, dinsulu avea dorinta de a ptrunde la luminele mai inalte ale teologiei, pentru a pute atinge scopulu misiunii sale si din punctu de vedere stiintificu, tinendu socotela de progresulu perpetuu alu timpului. Greutatile, ce intimpinu in acesta intreprindere, se presenta cu atatu mai mari cu catu limba in care isi facu studiile inalte avea unu spiritu cu totul deosebitu de acela alu limbei nostre.

Prin urmare, daca «Introducerea in sfinzitele carti», prima de acestu felu in literatura nostra, lasa ceva de doritu faa cu scopulu ei de a tracta si despre autenticitatea biblica din punctulu de vedere alu exegesei, cu deosebire in vol. II, asemenea in privinta originalitatii, precum si a unui studiu mai adincitu alu autoriloru celoru mai renumiti in acesta materie in diversele literaturi — sau din alte puncte de vedere, cauzele sunt date pe de o parte prin greutatile descrise mai inainte, iar pe de alta prin insarcinarile simultanee ale neobositulu nostru scriitoru.

Doritoru de a contribui la cultura clerulu potrivit cu cerintele timpulu, Episcopulu Melchisedec se grabesce «cu vreme si fara vreme», dupa cuvintele Apostolulu Pavelu, sau «fara reserva peccatosă», dupa expresiunea sa proprie, a inlesni seminariștiloru studiulu fundamentalu alu credintei, care in limba romana nu se afla tractatu pana atunci decat dor in trecetu, ca de nemuritorulu Mitropolitu Veniaminu in comentariulu Evangheliei, prin imprimarea cartei de faa, care luandu locul dictatelor de pana atunci, restitui invetamintulu timpulu pretiosu de care era privatu.

Ast-felu, serviciile aduse educatiunii clerulu dela esirea de sub tiparu a opere «Introducere in cartile sfinzite» si luminele raspandite prin ea in literatura, lucrandu acesta carte in conditiuni atatu de grele, nu le potu privi decat ca efecte ale unui indemn no-

bilu, însoțit de o stăruință neobosită și vederi luminate asupra fundamentului esențial al credinței.

«Raportul asupra sfințirii mirului de clerul român» este așierositu combaterei învinuirii aruncate asupra acestei sfințiri de Patriarchul din Constantinopole într'o scrisore sinodală severă, adresată la 10 Iulie 1882 capului bisericeii noastre. Acestă scrisore fu adusă în discuțiunea Sfintului Sinodul Român, care însărcină pe Melchisedec să facă un raport asupra ei. Acestul prelatu avu și aci o ocaziune de a face să strălucescă sciința sa. Incepe prin a aminti, că împărțirea sfintului miru la credincioși fiindu o taină, trebuie ca fie-care biserică creștină și mai alesu fie-care biserică autocefală, precum biserică română se fălesce cu dreptu cuvintu de a fi fostu ab antiquo, — neprivind'o hotăririle Sinodului IV din Calcedonul în Bitinia, în anulul 451 după Christosul, — să-lu potă împărți după trebuințele sale, fără a fi silită de a se duce să-lu cerșescă la Constantinopole, la Moscva sau altu unde-va. Din trebuința acesta decurge, după tôte regulele logice, și dreptul de a-lu face. De alt-felul canónele, istoria generală a bisericeii ortodoxe și mai alesu aceea a bisericeii române, ajungu pentru a dovedi dreptul nostru în această materie. Intemeindu-se pe tradițiune și pe buna dreptate, elocintele, dar în același timp și blândul și evangelicul apărătorul al prerogativelor bisericeii noastre naționale, Melchisedec, presintă combaterea sa a pretențiunilor Patriarchatului cu o moderațiune, care nu slăbesce în nimicul valórea fericitelor sale argumentări.

Cercetându apoi censura ce o face Patriarchul bisericeii române, că nu ar botezà copiii prin scaldare ci prin simplă stropire, Episcopul Melchisedec arată, că după vechile regule ale bisericeii noastre, acestul mod de botez se aplică numai copiilor greul bolnavi sau în pericolul de morțe, pentru cari scaldarea ar fi fatală, și că astfel preotul scie în România să servescă interesele corpului ca și ale sufletului, aducendu în actele sale îngăduiala pe care bunătatea cerescă nu o pote refusa.

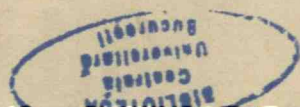
Insă, după óre-cari diare, mai dice Patriarchul în memorabila sa

scrisore, voi dați onorurile bisericeii și ale îngropăciunii creștine sinuciușilor. Calomnie! răspunde prelatul nostru, biserica română e milosă când convingerea ei îi strigă, că o asemenea faptă de des-nădăjduire a fost făcută sub imperiul pierderii minții și nu este efectul unei revolte nelegiuite împotriva greutăților vieții, că ea nu a fost decât o neorânduială cauzată de o nebunie momentană saă durabilă.

În totu strălucitul seă raportu către Sfintul Sinodă asupra sfințirii mirului, Episcopul nostru combate cu numeroșe argumente drepturile de supremație ale Patriarhului asupra bisericeii române, declarându totu de odată că acēsta va menține tot-deauna unitatea cultului cu cele-lalte bisericeii ortodoxe și nu va da naștere unei schisme, și dă ca exemplu, că atunci când aă fostu întrebați capi bisericeii nōstre dacā n'ar fi bine a se adopta Calendarul gregorianu, basatu pe calcule sciințifice mai bune decât celū iulianu, acea biserica a răspunsu Guvernului de pe atunci alū Domnitorului Alexandru Ioanū, că ea nu pōte să introducă, fără consimțemintulū celorlalte bisericeii ortodoxe, o asemenea modificare, căci altminteri s'ar desființa acea unitate de cultu cu bisericile surori ortodoxe.

Nu potū să omitū partea raportului, în care repositulū Episcopu arată, că creștinarea Românilorū este mai vechiă decât Constantinopole însăși. (1) «Români, dīce elū, n'au primitū botezulū și doctrina creștină dela Constantinopole, nici pre întâii lorū Episcopii. Căci creștinătatea Românilorū este mai vechiă decât chiar existența Constantinopolei. Români aă venitū în Dacia cu sēmīnța creștinismului, încă din vēculū II-lea după Christosū. Sēmīnța creștinismului adusă în Dacia, s'a desvoltatū aici prin propriile puteri ale poporului, așa că în vēculū III-lea, după mărturia lui Tertulianū, Dacia erā plină de creștini și Episcopii Daciei aă participatū la primele Sinode ecumenice. De aceea nici unulū din scriitorii posteriori, cari aă scrisū despre creștinarea diferitelorū popore din Orientulū Europei, precum despre Bulgari și Ruși, des-

(1) Idee exprimată și de I. Eliade-Rădulescu (v. cartea sa «Instituțiunile României», București 1894, ediția III, cap. II, pag. 7—8).

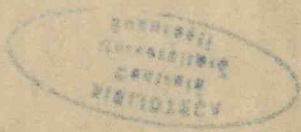
604.

pre Unguri, Poloni, Litvanî, nu amintescû nimicû despre creștinarea posterioară a Românilorû, fiind-că ei erau dejă creștinî din vécurile primitive ale creștinismului. Constatămû dar din nou, că nici prin canonulû Sinodului alû IV-lea, nici prin altulû alû vre unui Sinodû ecumenicû orî localû, biserica română nu este supusă celei constantinopolitane.»

Acestû remarcabilû raportû alû Episcopului Melchisedec fu trimesû Patriarchului de Primatulû României, Președintele Sinodului nostru, ca răspunsû la scrisórea sa.

Lucrurile rêmaseră așa până în 25 Decembre 1884, când din fericire corespondența reîncepû, cu unû caracterû cu totul diferitû, între primulû Episcopû alû bisericei rêsăritene și Primatulû și Guvernulû nostru, grație, suntemû convinși de acêsta, superioritâtei raportului analisatû mai sus și dibăciei desfășurate de prea stimatulû nostru Secretarû generalû, d-lû D. A. Sturdza, pe atunci Ministru alû Cultelorû și alû Instrucțiunei publice — care de altminteri cunoscea bine, încã de când eră Agentû diplomaticû alû țerei la Constantinopole, în primăvara anului 1869, când s'aû deschisû primele tractări, tótă cestiunea nôtră religiósă, precum dovedescû numerósele sale informațiuni adresate Ministeriului Afacerilorû străine. Bine ajutatû în urmă de Ministrulû nostru plenipotențiarû pe lângă Sultanulû, prea regretatulû Petru Mavrogheni, d-lû Sturdza a susținutû așa de bine drepturile bisericei nôstre, în câtû Prea Sfințitulû Patriarchû Ioachimû, prin scrisórea sa adresată la 25 Iunie 1885 Ministrului Afacerilorû străine și prin *Tomos* trimisû Primatulû României, renunță la censurile sale și a privitû cu aceiași bunătate ca mai înainte biserica română, bine-cuvîntând'o și recunoscénd'o ca autocefală, cu dreptulû de a se administra ea însăși, și pe Sfințitulû Sinodû ca un frate prea iubitû în Christosû.

Mângăetóre împăcare, datorită sciinței, zelului apostolicû alû demnului Episcopû și alû Sfințului Sinodû și luminatului patriotismû alû ómenilorû nôstri de statû. Ast-felû, de odată cu recunoscerea autocefaliei bisericei, se sfîrși incidentalû și cestiunea sfințirei mirului în modû definitivû.

Continuându însă a urmări faptele prelatului nostru, să vorbim de misiunea ce a primit-o, împreună cu fostul locoșitor de Episcop al Argeșului Ghenadie, dela Sfintul Sinod, de a lua parte la conferința ținută la 1875 în 12—15 August la Bonn, cu scopul de a întemeia unirea dogmatică a unor biserici din Apus cu biserica ortodoxă a Răsăritului.

Melchisedec se întâlnește acolo cu celebrul canonic Dr. Döllinger, capul vechilor catolici, cu Episcopul acestora Reinkens și alți învățați prelați ai bisericilor din Constantinopole, Rusia, Grecia, Serbia și cu pastori din Germania.

Necesitatea unirei între bisericile Apusului și Răsăritului rezultă cu evidență, diceau promotorii, din numărul covârșitor al omniunirei necreștine, care are trebuință de luminile creștinismului, de care e lipsită prin desbinarea ce desparte pe creștini. În adevăr, creștinismul după mai bine de 18 veacuri de ființare numără numai 350 de milioane de credincioși, față de cari sunt 120 de milioane de musulmani și dela 600 până la 700 de milioane de păgâni, printre cari și unele popoare destul de civilizate, ca de exemplu 300 sau mai mult de milioane de Chinezi și peste 100 milioane de Indieni.

În raportul său către Sfintul Sinod, din Ianuarie 1876, Episcopul nostru conchide, că biserica română, participându cu celelalte biserici ortodoxe autocefale la studiul unei chestiuni așa de însemnate pentru creștinătate, trebuie să se ridice la rangul care i se cuvine în lumea creștină și în viața spirituală ecleziastică. Sfintul Sinod prin urmare să autorizeze pe Înaltul Prea Sfințitul Mitropolit Primat, Președintele său, a se înțelege cu căpeteniile celorlalte biserici ortodoxe în privința celor de făcut pe viitor din partea bisericii române în afacerea unirei bisericilor de Apus cu a noastră, cu atât mai mult cu cât vechii catolici, în disidență cu Roma, renunțându la doctrinele papistașe despre purgatorii, indulgențe și alte puncte, și plângându-se de marele rău ce acest sistem a pricinuit creștinismului și civilizațiunei, doriau continuarea conferințelor și pentru alte puncte de doctrină decât cele cari

fusese debătute la conferința din Bonn și cari alcătuesc deosebiriile dintre creștinii din Apus și cei din Orient.

Chemat să lucreze în mijlocul acestor iluștri reprezentanți ai diferitelor biserici, Episcopul Melchisedec se distinse prin varietatea cunoștințelor sale teologice, prin pătrunderea aprecierilor, și în acea impunătoare adunare, unde nobila sa atitudine fu remarcată, a știut să asigure țerei sale un loc de onoare, a cărui strălucire se reștrânge asupra bisericei naționale.

Să facem urări pentru ca viitorul să aducă unirea bisericilor creștine, precum am vădit pe învățatul englez Dr. Overbek îmbrățișându ortodoxia și lucrându la întemeierea acestui cult pe teritoriul Mării Britanii.

De altminteri, biserica noastră nu încetează de a ruga Pronia pentru prosperitatea sfințelor biserici ale Domnului și pentru unirea tuturor, care ar fi cea mai mare mângăere și bucurie spirituală a oricărui adevărat creștin. (1)

(1) Cea mai recentă încercare de unire este Congresul eucharistic ținut în Mai 1893 sub președința Cardinalului Langénieux, legat al Sfințului Scaun. După un studiu neiscălit, publicat asupra acestei chestiuni în *Revue des Deux Mondes* dela 1 Martie 1894 (pag. 162—176), starea actuală e cea următoare:

Încercările de unire au fost cam părăsite de Sfințului Scaun după neisbândile dela Conciliul din Lyon, 1274, și Florența, 1438 (am vădit că alte confesiuni apusene le-au reluat pe sēma lor). Autorul constată, că și de astă dată nu s'a făcut nici un pas înainte. Obstacolul de căpetenie e controversa celebră despre Duhul sfinț, cunoscută sub numele de *filioque*. Punctul acesta de credință e respins de bisericile răsăritene. Iar ele nu au o autoritate spirituală de felul Papei; dogmele sunt imutabile și nici Episcop, nici Mitropolit, nici Sinod nu au dreptul de a se atinge de ele sau de a scote ceva.

De aci conchide autorul, că «nu este nici ironic nici refuz la adresa bisericei catolice, dacă se ștece că pentru ca unirea bisericilor să se realizeze, trebuie ca biserica catolică să se unescă cu cea ortodoxă, ci acesta e o consecință logică și necesară a naturii dogmei ortodoxe».

Mai arată apoi, că biserica e în Orient strinsă legată cu viața și aspirațiile naționale ale credincioșilor și că catolicismul ar fi de sigur impropriu la îndeplinirea acestor opere naționale, și poporele din Răsărit se simț foarte bine acesta. Catolicismul e prin esență opus ideii de naționalitate. Nici pe micile biserici uniate nu pōte pune basă catolicismul, după acel autor, căci ele nu s'au format decât din motive politice și nu exercită nici o forță de atracțiune asupra ortodoxilor.

Greutățile cari se opun unei aspirații așa de vechi de altminteri, cum constată totu acel scriitor, simțită mult mai mult în Apus, rămân dar totu foarte mari și nu se pot face decât urări, fără a pute precisa o speranță.

In 1871, Melchisedec, neobositul muncitor pentru cultura ecleziastică națională, găsi în biblioteca răposatului Episcop al Buzăului Dionisie, *manuscriptul predicelor făcute la prasnicele bisericesci de Mitropolitul Ungro-Vlachiei Antim Ivirénul dela 1708 la 1716*. Importanța acelor predică e mare, căci epoca acelu Mitropolit este o epocă de înflorire literară la Români, și acest mare prelat, deși de origină străină, fu unul din Archiepiscopii pe cari îi pôte cită cu onore biserica română. Ministrul Cultelor și Instrucțiunei publice din 1886, d-l D. A. Sturdza, apreciând însemnata valoare a acelor didachi, hotărî să fie tipărite cu cheltuiala Ministerului său și prin îngrijirea bibliotecarului Academiei, colegul nostru d-l I. Bianu.

Cartea decă fu publicată și e precedată de o biografie și de un studiu asupra activității literare a Mitropolitului Antim, scrise de Melchisedec. Acastă notiță ne dă cunoscințe despre unele fapte și lucrări, cari interesază în cel mai înalt grad țera și biserica noastră. Archiepiscopul Antim este în adevăr un frumos exemplu de ceea ce pot face virtuțile, talentul și stăruința, pentru a scote un om din întuneric și a face dintr'insul lumina unei națiuni. Acest prelat, care s'a ilustrat așa de mult în România, nu eră cu toate acestea Român, eră un Georgian din partea Caucasului numit Ivir, de unde își are porecla de Ivirénul. (1)

La 1690, Vodă Constantin Brâncovenu îl aduse din Constantinople la Bucuresci, pentru a-i încredința tiparnița Mitropoliei. In cei 26 de ani câtă țină domnia acelu Principe, mare protector al literaturii, vedem o mulțime de cărți eșite din tescurile Mitropoliei, cu numele lui Antim ca editor, traducător sau autor.

La 1698, fu numit egumen al mănăstirii Snagov, rămând director al tipografieii Mitropoliei. Numit apoi Episcop al Rim-

(1) Contrariu cu unanimitatea celor care au scris despre viața acestui mare Mitropolit, răposatul Filaret Scriban susțină că eră Român și că numele de Ivirénul îl are pentru că a fost călugăr în mănăstirea țisă Ivir din muntele Athos. Acastă părere izolată nu e sprijinită de nici o probă, care să justifice originea română.

nicului, se grăbi să înființeze și acolo o tipografie a Episcopiei, din care au eșit multe cărți românești.

La mórtea lui Teodosie Mitropolitul Ungro-Valachiei, el fu ales în locul său și sciù să conducă totu de odată și însărcinările sale apostolice de a administra și moralisà clerul, și să dea unu bun ajutoru politiceî timpului său, după invitarea Domnitorului Brâncovenu și a Patriarchului.

Antimù urà dominațiunea turcescă și pe Fanariofii, atâtu pe cei din țeră câtu și cei din Constantinople; el sfătui deci pe Vodă Brâncovenu să se unescă cu Rușii.

Anul 1716 fu fatalu și Mitropolitulu și țerei. Pórta înlocui atunci pe Domnul Munteniei Ștefanu Cantacuzino prin Nicolae Mavrocordatù, care domnise până atunci asupra Moldovei.

Cine erà inamicul Turcilor, erà inamicul personalu alu noulu Domnù.

În curînd acesta învinui pe Mitropolitul Antimù de o conspirațiune în contra domniei sale.

Mavrocordatù se adresă Patriarchulu din Constantinople Ieremia, acuzându-l de mai multe crime, și acestu Chiriarchù, în unire cu Sinodul său, degradă pe Antimù, îl catirisi, îi luă toate darurile bisericesci, declarându-l simplu călugărù, și-lu trimise într'o mănăstire a muntelui Sinai din Arabia.

Mavrocordatù voià însă chiar sângele său și puse pe conducătoriil lui să-lu ucidă pe drumù în apropierea Adrianoplei.

Antimù este una din cele mai nobile figuril ale Episcopatulu ortodoxu. Acestu Mitropolitù prin scriere și graiù a datu sborù spiritulu românù; el se sili fără pregetù de a scuturà adormirea unei națiuni, pe care urile dușmanilor căutau s'o adîncescă în barbarie, și contribuî ast-felù pentru o bună parte a pregăti și vesti deșteptarea ei.

În adevèrù, dacă începuturile culturei proprii românești sunt datorite Domnilor Vasile Lupu și Mateiù Basarabù, căci prin ei luă avîntù literatura noastră bisericescă, precum și boerilor români cari au plătitù din banii lorù tipărirea cărților, meritul pentru

acésta trebuie să-lă recunóscemú mai cu sémă bisericeí, ómenilorú mari eşií din sínulú eí, Mitropoliíilorú Varlamú şi Dosofteiú in Moldova, Daniilú, Ştefanú şi Teodosie in Muntenia. Nicí unulú însă nu eclipséză autoritatea literară a lui Antimú Ivirenulú, alú cáruí nume umple o bună parte a sfirşitului vécului XVII-lea şi primii aní ai vécului trecutú.

Acestú prea fericitú Episcopú aduce o nouă periódă de desvoltare pentru limba nóstră naţională. In gura sa şi sub condeiulú seú, limba română începe a luá unú mersú raţionalú, a lepédá formele străine de frasă, in care o închisese vechii diecí şi gramaticí bisericescí románi din suta XVI-a şi a XVII-a, cari in lucrările lorú literare copiaú tipicesce frazele slavone şi grecescí, îngreundú ast-felú priceperea lorú, precum vedemú de exemplu la Coresi, Varlamú, etc. La Antimú din contra, cetimú limba română firéscă, frasa curgétore, cu cuvintele întrebuintate şi sciute de toí Românií din tóte stratele. In direcíunea acésta aú lucratú mai multú saú mai puíinú fidelú toí cárturarii urmaşi lui Antimú in suta XVIII-a.

De aceea noi Românií suntemú mindri de a-lú numérá, graíie lucrărilorú sale, printre înainte-mergétorii civilisaíiunii naíionale, printre regeneratorii nóstri.

Scusaíí, Sire, Alteíă Regală, domnilorú şi stimaíí Colegí, cá m'am opritú cáttú-va la actele Mitropolituluí Antimú, pe care istoria l'a trecutú in analele sale spre gloria acestuí demnú propovéditorú alú Evanghelieí, şi pe care Prea Sfiníitulú Melchisedec, acestú meritosú biografú, l'a ridicatú aşá de bine in paginile mişcátore ce i le-a consacratú, aşá cá se póte cu dreptú cuvintú díce, cá aceluí martirú alú crediníei a găsitú in Episcopuluí de Romanú, prea regretatulú nostru colegú, unú demnú apreciatorú alú virtuíilorú, alú meritelorú sale şi alú unei cariere sfirşite in chipú aşá de creşfinescú.

Să trecemú la o altă monografie a Episcopuluí Melchisedec, aceea despre *cinstirea şi închinarea icónelorú in biserica română şi despre icónele facétore de minuni din România ortodoxă.*

Încă din primele zile ale creștinismului, venerațiunea și cultul icónelor au fost practicate de toate popoarele creștine. Cum s'ar putea alt-fel? N'are oare omul un simțemintă neștersă, instinctivă, care-l face să-și amintescă de persoanele sau de lucrurile cari i-au inspirat stimă, respect, iubire? Acest simțemintă atât de firesc și de tare nu-l împinge oare a cere artei, adică picturei, sculpturii, tuturor procedurilor iconografice, reproducerea cât se poate de exactă a chipului unui tată, unei mume, al fraților, al amicilor noștri și chiar al orî cărui obiect neînsuflețit, care ne-a fost scump? Aceste înfățișări de persoane și chiar de lucruri, cari ne-au încântat în trecut, nu ne emoționează, nu ne smulg lacrimi de înduioșare? Ne închipuim, pare-ni-se, că le-am sustras peirei mormintului, care vai! așteaptă tot ce a trăit, tot ce a ființat, oameni și lucruri, de o potrivă trecători. Cum să ne mirăm că creștinul a dorit să aibă icóna Creatorului său, a Maicei Domnului, cea mai pură dintre făpturi, a îngerilor și în fine a sfinților și sfințelor cari alcătuesc augusta adunare divină? O astfel de uitare nu s'ar pute concepe. Oamenii s'au întrecut decî în toate țerile și în toate timpurile să reproducă aceste religioase imagine; ei le-au întipărit pe pânză, pe lemn și mai cu seamă pe gemurile și pereții bisericilor.

Episcopul Melchisedec vorbesce pe lung de acest cult permis, inocent, sfînt chiar; el dovedesce că acest cult nu merge până la *adoratiune nelegiuită, cum s'a pretins une ori*.

Se ivise încă din depărtate vremuri pornire de dușmănie împotriva cultului icónelor, și *iconoclaști*, adică stricătorii de icône, isbutiră să facă ca învățăturile lor să fie încuviințate de unii Împerași ai Răsăritului, mai ales de Leon Isaurianul, Constantin Copronim și Teofil, cari înlăturară din biserică și desființară chiar icônele sfinte, făcîndu să cađă urgia lor asupra preoților și credincioșilor cari stăruiau în acest cult nelegiuit, idolatric, după ei.

La rîndul lor protestanții, cari desființase multe dogme, nu fură mai toleranți cu icônele și acuseră pe iconofili, că ar aduce acestora un cult de adorațiune, acuzare care dispăre dinaintea pu-

terniciloră doveđi ale Episcopului nostru, care probéză cu prisosă că ne rugămă sfinților ca plăcuți lui Dumneđu, dela care singură năđajduimă milă și sprijină.

Ală VII-lea Sinodă ecumenică din anulă 787 condamnă eresulă iconoclaștiloră și înființă din noă în einstirea loră obicînuită icónele, punéndă închinăciuneă, față de acestea limitele așezate de biserică, limite peste cari nu s'a trecută nici odată decăt în închipuirea dușmaniloră.

Ună calvinistă, care se ascunse sub numele Patriarchului Chirilă Lucaris din Constantinopole, precum admite cu dreptă cuvintă Melchisedec, pe când alții credă în vina lui Lucaris, care a și fostă într'ună rëndă condamnată de Sinodulă Patriarchiei din Constantinopole, publică la 1632 la Geneva ună catechismă întitulată *Mărturisirea bisericeă răsăritene*, care înlătură firesce închinarea la icóne și care produse ună mare scandală în totă lumea ortodoxă și chiar în lumea romano-papistă. Mai multe Sinóde locale ținute la Constantinopole, la Iași, la Kiev, respinseră acea carte ca o născocire calvinistă. Mitropolitulă Kievului, Petru Movilă, scrisse cu prilejulă acesta o carte întitulată *Mărturisirea ortodoxă a sfintei biserici ortodoxe catolice de răsărită*, aprobată de Sinódele ținute la Kiev, la Iași și la Constantinopole, cu scopulă de a arētă tuturoră cari sunt dogmele bisericeă ortodoxe, ca nimeni să nu le pótă strică saă confundă cu părerile greșite ale ereliciloră.

Episcopulă Melchisedec a avută o parte însemnată prin scrierile sale și prin căldurósele sale cuvintări, la apărarea cultului icóneloră; a triumfată dar cu multă dreptate, elă ar fi putută chiar să privescă cauza acēsta ca cauza sa propriă. Cătă de erudită eră, elă sciă în asemenea cestiuni să se facă mică cu cei mici și să vorbescă limba loră pentru a fi bine înțelesă de ei. Elă avea talentulă vulgarizatorului; catechetă de prima ordine cu tinerimea, elă sciă într'ună cuvintă să se scobóre dela înălțimele elocinței și sciinței pentru a se potrivi celoră mai mici, celoră mai umile inteligențe; elă sciă să se scobóre la nivelulă poporulă. Iată ceea ce caracterisă monografia sa asupra respectului și cultului icóneloră.

Ca urmare la această lucrare avem de vorbit de o alta în aceeași ordine de idei a Episcopului Melchisedec, asupra *vieței și minunelor cuvioasei maicei noastre Paraschevei ceî noue și istoricul sfintelor ei mōște*.

Acastă sfință, ale cărei mōște sunt astăzi depuse în Mitropolia dela Iași, este onorată de mai bine de 700 de ani cu un mare cult în Rumelia, Bulgaria, Serbia, Muntenia și în Moldova. (1)

(1) Singurî din tōte popōrele creștine, Romāniî n'au datū nascere la nici unū sfințū. Acestū faptū straniū, este însă doveditū.

Sfinții noștri, din greșelă priviți ca naționali, ca Sf. Ioanū din Sucēva, S-ta Paraschiva din Iași, Sf. Dimitrie din Mitropolia dela Bucuresci, S-ta Filotea dela Curtea de Argeș, sunt Bulgari, Sērbî sau Greci.

În secolul în care trăim, biserica ortodoxă a canonisatū pe Paisie, călugărū din mănăstirea Nēmțului; dar nici acesta nu eră Romānū, ci Rusū, și se numia Welicicowski. Nu eră asemenea Romānū, ci Sērbū, Sfintulū Nicodemū, egumenū alū mănăstirilor unite Tismana și Vodița din Valachia-Mică.

În documentele religiōse ale sutelorū XIV-a și a XV-a, dînsulū este cunoscutū sub numele de părintele Nicodemū, fără de o mențiune că ar fi fostū canonisatū, precum poporulū pentru faptele vitejesci a dîsū lui Ștefanū celū Mare Sfintulū Ștefanū, și se află chiar portrete ale acestui mare Domnitorū cu numele de sfințū, din carî unulū se conservă în Mitropolia din Iași și e reproduș de G. Asaki.

În *Viețele Sfinților* de Dositeiū Mitropolitulū, se dice că amū avutū și noi Romāniî omenî cuvioși și carî puteau fi canonisați, dar nu s'a intimplatū nici odată acēsta.

Din opera Druļū Basile Stoianū Beron asupra istoriei arheologiei (Tirnova 1887), la pag. 95, se constată cu documente istorice serbo-bulgare, că Sfinta Teofania sau Teofana, cum îi dîcū Bulgariî, a fostū fiica Domnitorulū Munteniei Ivanciu (Alexandru Basarabū, ce a domnitū între anii 1353—1360).

Acastă fiică a lui a fostū căsătorită cu Țarulū Bulgariei Ivanū Alexandru și a avutū 2 copii. În urmă Țarulū s'a despărțitū de acēstă Princesă și a luatū o altă soție, cu care a născutū pe vestitulū Șișmanū.

Teofania a fostū exilată în Vidinū, unde s'a călugăritū și a dusū o vieță pustnică. Bulgariî în urmă, pentru virtuțile ei, au canonisat'o sfință. Mōștele ei au fostū așezate în biserica din Vidinū, apoi strămutate la Belgradū, unde au statū până la 1520, când au fostū transportate la Constantinopole de Sultanulū Soleiman, împreună cu sfințele mōște ale cuviosei Paraschivei. Ast-felū, deși Teofania eră de origine romāncă, dînsa nu pōte fi privită ca sfință a bisericeî noastre naționale.

Acastă biserică a avutū la diferite epoce omenî iluștri prin sciință și pietate, d. e. Mitropoliții Dositeiū și Iacobū Stamatî, dar nici odată strămoșii noștri nu s'au gânditū a-i canonisă.

Amū avutū și sihaștri, ducendū o vieță totū așa de ascetică ca a sfinților din Tebaida, dar carî n'au dobânditū aureola sfințirei, omagiū care nu s'a datū nici sihaștrulū Daniilū, care consultatū fiindū de Ștefanū celū Mare în afaceri politice, i-a datū acēstă frumōsă povață: Nu te închina Turculū, ci te du de te luptă. (Neculcea, Letopis. t. 2, p. 199.)

Ea s'a născutū dintr'o familie nobilă și cucernică într'unū satū numitū Epivate (Επιβάται), aprópe de oraşulū Silivria din Tracia, unde a și muritū. Sfintele ei móşte, după ce primiră cultulū ce-lū meritaū pentru minunile lorū, aū fostū așezate în biserica Sfinţilor Apostolū din Epivate, unde rămaseră până în vremea cândū regatulū româno-bulgarū avū de capū pé Ioanū Asanū II, care le aduse la Tîrnova, capitala regatuluiū sēū; după aceea aū fostū strămutate cu mare cinste la biserica catedrală a Maicei Domnuluiū din acelu oraşū.

Aceste móşte, după ce aū fostū așezate în diferite localiti, aū fostū vîndute pe unū preţū mare la 1641 de Patriarchulū Constantinopolei Partenie și de Turci Domnuluiū Vasile Lupu, care le-a așezatū pentru tot-deauna în biserica celorū Trei Erarchi din Iași, capū de operă de arhitectură și de sculptură. Acéstă sfintă din cea mai fragedă copilărie bucură, cum đice Episcopulū nostru, biserica prin evlavia sa cea mare. Paraschiva simți născēndu-se într'insa gustulū singurătăței, vocațiunea monachismului. Ea plēcă decī pentru a-și înmormintă viēta în o mănăstire închinată Maicei Domnuluiū în Pontū, fostulū regatū alū faimosului Mitridatū, în Asia-Mică.

Apoi, în urma unei vedenii prin care primi din cerū porunca de a se întórce în țera sa la Epivate, ea se supuse și veni să móră

Este de observatū asemenea că în tótă Romānia liberă, nu există unū singurū satū purtāndū unū nume de sfintū, cum vedemū la Francezi: Saint-Mandé, Saint-Germain, și la alte popóre apusene.

În Transilvania găsīmū câte-va sate cu denumirea de Sfintulū Petru, Sfintulū Pavelū.

Aceste nume nu sunt decāt traduceri de numiri unguresci de Szent Péter, Szent Pál.

Acéstă lipsă de sfinți din națiunea noastră, se explică prin repulsiunea comună clerului și poporului pentru bigotismū, așā de răspāditū la alte națiuni.

Acestū bigotismū este adevēratulū părinte alū intoleranței și alū persecuțiunei. Romānii, nefindū peste mēsură cucernici și superstițioși, n'aū pututū avē spiritulū de persecuțiune. «Sublata causa, tollitur effectus.» «Înțelegū mai bine cuvintulū luī Dumneđeū decāt vecinulū meū», đice intolerantulū. Ast-felū s'aū ivitū disidențe între frați din aceeași familie, și cu modulū acesta aū urmatū răsbóie între tatā și fiū, între frați, între amici.

Asemenea lupte nu s'aū petrecutū numai între creștini, dar chiar între mahomedani, cari numără mai bine de 40 de varietăți.

Sunt cunoscute luptele dintre catolicii francezi și compatrioții lorū protestanți în suta XVI-a și a XVIII-a, grósniculū răsboiū de 30 de ani, etc.

Bulgariī, Rușiī, Greciī, Poloniī aū cunoscutū asemenea aceste plāgi ale disențelorū religiose, de cari aū fostū feriți toleranții Romāni. (V. și *Hasdeū*, Istoria toleranței religiose în Romānia.)

acolo. După ageografii, ea ar fi trăit pe la începutul vécului XI-lea.

Biografia ei, din care amă schițatū numai câte-va trăsături, ajunge credemă, pentru a justifică cultulū alū căruī obiectū este în tóte țerele creștine o. todoxe și în specialū la Români.

Episcopulū Melchisedec a consacratū o mare parte a noptilorū sale unorū asemenea lucrări și la propagarea prin graiū și prin scriere a unū cultū așa de dreptū și de îmbelșugatū în efecte binecuvintate. Prin acésta, Episcopulū a bine-meritatū dela religiune și prin urmare dela patrie, deșteptândū într'insa acelu cultū, care nu este decât o urmare a aceluia pe care îlū dămū lui Dumneđeū. Înaltulū prelatū, cu acea credință arđetőre, cu acelu entusiasmū pe care nu-lū aū decât cei aleși, a contribuitū în modū fericitū la păstrarea și întărirea simțemintulū religiosū cu tóte prejiósele róde ce le produce. Onóre dar încă odată acestui sirguitorū călugărū, acestui predicatorū!

Episcopulū Melchisedec eră și unū oratorū de frunte, atâtū în cestuini politice, precum vomū dovedi mai departe, câtū și în materiī religióse. Nicī odată n'a lipsitū, când asistă la întruniri literare sau sciințifice, să desvolte vre unū subiectū de circumstanță; astfelū, la serbarea împlinirei unei existențe de 50 de ani a Academiei Mihăilene din Iași, pronunță unū discursū lucratū admirabilū *asupra concordiei și unirei, cari aū existatū și trebuie tot-deauna să existe în țera nóstră între biserică și școlă, între credința și sciința omenéscă.*

Sunt două lucruri în lume, ție Sfinția Sa, cari merită înaintea celorū-lalte iubirea și respectulū nostru, credința și sciința, acestea sunt două fiice ale lui Dumneđeū, două surori cari trebuie să mérgă mână în mână, adecă în cea mai perfectă înțelegere, în unirea cea mai strinsă.

Ce este credința saū religiunea? Credința este simțemintulū care-lū avemū de existența lui Dumneđeū, de puterea, de dreptatea, de bunătatea sa, de tóte atributele sale infinite și minunate; este și simțemintulū care ne îndemnă să mulțumimū lui Dumneđeū pentru tóte bine-facerile și darurile ce le răspândește asupra nóstră, da-

torie imperioasă și sfintă, pe care ființa supremă n'a prescris-o numai prin prima poruncă: «Cinstesce pe Domnul Dumnezeuul tău», ci pe care a săpat-o și în inima noastră și care se numește recunoștința.

Acea recunoștință, care se exprimă în chip tainic prin gândurile noastre lăuntrice, se arată în afară prin semnele de respect și de iubire ce le adresăm divinității, prin închinarea ce-î facem a inimei și a întregului nostru devotament, fie în cercul familiei și casei fie-căruia, fie mai ales în biserici, în fața credincioșilor adunați. Recunoștința, închinarea acésta, iată ce alcătuesce cu adevărat religiunea.

Religiunea singură n'ajunge însă omului, ea nu poate satisface tuturor nevoilor și aspirațiunelor sale; de aceea cum dicem mai sus, el are două călăuze în viață: religiunea și știința, a căror unire se poate asemăna cu aceea a trupului și a sufletului.

Ambele sunt surori; între ele trebuie să existe cele mai tari legăminte, acelea ale unei simpatii firești.

Fie-care își are adăpostul; al unuia se numește biserică, al celeilalte școlă.

Una desvoltă și întărește inima, caracterul, viața emoțională și estetică, cea-laltă judecata și inteligența.

Cum nu se poate desbină sufletul și corpul, totu așa nu se pot desbină nici ele. Și cu toate acestea, acel dureros fenomen s'a vădit adesea și se vede poate mai mult decât ori când în zilele noastre. Adesea vedem știința contestând titlurile religiunii, ducându război cu dinsa, în loc de a recunoște, că fie-care în sfera sa și pe că diferite lucră la același scop, înălțarea omului prin cunoșterea adevărului. Religiunea și ea a fost de multe ori învinovățită, une ori cu ore-care dreptate, alte ori fără temei altul decât aparent, că ar voi să oprască marea avântă al științei. Fatală desbinare, fatală pentru amîndouă, mai fatală omului.

Aceste dise, trebuie să spunem că Episcopul Mechisedec a dovedit minunată în cuvîntarea sa existența acelei roditoare uniri în vremurile cele mai depărtate, în primele începuturi ale crești-

nismului, la originea desvoltărei intelectuale a Românilor din Dacia, încă dela întemeierea primelor noastre state în sutele XIII-a și a XIV-a când biserica națională organizându eparchiele sale, fie-care biserică, mănăstire, episcopie, în sate și în orașe, infățișează o tribună, are pe lângă sine o școlă, îngrijesce de pregătirea la demnitățile bisericesci, căci, cum dice și dinsul bine, biserica nu pôte înaintă, ba nici există fără învățatură.

Se găsescă urme ale acelor școli bisericesci în bibliotecile mănăstirilor; găsimă acolo manuale cu semnăturile școlarilor cari aū învățatū în ele, cu numele dascălilor cari aū predatū învățăturile.

Sciința izolată de biserică devine rece, egoistă, rebelă, se asemănă cu o pasere frumoasă, care din nenorocire și-a perdutū aripele și se tîrăsce pe pămîntū, neputendū sbură în aerul celū liberū alū înălțimei cerului. Biserica izolată de sciința cade în superstițiuni, este lipsită de armele ce-î dă sciința pentru apărarea sa și pentru îndeplinirea marelui misiuni, «*de a aduce lui Dumnezeu pe fiii lui Dumnezeu*», cari sunt aleșii lui Dumnezeu din nēmulū omenescū.

Episcopulū nostru constată cu întristare, că în vremurile mai nouē, chiar la noi, acēstă tradițională conviețuire între școlă și biserică începe a slăbi, și că acei ce caută a le desbină greșescū. În alte țeri, acēsta se mai pôte înțelege, căci trebuie să recunoscemū, că în trecutū celū puținū, biserica n'a fostū tocmai primitore pentru sciințe și a căutatū să limiteze libertatea cercetărei; la noi însă, n'aū fostū asemenea tendințe, căci biserica ortodoxă n'a dușmănitū nici odată sciința, din contră ea s'a mulțumitū tot-deauna cu frumoasa sa menire de a lumina și moralisă prin tôte mijlócele societatea română, fără a fi căutatū când-va a-și însuși vre o autoritate lumescă, ci mărghinindu-se a împărtăși suferințele poporului, a se bucură cu dinsulū de vremurile fericite, a lucră cu dinsulū, așteptandū și pregătindū cēsulū mântuirii, când va putē transmite marea comoră a credinței generațiunilorū următoare. Biserica a iubitū țera și a ajutatū la fericirea ei; țera a iubitū biserica și a înzestrat-o cu mij-

lôce mari pentru a-și îndeplini misiunea în ordinea morală. Biserica a făcutu bine conformându-se stărei de cultură a națiunei și împrejurărilor politice, căci biserica trebuie să se formeze în națiune și prin națiune. Cum e națiunea e și biserica. Ceî cari laudă biserica, laudă națiunea, atât e de strînsu legată biserica noastră prin firea ei cu națiunea. Putem spera, că și pe viitoru va fi totu așa și că vomu avé unu cleru luminat, respectat, moralisator, progresist, patriot, care va fi o mare laudă și o mare onóre pentru națiune. Dacă amu avé o biserică părăsită, represintată de ómenî inculți, fără inteligență și egoiști, reprobarea va cădé pe națiunea care n'a sciutu să pregătésca preoți demni de înalta loru misiune, astăđi mai cu sémă când se ceru numerose și mari calități dela păstorii spirituali.

Citarămú mai sus între alte lucrări ale acestu eminentu prelatu și *Lipovenismul* (1), *adecă istoria schismaticiloru sau rascolniciloru și ereticiloru rusesci*, operă elaborată după autorii ruși și isvóre naționale române.

Lucrarea se împarte în doué părți. Partea I conține unu felu de introducere, în care ne arată împrejurările ce au produsu schisma în biserica rusescă. «Ignoranța, ăice dinsulu, nu numai în clasele de jos dar și în nobilimea și în clerulu rusescu, treptatú a formatu acolo óre-cari doctrine și idei, străine de doctrina și de practica bisericeî ortodoxe de răsăritu. Acestoru doctrine ignoranța le dădu mare însemnătate, și ajutatá și de alte împrejurări istorice, produse prin ele în Rusia evenimente religiose spăimântátore și finirá prin o schismă monstruósă, ce nu-și are pereche în istoria popóreloru ortodoxe și care esistá și acum cu tótá încăpěfinarea, după unu restimpú mai bine de 200 de ani.»

Arată în urmá, cum prima opiniune lipovenescă s'a ivitú în Pscov la începutulu véculu XV-lea și a avutú de obiectu duplicarea doxolo-

(1) Filiponii, primii dintre schismaticii ruși emigrați în România, au datú nascere numirei Lipoveni. La numele Filipu, fundatorulu acestei secte, adăugându sufixulu de *ov* și prin căderea silabei inițiale s'a formatu numele de Lipoveni, numire generalisată asupra tutulu schismaticiloru ruși emigrați la noi.

giei «*Aliluia*»; cum până la finele vécului XV-lea a urmată în Moscva. Spune că după ei, la procesiunile d. e. ale sfințirei unui templu nou, ar trebui să se începă dela stînga spre drépta, iar nu după obiceiul vechiū dela drépta spre stînga; cum aū coruptū textulū cărților serviciulū divinū; cum semnulū crucei îlū facū numai cu 2 degete, iar nu cu cele 3 degete principale, asemenea și bine-cuvîntarea ce o daū clericii, o facū cu 2 degete. Soborulū din Moscva dela 1478, convocatū de marele Cnezū Ioanū Vasilievicī IV, s'a silitū a întemeiā aceste puncte de disidență pe canóne, pe învățaturile părinților și pe cărțile bisericesci falsificate, precum și cerința că proscomidia să se facă pe 7 prescuri, iar nu pe 5, cum se obicnuesce la noi, iar ca în simbolulū credinței la art. 8 despre Duhulū sfîntū, să se cetiască și «întru Duhulū sfîntū Domnū adevăratū», în locū de: «făcătorū de vieță», saū «viū făcătorū».

Tóte acestea și altele constituiaū novismele schismaticilorū saū rascalnicilorū ruși.

Se înțelege, că aceste rătăcirī dela usulū anticū alū ortodoxiei n'aū fostū împărtășite de toți și că aū fostū combătute de alți demnitarī înalți ai bisericei ortodoxe, ca de exemplu de Paisie Patriarchulū din Ierusalimū, de Gavriilū Mitropolitulū Nazaretulū și de Atanasie Patriarchulū Constantinopolei, veniți în Moscva pe la mijloculū vécului XVII-lea.

Scirea despre menținerea acestorū rătăcirī ajungēndū la muntele Athos, părinții de acolo s'aū rēsculatū în contra cărților bisericesci rusesci cuprinđēndū usuri și doctrine nouē, și le-aū arsū, dāndū anatemei pe toți aceia cari vorū face semnulū crucei cu 2 degete, după doctrina schismaticilorū.

Aceste opunerī, mai cu sēmă din partea clerului de Rēsăritū, aū avutū o înrîurire binefăcătoare, așa că s'a decisū a se face o nouă edițiune de cărți bisericesci rusesci după originalele grecesci.

În capulū acesteī mișcări se află Patriarchulū Moscvei Nicon.

Părintele Melchisedec arată tótă activitatea acestui prelatū spre îndreptarea mai cu sēmă a cărților, ajutatū fiindū de Țarulū Alexiū, carele a și convocatū unū Sinodū la Moscva în anulū 1654.

În acelă Sinodă a fostă și o mică minoritate pentru menținerea modificărilor făcute de schismatici, sprijinindu-i ast-felă.

Silințele Patriarchului Nicon păreaă la începută a merge spre isbândă. Dînsulă întocmi o comisiune de bărbați cu cunoscînțe de limbele antice și de teologie.

Pe când comisiunea lucră la acéstă bine-făcătoare operă, Patriarchulă Nicon se siliă a desrădēcînă practicile schismaticiloră și a le înlocui cu adevăratele usurī ortodoxe, precum facerea crucei cu trei degete în locă de două ș. a. Dînsulă a fostă ajutată în acéstă de patru Archierei străinī, între cari vedemă și pe Ghedeonă Mitropolitulă Moldovei, trāmisă în misiune politică de Gheorghe Ștefană Principele Moldovei.

Regretatulă nostru colegă ne arată cum Patriarchulă Nicon cădă victimă a silințeloră sale și cum poporulă rusă ignorantă în multe locuri se resvrăti în contra sa, mai cu sémă când s'a dată ordină să se adune de pe la biserici cārțile schismaticiloră spre a le înlocui cu cele corecte.

Acestă Patriarchă, descuragiată, părăsi scaunulă pastorală ală Mosevei și se retrase în mănăstirea Noulă Ierusalimă. Mai multă, Sinodulă din 7 Decembre 1667, convocată la Moseva, îlă osîndi la perderea dēmnităței patriarchale, ceea ce și produse mórtea acestui martiră ală ortodoxiei.

În fine, fericitulă Episcopă spune, cum sub Țarulă Teodoră Alexievici, ună noă Sinodă hotărī printr'o epistolă pastorală sinodală, adresată tuturoră ortodoxiloră din Rusia, a respinge tôte inovațiunile schismaticiloră și a se supune vechiloră tradițiunī ale sfintei biserici a Rēsăritulă.

«Acesta este ultimulă și celă mai solemnă definitivă cuvîntă, — dice Episcopulă Melchisedecă — prin care s'a pecetluită de biserica ecumenică a Rēsăritulă ortodoxia bisericei rusesci în cërta ivită cu ocasiunea corigerei cārțiloră, și totă odată sentința de osîndă eternă pentru capi și propagatori rătăciriloră, ce aū dată nascere în poporulă rusescă schismei saū rascolulă lipovenescă, în care ig-

noranța ține până ađi o mulțime de suflete neluminate și nedeșteptate din letargia în care i-a buimăcită fanatismul.»

După această introducere, care resumă ideile schismaticilor, eruditul Episcopă procede mai înainte în opera sa, arătându cum opozițiunea schismaticilor în biserică devine rebeliune în stat, motivându revolta iscată în Moscva la anulă 1682; apoi, cum aceea schismă s'a respândit și cari sunt desbinările ce s'aú iscată chiar în lăuntruă ei.

Vorbindu-ne de secta nepopismului în provinciile Vladimirului, ale Siberiei, ale Mărei Albe, ne arată iarăși în ce constă doctrina tălcului pronomită teodoseismă în Moscva; ne vorbește asemenea despre filipismul, care a avută de autoră pe ună *străleță* fugară, călugărită sub numele de Filipă, și ne expune doctrina sa; ne întreține asemenea de doctrina unei alte secte, a pelerinilor; pe urmă vine la secta *popiștiloră*, arătându doctrinele și stabilirea principiilor din care se compune; apoi ne istorisește cum chiar în secta *popiștiloră* s'a ivită desbinare, ast-felă că pe la începutul secolului presentă numai în guvernele siberiene: Orenburg, Permu și Tobolsc se numărau mai multă de 150.000 schismatici popiști.

Intr'ună capitolă ulterioră expune cu multă precisiune, cariă aú fostă măsurile întrebuințate de Guvernă și biserică încă dela începută până la Petru celă Mare, Ecaterina II, etc., și ne arată cum sub Impăratulă Nicolae I s'orta schismaticiloră s'a înăsprită, pentru că nu li s'a mai permisă să facă case de rugăciune nouă și nici chiar restaurarea celoră vechi.

Ast-felă mai multe sute de edificii fură nimicite, țecimă de mii de icone vechi fură luate, precum și cărți bisericesci și alte, găsite prin oratoriile și prin casele loră, și s'a interđisă popiloră lipoveniloră să primescă oră ce remunerațiune. In recensământulă din anulă 1850 s'a ordonată să se înscrie femeile în alte familii străine și copiii printre cei ilegitari, s'a luată disidențiloră dreptulă de a fi negustori, supunându pe popii loră la recrutare și pedepse corporale.

«Tote acestea, ție Episcopulă, aú întărită pe schismatici și i-aú împetrită în tote cugetele loră dușmane contra Guvernului și a bi-

sericei rusesci, pe cari le manifestaŭ la tótă ocasiunea. Iată cauza emigrațiunei lipovenilorŭ ruși; ei căutaŭ a scăpă din acéstă persecuțiune.»

Intr'adevăr, ei formară coloniile lipovenesci în Bucovina, la Fântâna Albă și în alte localități; în Turcia, prin tóte orașele de-alungulŭ Dunărei și alŭ Mărei Negre, prin Bulgaria și Rumelia; pe cóstă chiar a Asiei mici, la marginele Mărilorŭ Marmara și Négră; în fine în România, mai cu sémă în Moldova, unde atâtŭ secta schismaticilorŭ, câtŭ și chiar ereticii ruși, ca scopiții, molocanii și alții, sunt cunoscuți sub numele genericŭ de lipoveni.

Ne descrie pe acești sectari cum se opunŭ la constatarea actelorŭ stărei civile, la pomenirea Domnitorului în biserica lorŭ, în fine ne întreține despre ierarchia și sectele lipovenilorŭ din țera nóstră.

În partea II a acestei meritóse scrieri, Episcopulŭ Melhisedec ne vorbește despre eresurile și sectele ereticesci existente în Rușia despre molocani și duhobori, despre împrejurările ce au favorisatŭ formarea societățilorŭ religioase ale molocanismului, patronarea protestantismului și persecuțiunea asupra ortodoxiei și a clerului.

Mai tracteză despre sectele mistice; dă definițiunea acestora ca nisce grupuri de credincioși, cari lăsându la o parte învățătura pozitivă despre calea mântuirii, pretindŭ a se pune ei în nemijlocită comunicațiune cu divinitatea, a se inspira și a primi de-adreptulŭ dela ea revelațiunea despre totŭ ce privesce la mântuirea și la viața vecinică.

Ne arată, ca consecință a acelorŭ tendințe, pe chlysti sau cristi, pe scopiți sau castrați, doctrina și cultulŭ tuturorŭ acestora, dovindŭ că doctrina, mai cu sémă a scopițilorŭ, este nu numai anti-ortodoxă, dar și anti-creștină.

În adevăr, fundamentulŭ principalŭ alŭ doctrinei creștine, Vechiulŭ și Noulŭ Testamentŭ, nu se primesce de scopiți în formă de cuvântŭ viu și adevăratŭ alŭ lui Dumneđeŭ, precum îlŭ primesce biserica și mai puținŭ ținŭ dinșii la Sinóde, la scrierile sfințilorŭ părinți și la cărțile bisericesci.

Ei susținŭ, că sacra scriptură, precum se păstrează ea acum în

biserică, nu este cea adevărată, ci alta, coruptă înadinsă de creștină încă din timpul Impăratului Constantin cel Mare, și că atât în ea cât și în celelalte cărți ale bisericeii adevăratul spirit al credinței lui Christos este defigurat și sfinții lui Dumnezeu falsificați în lucrările și învățăturile lor.

Mai menționează încă secta mistică a scaunilor, a montanilor și a napoleoniștilor. Această din urmă sectă se formă în veacul XIX-lea, în anul 1820, în orașele Pscov și Pinsk. Dinșii consideră pe Napoleon ca Dumnezeu, i se închină și-lă chiamă la rugăciunile lor. Fie-care sectar are în casa sa bustul acelu Impărat sa portretul lui și ei încep serviciul bisericesc cu rugăciune înaintea acestui Impărat.

Revenind la România, părintele Melchisedec ne întreține despre sectele mistice rusești, de scopiți în special, de epoca venirii lor în Moldova, de procesele intentate acestora la Iași și în alte localități, despre comunitățile și numărul scopiților din România, despre molocani și luptele ortodoxiei contra acestora.

În fine, într'unu supplement, ne dă o statistică a lipovenilor din România, ne indică datele stabilirei lor prin diferite localități, unde locuesc chiar astăzi în patria noastră; dice cum că cei mai vechi au venit în Iași la 1730 și sfirșesce remarcabila sa operă prin reflecțiuni asupra lipovenilor în România, arătându că dinșii au rămas staționari, înmărmuriți, nemișcați de tot ce se numesce progres; sunt aceiași omeni ca și în secolele XVII-lea și al XVIII-lea, cu aceleași idei rătăcite, aceiași ignoranță, aceiași ură contra culturei și aceiași isolare perfectă de societatea noastră.

Din fericire, constatăm că propaganda lor printre Români a întâmpinat o mare pedecă din nesciința limbei române și din pornirea firăscă a Românului de a nu-și schimbă religiunea părinților săi.

Ast-fel Episcopul nostru, cu o mână magistrală, ne-a desfășurat istoria numeróselor secte schismatice în Rusia, cari se disting unele de altele prin multiple nuanțe, făcându-ne cunoscută în tóte amănuntele secta cea mai pericólosă, aceea o scopiților, deosibiți nu numai, cum dice stimatul nostru coleg d-lă Hasdeu

în prețioasa sa istorie asupra toleranței religioase în România, prin sëlbatice mutilare a sectatorilor, dar încă printr'o ardóre criminală de a supune și alte persoane la această operațiune și a câștigă ast-felü adepti, sub protecțiunea toleranței, prin exortațiuni și corupțiuni. Orî cine isbutesce a face 12 proseliți, câștigă titlul venerabilü de apostolü.

Cu tóte rigorile Divanului Moldovei, care a fostü silitü a infirmă această oribilă licență, după mai multe violențe și abuzuri, toleranța religioasă a Românilorü a fostü completă în trecutü (1), ast-felü cum e și astăzi, întinđendu-se chiar asupra acestei pernicioase secte a scopiilor, fără a se preocupă de dogmele teologice, de ritualulü, de cultulü acestorü monstruoși propagatori ai scopirei.

Sfinția Sa Episcopulü Melchisedec a sciutü admirabilü a utiliză tóte scrierile rusesci și naționale, pentru a întocmi istoria schismaticilorü ruși și a ne revelă tóte peripețiile acestorü revoluționari ai ortodoxiei.

Ceea ce distinge această prețioasă operă de altele ale aceluiași au-

(1) În temeiulü acestei aserțiunii reproducemü extracte din operele a trei călători din secolulü XVI-lea.

Străini de diferite condițiuni și națiuni, ómeni de statü, scriitori, vizitatori, cari au trăitü printre poporulü românü, observändü toleranța religioasă la noi, au fostü pëtrunși de acestü simțemintü mărețü alü Românilorü și l'au transmisü istoriei plinü de satisfacțiune.

Ast-felü în secolulü XVI-lea se exprimă d. e. Gheorghe Reichersdorff, trimesulü Austriei la Curtea lui Petru Rareșü:

«Sunt aici diverse secte, diverse genuri de religiuni și de nemuri, Ruteni, Poloni, Sërbü, Armeni, Bulgari, Tătari, nu mai puținü și Sași din Transilvania, locuindü pe ici pe colea sub sceptrulü Domnului moldovenescü, cari toți întrebuințază, fără a se certă, feluri de feluri de ceremonii și dogme, avëndü fie-care sectă saü națiune deplină libertate de a urmă propriilorü sale rituri și obiceiuri.» (Chorografia Moldaviae, p. 50.)

Polonulü M. Strykowski, trăindü printre Români dela 1572—1575, se pronunță în același modü și admiră cu emfasă în versuri această țeră, dicëndü: «Acolo Munténü, Sërbü, Țiganü, Grecü, Italianü, lume amestecată!» (Kronica polska, Warszawa 1846, I, p. XVI.)

Cu douë secole în urmă, călătorulü ragusanü Raicevich semnalază libertatea confesională în țera noastră, dicëndü: «Fie-care sectă și religiune e tolerată de a-și esercită cultulü sëu, fără nici o împedecare. În Țera-Românescă se află mai multe mănăstiri de franciscani observanți, cari depindü de Episcopulü de Nicopole din Bulgaria. În Bucuresci este o biserică luterană și o sinagogă evreescă. În Moldova, fiindü prea numeroși, Israelitiți obținură permisiunea de a avé mai multe templuri.» (Osservazioni intorno la Valachia, e Moldavia, Napoli 1788, p. 245—6.)

tor, este că mersul ei procede fără digresiuni, cari au în genere inconvenientul de a vătăma atențiunea cititorului, de a-lu distrage, făcându-lu să pérçă cu înlesnire șirul ideilor și depărtându-lu de la subiectul principal prin incidente afară de locul lor, defectu care se vede în unele din alte opere ale acestui Episcopu.

Cătu despre stilu, e ușor, adecă clar, și neologismele cari le găsim în cale destul de des, sunt tot-deauna apropiate cu materia.

Acéstă operă mai are pentru noi marele merit de a ne face cunoscutu în tóte amênuntele, cari sunt împrejurările cari au împinsu pe lipoveni în România, imigrațiune despre care nu se vorbesce așa de întinsu nici în resumatul erezurilor lipovenesci anexatú la cartea intitulatá «Prastie» a Archimandritulu Mardarie (mănăstirea Némțulu 1837), nici în monografia părintelu D. Danú și a d-lui I. F. Kaindl din Cernăuți. Ea ne mai deschide ochii asupra marelor inconveniente ce acea sectă le presintă pentru ospitaliera și toleranta noastră țeră.

Așa dar, acelú studiú ne luminéză cu o lumină necunoscută până atuncí la noi asupra simțemintelor acestorú emigranți, cari staú în genere isolați de națiunea noastră, deși sunt printre noi de mai bine de unú secolú.

Memoriulú cetitú în Academia Română de Episcopulú Melchisedec în ședința dela 17 Martie 1890: «*Despre biserica ortodoxă în luptă cu protestantismulú, în specialú cu calvinismulú, în suta XVII-a și cele doué Sinóde din Moldova în contra calvinilorú*» este și elú una din însemnatele sale lucrări. Secolulú XVII-lea a fostú în Apusú unú secolú de mari polemice religiose între catolici și bisericile reformate. Aceste polemici, urmate mai cu sémă în Francia și în Germania, au găsitú o expresiune elocinte în opera lui Bossuet: *Histoire des variations de l'église protestante*.

Punctulú slabú alú protestanților erá de a dovedi perpetuitatea credinței lorú dela Apostoli. De aceea au căutatú unú sprijinú în biserica ortodoxă. Ei au fostú ajutați în acéstă căutare de impre-

jurarea, că mulți preoți răsăriteni s'aŭ dusă să-și completeze cultura generală pe lângă Universitățile protestante din Germania.

În vremea când Lucaris ajunsese la Patriarchia de Constantinopole, se publică la Geneva, în 1632, precum amă dîsă, de unŭ calvinistă, unŭ catechismă, care căută să probeze că biserica ortodoxă avea aceleași credințe ca cele protestante în privința cinstirei și închinărei la icône. La epoca acestei controverse, care se închee la 1669, biserica română jucă unŭ rolă mare, căci Sinodulă celă decisivă fu celă din Iași (1641), chemată de Vasile Lupu și condusă de reprezentanții Patriarhateloră ortodoxe, și la care Sinodă a avută unŭ rolă însemnată Mitropolitulă Varlamă, împreună cu Episcopii moldoveni. Același Sinodă s'a mai ocupat și de situațiunea bisericei române, și în specială a celei din Moldova, față de celelalte biserici ortodoxe. Cestiunea fusese rădicată de Patriarchulă din Constantinopole Partenie, care într'o scrisore adresată lui Vodă Vasile Lupu arătă, că în urma decăderei totale a Patriarchiei din Ochrida, ar fi bine ca biserica română să între în relațiuni directe cu acea din Constantinopole.

Pentru lucrările ce s'aŭ urmată în acéstă cestiune, nu s'aŭ găsită alte informațiuni decât cele indirecte, pe care ni le dă Dimitrie Cantemiră, când ne arată starea relațiuniloră dintre acești doi capă bisericesci la finele vécului XVII-lea, stare care nu pôte să fie decât rezultatulă hotăririloră luate de Sinodă. Aceste relațiuni se resumă ast-felă: Mitropolitulă Moldovei are o pozițiune deosebită, pe care nu o aŭ cei-lalți Mitropoliți. Deși nu pörtă titlulă de Patriarchă, elă nu este supusă nici unui Patriarchă. Mitropolitulă Moldovei e scutită de tributulă ce-lă plătescă Patriarchiei din Constantinopole cei-lalți Mitropoliți sub numele de *κοινότητος και βοήθειας* (comunicațiune și ajutoră.)

Folosulă principală ală operei pe care o analizaiă aci, este, că tăcerea chronicariloră și lipsa de isvóre românesci, Melchisedec a căutată să le înlocuască cu documente grecesci și rusesci, ajutândă ast-felă a aruncă lumina asupra uneia din cele mai însemnate epoci ale istoriei bisericei române, și că unŭ Română, Petru Movilă,

ca Mitropolitul alu Kievului, a jucat un rol de frunte în definițiunea și apărarea credinței față cu încercările interesate venite din afară.

Scrierea lui Melchisedec, intitulată *Vięta și scrierile lui Grigorie Țamblacū*, cetită Academiei în patru ședințe dela începutul anului 1883, este nu numai o biografie a acestui demnitar alu bisericei, ci după obiceiul autorului de a tracta în digresiuni mai lungi despre toate cestiunile ce i se ivescū în cale, o contribuțiune de valoare la istoria generală și culturală a țerei în suta XV-a.

Grigorie Țamblacū, după acel studiu, a fost un Român, născut la Tirnova în Bulgaria, nu se scie în ce an. A făcut studii teologice și s'a călugărit în Constantinople, de unde Patriarchul îl trimise în Moldova spre a restabili pacea în acea biserică. El ră-mase acolo și fu numit profesor la școla domnescă slavonă dela Sucéva. Apoi, chemat fiind la 1407 în Rusia de unchiul său Kiprian, care era Mitropolitul Mosevei, isbuti să fie ales Mitropolit alu Kievului, scaun nou înființat la 1414. A rămas în această situațiune până la anul 1419 sau 1420, când, după sorgințele ruseci, ar fi murit și ar fi fost înmormântat la Vilna. După Melchisedec însă, el și-a părăsit numai scaunul, din cauza urelor ce ațțase în contra lui Grecul Fotie, Mitropolit alu Moscovei, de sub autoritatea căruia se luase țerile litvane cari forma eparchia lui Țamblacū, și silințele ce și le dedia Marele Duce Vitold de a persecuta ortodoxia în favoarea bisericei unite, la care Țamblacū putea cu atât mai greu să reziste, cu cât și Eutimie Patriarchul Constantinoplei (1410—1416) îl combătea.

Apoi, ar fi fost în timp de zece ani egumen alu Lavrei Deciana în Sêrbia, și întorcându-se în Moldova pe la 1432 ar fi fost ales Mitropolit alu Moldovei. La 1440 s'ar fi retras la mănăstirea Némțului, unde muri la 1450.

Obiecțiunea principală la care dă loc această scriere a lui Melchisedec, este slăbiciunea probelor că profesorul la școla domnescă, Mitropolitul Kievului, egumenul sêrbesc și Mitropolitul Moldovei, ar fi una și aceeași persoană, Grigorie Țamblacū, și că

acesta, care, fie că a îndeplinită toate aceste roluri sau numai unele, n'a scris decât în limba sârbescă și era născut la Tirnova, ar fi Român. Credem, cum țice d-l Xenopol în istoria sa, că Țamblac era de origină română macedonă, însă din familie bulgarisată, precum se întâmplase cu multe familii venite din munții Macedoniei și așezate în orașele Bulgariei.

D-l Gheorghe Aramă, profesor la seminariul Veniamin, deși n'a dispus, după cum vedem din mica broșura ce a publicat în anul trecut (1), decât de istorii generale rusești, eclesiastice, române, etc., crede că Melchisedec a confundat trei contemporani cu același nume de Grigorie.

De altminteri, cu acea lealitate, fără care nu se poate face vre o cercetare de folos, însuși fericitul Episcop mărturisese la pag. 51 a lucrării sale, că probele directe pentru afirmarea că același Țamblac, care a fost primul Mitropolit al Kievului, a fost și Mitropolit al Moldovei, lipsese.

Forțe interesantă și multă mai plausibilă este explicarea, ce cu ocaziunea studiării scrierilor sârbesci ale lui Țamblac, caută să o dea Melchisedec faptului așa de straniu la prima vedere, că ne-am făcut aparițiunea în istorie cu o limbă literară și oficială străină, cea slavonă, care a persistat așa de mult timp.

Comunitatea de religie, traducerea anterioară a tuturor cărților religioase în limba slavonă, numeroase emigrări de călugări slavi din țările balcanice în tot timpul evului mediu, apoi din țările ortodoxe supuse Poloniei, școlile deschise de aceștia, din cari eșiau diacii, țircovnicii și popii, frica de a sdruncina credința, înlocuind o înțregă literatură teologică veche de 600 de ani cu alta nouă, frică care s'a mărit după încercările neisbutite de unire, mai cu seamă după aceea din Florența, aceste considerațiuni și altele analoage, expuse cu pătrundere psihologică, sunt explicațiunile ce le dă fenomenului păstrării limbei slave la noi în biserică și stat.

Ne mai arată apoi, din plângerile Mitropolitului Teodosie al Mun-

(1) Cu titlul de Grigorie Țamblac, n'a fost Mitropolit al Moldovei și Sucevei nică înainte de Sinodul florentin și nică după aceea (br. 32, 25 p. Iași 1892).

teniei (1680); cum, după ce legăturile cu slavismulă aũ încetatũ de a fi așã de strinse și de desũ împrespẽtate, limba strãinã, care dejã din secolulũ XVI-lea, erã în concurențã cu cea naționalã, erã simțitã ca o grea pedecã pentru intima comunicare de simțimintũ între preoțime și poporũ.

Ca urmare, voiũ vorbi de o altã lucrare a lui Melchisedec, cetitã în Sfintulũ Sinodũ la 1883, asupra «*Papismului și stãrei actuale a bisericeĩ ortodoxe în regatulũ Romãnieĩ*». Acolo analizãzã, cu începere dela anulũ 1096 — puținũ dupã sevãrșirea despãrțireĩ bisericilorũ — și pe basa documentelorũ studiate cu multũ zelũ, natura relaționilorũ ce s'a silitũ tot-deauna Curia romanã sã le întreție cu țerile romãne. Susține, cã dacã Papa pãnã în zilele nãstre s'a silitũ sã menție o ierarhie catolicã pentru țerile romãne, titulariĩ aceștia saũ n'aũ venitũ în țerã, unde existența lorũ une ori nici nu erã cunoscutã, saũ veniaũ numai ca visitatoriĩ în tãte timpurile în misiuni timpurare și se ocupaũ numai cu pãstorirea strãinilorũ de ritulũ lorũ, aflãtoriĩ în țerile romãne. În limitele acestea aũ fostũ totũ-deauna tolerațĩ, ba une ori chiar protegiațĩ și ajutațĩ de uniĩ Domni saũ demnitariĩ, fie din considerațiuni politice, fie une ori din predilecțiune adevãratã. Uniĩ chiar din acești misionariĩ, fãrã a fi cãutatũ acestũ scopũ, aũ adusũ unũ folosũ istoriei nãstre prin relațiunile ce le-aũ scrisũ, și cari utilizate cu precauțiune, constituiescũ ađi pentru noi isvãre istorice. Cãnd însă s'aũ încercatũ sã întinđã credința lorũ printre Romãni, s'aũ lovitũ de simțemintulũ acela care nu despãrția biserica ortodoxã de vieța naționalã și de puterniculũ respectũ pentru așezãmintele și obiceiurile pãmintului ale strãmoșilorũ noștri. Melchisedec, care erã unũ credinciosũ convinsũ și judecã din punctulũ de vedere arãtatũ mai sus, nu putea sã nu ajungã la conclusiunea, cã nu se pãte încuviința înființarea nouã a unui Archiepiscopatũ latinũ în Bucuresci. Sciã de sigurũ, cã sunt argumente puternice basate pe numerãse chrisãve și corespondențe pentru a susține pãrerea contrarie, anume cã Episcopii catolici, a cãrorũ existențã în Moldova e netãgãduitã, nu eraũ visitatoriĩ, ci statornicițiĩ. Și nu-lũ putea opri teoria modernã, dupã care unitatea religiãsã ne

mai fiind, un obiect de care să ducă statul grijă, pentru că ea nu e o condițiune necesară a unității politice, cestiunile de această natură ar rămâne la libera apreciere a fie-cărui om în parte. Punctul de vedere din care scrie aci regretatul Episcop, precum scopul ce-l urmărește și viociunea credinței sale, explică chipul de cugetare puțin tolerant, pasionat, iar nu rece, cum se cere unui istoric, ce-l vedem în această operă.

Am citat nenumăratele titluri ale lucrărilor eruditului călugăr; e necontestat însă, că trebuie să privim ca cele mai meritorie mai ales cercetările sale despre *Chronicele Hușilor și Episcopiei sale* și acele asupra *Romanului și Episcopiei*, cari singure ar ajunge a-i asigura un loc însemnat printre istorici și cari interesază de o potrivă istoria generală a țerei, cea a limbei și a bisericii naționale; ele sunt titluri ce și le-a câștigat Melhisedec la recunoștința noastră.

Melhisedec, care avea pasiunea documentelor vechi, a știut să scotă din aceste prăfuite mărturii ale trecutului prețioase științe.

În adevăr, acele chronici, expresiuni naive ale societății de pe atunci, sunt oglinda credincioasă a acelor depărtate vremuri, cari ar fi rămas înmormintate în praful bibliotecelor bisericesci, dacă nu se găsea un om devotat misiunii de a ni-le face cunoscute, scoțându din ele pentru a da memoriei noastre tot ce merită să fie știut de nemiștile nouă, și acela fu Melhisedec; mâna sa e aceea care a răpit uitării atâtea lucruri de interes, atâtea amănunte cari ne fac a trăi în epocile trecute.

Să vorbim însă ceva mai mult și mai obiectiv de acele chronice ale Hușilor și ale Romanului. Prima se împarte în trei părți: istoria orașului dela întemeierea sa în anul 1592, istoria Episcopiei dela 1592 până la 1865, și cercetări diverse privitoare mai ales la istoria limbei. Aceste părți sunt precedate de o introducere, relativ scurtă, dar interesantă.

Scopul, în vederea căruia a lucrat repozatul, este necesitatea ce a simțit-o de a studia istoria culturală a nemului, adică istoria limbei, credinței, a întocmirilor politice, etc. Față cu lipsa cea mare

de lucrări în această direcțiune, el s'a silit să a culege totu ce se rapórtă la ele, mărginindu și cercul cercetărilor la Episcopia Hușiloru. Față cu adincile schimbări ce s'a făcutu în starea lucrurilor la noi, dela unire încóce, asemenea studii, importante pentru oră care poporū, sunt și mai însemnate pentru noi, căci numai cu ajutorul lor vomu puté restabili necesara legătură a continuităței nóstre naționale.

Melchisedec admite, că Huși a fostu înființatū în vremea lui Ștefanu celu Mare și că-și tragū numele dela unu boerū anume Husulū; el respinge deci părerea admisă de Andreas Wolf (1), de Nicolae Șufu (2), între mulți alți, și apoi susținută cu atăta convingere și tărie de învățatulū nostru colegū d-lū Hasdeu (3), că numele lorū ar veni dela Husiții (4). Arată în urmă, că însemnătatea economică a orașului vine dela așezarea sa pe calea mare care ducea spre țera Tătarilorū, că elū eră întăritū și conținea reședința domnescă.

Expune apoi sistemulū dregătoriilorū, cari, așa cum ni-lū înfățișeză, ni se pare complicatū și confusū, și sistemulū financiarū și comunalū alū epocelorū ce le-a studiatū, precum și monetele timpurilorū acelora. Aci e de sigurū o lipsă în lucrarea Episcopului,

(1) In *Beitraege zu einer statistisch-historischen Beschreibung des Fürstenthums Moldau*.

(2) Notițe statistice asupra Moldovei (1852).

(3) Istoria toleranței religioase în România.

(4) Dovada că orașulū Huși s'a chematū ast-felū dela Husiții, adecă partisanī ai lui Ioanū Huss din Praga, rezultă din o bulă a lui Papa Eugeniu IV (1444), atestândū ca Husiții, de abiă 30 de ani după mórtea lui Ioanū Huss, au găsitū adăpostū în Moldova.

Alăturarea datelorū chronologice dovedesce, că imigrațiunea Husițilorū în această țera a avutū locū pentru prima dată pe la 1435. În 1460, sub domnia lui Ștefanu celu Mare, a avutū locū o nouă imigrațiune, care acésta a datū numele miculū orașū Huși, unde fugarii ridicară biserici, sădindū și cultivandū vii în împrejurimile acestui orașū. Unū vécū și jumătate după prima aparițiune a protestantismulū în Moldova, Ungurulū Gheorghe Vasari-secretarū alū Episcopului de Camenița în Polonia, scrie la 20 Augustū 1571 nunciulū apostolicū, Italianulū Vincenzo da Portica, cele următóre:

«Vé insciințezū cum că Michailū Tabuk Fegedin, predicatorū fórte elocinte, Maghiarū de origine, ne-a adusū la cunoscința că Ungurii stabiliți în Moldova, anume în orașele Huși și Romanū, precum și în satele de pe împrejurū, ceva ca la 2.000 de ómeni, rătăciți dintru întâi în eresulū lui Ioanū Huss, au îmbrățișatū acum religiunea catolică.» (Theiner, *Monumenta Poloniae et Lithuaniae, Romae 1861*, s. 2, p. 762.)

căci ne prezintă ca contemporane administrațiunii și dregătorii cari nu au putut exista simultaneu, ci s'au prerenduit în decursul anilor, schimbându-se, transformându-se și unele din ele desființându-se și modificându firea sa și cerul lor de atribuțiune. A le uni sincronice înseamnă a introduce în tabloul lor confuziune.

În partea a doua ne arată, cu o lăudabilă nepărtinire, un mare număr de fețe bisericesti de vii interes. Ast-fel ne înfățișează pe un Mitrofan III, Episcop al Hușilor dela 1683—1690, renumit prin învățătura sa, care a fost cel întâi conlucrător la edarea Tesalonicului în limba grăcă în Iași, la aceea a Enchiridiului scris de Patriarhul Ierusalimului Dosoftei contra luteranilor și calvinilor. Ne prezintă pe un Varlam I, pe care-l numește cu drept cuvânt un răzeșofag, pentru lăcomia cu care cotropia pământurile acestor mici proprietari devălmași; pe un Meletie Ghica, rudă cu ilustrul Domn Grigorie Ghica, care, martir al patriotismului, fiind Archimandrit al unei mănăstiri, a voit mai bine să fugă când Austria ne luă Bucovina, decât s'o servescă, deși i se făgăduise un scaun de Episcop, și a murit în surghiun la Smirna.

Se știe, că în trecut fie-care brasă îngrijia de o biserică, care adesea purta numele ei. Mulțumită acestei împrejurări, Melchisedec a găsit multe științe privitoare la viața meseriașilor în documentele bisericesti pe cari le-a cercetat. În partea III, Melchisedec respinge cu drept cuvânt părerea neîntemeiată și nu îndestulă dezvoltată a lui Cantemir, după care buchile slavone ar fi fost primite la noi în urma reacțiunii stîrnite sub Alexandru cel Bun în contra încercării de unire a Conciliului din Florența. Dovedește apoi, în chip evident, că limba slavonă n'a fost la noi decât limba claselor ocârmuitoare și bisericesti, cari chiar ele nu o cunoscău tot-deauna bine. Arată cum acea limbă se amestecă din ce în ce mai mult la noi cu cuvinte și întorsături romănesci, așa în cât Episcopul face judicioasă observațiune, că s'ar pute alcătui din acele fragmente «un bun glosar de limbă romănescă» ast-

felu cum există pe atunci în gura poporului. Acelu limbagiu devine chiar din ce în ce mai ibridu.

O parte slabă, printre altele, a acelei chronici a Huşiloru, este că — precum a semnalatū stimatulū nostru colegū pe care l'am citatū adiniorea — se găsescū în unele părţi ale ei greşeli de traducere şi de etimologii slave, ceea ce nu potū aprecia prin mine însumi. Nu potū însă să mă asociezū cu totulū la critica, póte cam severă, ce d-lū Hasdeū îi face, pentru că a luatū de bună chronica luī Huru, saū isvodulū luī Clănău, cum i se mai ūicea dupā numele inchipuitulū traducetoru, care ar fi trāitū pe la anulū 1495. Deşi Cipariu, Barnuţiu, Kogālnicenu şi însuşi d-lū Hasdeū adusesse dejā probe de falsitatea ei, acēsta n'a opritū, că la epoca când scriā Melchisedec, credinţa în adevērulū acelei chronici erā generală şi aşā de mare în câtū vedemū că şi d-lū A. Xenopol părea a o împārtāşi (1), pe lângā alţii, ca d-lū Gr. Lahovary (în *Revista Romānă*, 1861, p. 533). Asemenea şi d-lū Nicolae Ionescu, când s'a propusū în şedinţa din 16 Martie 1883 a Academiei Romāne numirea unei comisiuni pentru cercetarea ei, susţinea autenticitatea. Aşā în câtū acēsta póte explicā saū chiar scuzā greşala decedatului nostru colegū. Controversa este acum, se scie, definitivū terminatā şi autenticitatea respinsā. La acestū rezultatū a contribuitū şi studiulū d-lui A. I. Philipide din *Convorbiri Literare*, 1882 (1 Octobree). Din unū articolū alū d-lui Papadopol-Calimachū totū în *Convorbiri Literare*, 1883—84, vedemū că încă dela ivirea ei, acea chronică deşteptase destule indoeli, pentru ca Vodā Gr. Ghica de atunci să numescā o comisiune pentru cercetarea ei.

Chronica Romanului e împārtitā în patru părţi de diferitā întin-

(1) Iată cum se exprima d-lū Xenopol în recensiunea asupra *Chronicei Huşiloru* (Conv. Lit. anulū IV, 1871; p. 380):

«Monumentele scrise în limba romānă din timpurile mai vechi sunt fórte rare. Celū mai vechiū cunoscutū până acuma este chronica luī Huru în traducerea Spātarului Petru Clănău. Pentru autenticitatea acestui documentū de unū preţū atât de mare, aduce P. S. S. autorulū, temeiuri noue, puternice. Petre Clănău în prefaţa traducerei sale ūice, că a scris'o în Vaslui cu Ştefanū celū Mare. Unū chrisovū descoperitū în archiva Episcopiei cu data din anulū 1495 pórtā, că a fostū datū de Ştefanū celū Mare în Vaslui şi între marturii citaţi în elū se vede Petre Clănău Spātarulū. Acēstā concordanţă cu unū documentū a căruī autenticitate nu póte fi pusā la indoială, nu póte fi ceva întâmplatorū.»

dere. Prima constă din o interesantă introducere, în care Episcopul discută despre originea Romanului, ierarchia bisericească a Moldovei, relațiunile acesteia cu Patriarchia din Ochrida și mai târziu cu aceea din Constantinopole. El îl menționează, fără a le da creșemintu, legendele despre înființarea Romanului de Impărații Claudiu sêu Caracalla, ba chiar de Traianu. Cercetându pãrerile chronicarilor nosteri, ajunge la concludiunea cã a existatũ mai înainte unũ tãrgũ, pe lângã care Romanũ Vodã clãdi o cetate, care i-a luatũ numeie, și pe lângã acẽsta, o a doua cetate, înființatã sau reîntemeiatã de Ștefanũ celũ Mare, care arse pe vremea lui Lãpușnenu și fu distrusã pe la începutul acestui vécũ de moșierulũ Bogdanũ și de Episcopulũ Gherasimũ. Aratã, ca urmare, pe scurtũ, dupã documentele administrative ale orașului, locuitorii sêi, cari aũ fostũ: Romãni, agricultori și meseriași, acești din urmã organizați în bresle; Unguri, cari la venirea lorũ aũ fostũ protestanți și dupã contopirea cu Moravii, s'aũ fãcutũ catolici; Armeni, cari la începutũ aveau aceiași condițiune legalã ca Evreii, dar cari cu timpulũ aũ intratũ treptatũ în rëndurile națiunei romãne; Evreii, din cari primii arũ fi venitũ în același timpũ cu Armenii. Acești din urmã, dupã cum rezultã din o lucrare cetitã în Academie de rãposatulũ asupra inscripțiunilor bisericeleorũ armenesci din Moldova, arũ fi venitũ la Iași numai în anulũ 1395, datã care o dã și d-lũ Hasdeũ în *Istoria toleranței religiose*, adãugindũ însã cã arũ fi avutũ ei la Botoșani o bisericã încã din 1356, înaintea lui Bogdanũ Vodã. Acestã coincidențã a ivirei Evreilorũ cu aceea a Armenilorũ e fãrte greũ de admisũ. Menționãmũ în trecetũ, fãrã a aprecia, cã unii scriitori (1) pretindũ chiar cã Evreii arũ fi în țerã încã dela descãlicãtoarea Romanilorũ în Dacia. Ceea ce e sigurũ, e cã numãrul Evreilorũ erã în trecutũ fãrte micũ și cã numai în vremea Fanarioșilorũ în-

(1) D-lũ Șãinenu în *Convorbiri Literare*, anulũ 1887—88, cautã în studiulũ sêu *O paginã din istoria medievalã* (p. 413—521), basãndu-se pe legendele prin cari poporulã atribue tãte ruinele a cãrorũ originã nu-și o pãte esplicã *Jidovilorũ, Tãtarilorũ și Urișilorũ*, sã stabilescã cã o parte a Tãtarilorũ Chazarũ din Crimeea, care se scie cã aũ trecutũ la 730 la mosaismũ, ar fi venitũ fãrte de timpuriũ în țerile romãne.

cepe să crească. Enumără dările, dregătoriile, și pentru unele amănunte ne trimete la *Chronica Hușilor*.

Vorbindu de vechile biserici ale orașului, trece la ierarchia ecleziastică.

Justinianu, prin Novela XI, a înființat în orașul său natal, pe care l'a numit *Prima Justiniana* (1), o arhiepiscopie căreia i-a dat putere peste mai multe provincii, între care eră și Dacia. În secolul VII-lea, stabilindu-se Bulgarii pe malul drept al Dunărei, nu mai avem nici o cunoștință de acest scaun bisericesc.

În suta XII-a regăsim apoi numele și drepturile bisericesc, ce le avea *Prima Justiniana*, legate de Mitropolia de Ochrida, unde Sfintul Climentu, ucenic al lui Chirilă, înființase un scaun dela creștinarea Bulgarilor. Acestă nouă Mitropolie își exercită jurisdicțiunea asupra bisericei Moldovei. La 1767, Patriarchul Samuil al Constantinopolei isbuti să desființeze autocefalia Ochridei. Autorul descrie apoi luptele începute încă din suta XV-a înainte de așezarea Turcilor la Constantinople, pentru a supune bisericile române Fanarului.

O dovadă de gravitatea și de nepărtinirea lui Melchisedec în aceste din urmă cercetări, este modul cum probază falsitatea legendei, după care autocefalia bisericei din Moldova ar fi fost recunoscută de Sinodul și de Patriarchia din Constantinople sub Împăratul Ioan Paleologul în vremea lui Alexandru cel Bun. Elu dice lămurit: «o spui fără sfială: e o simplă poveste, inventată de Mitropolitul Gheorghe (2), deși negreșit cu o forțe bună intențiune, de a apără biserica sa.»

În partea II elu reproduce în șirul cronologic documentele ce le-a putut găsi în privința bisericelor și Episcopiiilor din Romanu, legându aceste acte printr'un textu, și comentându-le din punctul de vedere istoric și limbistic. O mulțime de date fo-

(1) *Prima Justiniana* este, după Melchisedec, un oraș din Albania, care se numia mai înainte Praevalis.

(2) Mitropolitul Gheorghe a păstorit Moldova dela 1723—1729 la Sucéva.

lositoare sunt adunate acolo. Venindă la finele secolului. XVI-lea semnală o contradicere, care are trebuință de lămurire. In isvó-rele străine sunt o mulțime de amănunte și de relațiuni privitoare la unirea cu catolicismul, pe când documentele naționale nu vorbescă de locă de ună ast-lelă de evenimentă. Nică chronicarulă Urechă nu pomenesce de așa ceva.

Melchisedec explică acăsta prin faptulă, că acele tendințe și negocări saă intrigă se petreceau numai între ună numără foarte restrinsă de persóne, cară se feriau foarte multă ca poporulă să afle de scopurile ce le urmăriaă.

Trebuie să însemnămă, că pentru mulți Episcopi ai diocesei Romanului, Melchisedec a găsită de abia câte o notiță laconică, așa în cătă scimă foarte puțină despre dinși. Celă mai însemnată dintre acești păstori este Dosofteiă, care a începută a funcționa la Romană la 16 Decembre 1659 (numele seă de mirénă eră Dumitru Barilovică), și chiar pentru acesta, Melchisedec, care dă o apreciere destulă de completă în biografia ce-ă consacra, e silită să dică, că «pentru vremea păstoriei lui Dosofteiă la Romană, nu ne-a rămasă nică ună documentă, din care să putemă deduce ceva în privința activităței sale pastorale și administrative.»

Catastifulă bresleloră se ținea la Episcopie. Melchisedec ne comunică cu comentariă, din vremea Episcopului Atanasie II, chirotonisită la 8 Decembre 1724, ună documentă importantă pentru istoria economică și socială a țerei, reinnoirea catastifului de către acestă Episcopă. La sfirșitulă *Chroniceii Romanului*, vine o listă chronologică a Domnitoriloră și una a Episcopiloră, care merge cu adause succesive până la 1855.

La 1851, scaunulă Mitropoliei din Iași eră vacantă. Guvernulă de pe atuncă, ală lui Grigorie Ghica, făcu ună regulamentă pentru alegerea Episcopiloră de către o adunare mixtă de boeri și de preoți. Episcopulă Romanului Veniamină Rosetti se credea sigură de isbândă, însă în loculă lui se alese *paciniculă* și tăcutulă Sofronie, Episcopă ală Hușiloră. Acăstă lovitură fu așa de simțitoare lui Veniamină, în cătă îi causă mórtea. Cu Veniamină, dică Melchi-

sedec, se închee vechia serie a Episcopatului pentru eparchia Romanului și începe o nouă stare de lucruri. În adevăr, în decursul de mai mulți ani, Romanul avu locoșiitorii de Episcopi în locul de Episcopi, luași de Miniștri, după bunul lor plăc, dintre Archierei. La 1858, unul din aceștia, Archiereul Nectarie, înființă acolo, cu ajutorul Ministeriului, seminariul și înzestră catedrala cu vestimente și cu obiectele trebuincioșe cultului.

S'a imputat lui Melchisedec că intră în unele amănunte prea secundare în privința unor acte ale administrațiunei Episcopilor, asupra unor biserici și obiecte neînsemnate, și acesta atât în *chronica Romanului* cât și în aceea a Hușilor. La acesta, el răspunde ast-fel într'o notă: «Bisericile în genere, între altele, sunt depozitate de monumente amintitoare de persoanele ce au existat când-va și au lăsat după sine urme cât de mici, cel puțin de devotamentul lor religios; un clopot, un sfeșnic, o carte, o iconă, un vestiment, o pără, o cădelniță, o candelă, un disc, un potir, un vas, toate spun ceva, poartă un suvenir, rechiamă o amintire respectuoasă, și socotesc chiar ca unul din meritele acestei lucrări de a fi scos acest adevăr la ivelă.»

Toate acestea sunt foarte esacte. Acele lucruri sunt pentru arheolog, pentru istoric, un izvor bogat, care ne vorbește de ideile părinților noștri, care ne arată la ce grad de dezvoltare aduseseră artele, ce stil domină la anumite epoci și ne dau cu un cuvânt o mulțime de științe cari nu pot lăsa pe nimeni rece. Acest adevăr s'a recunoscut în fine și la noi, și de aceea vedem acum în muzeul din București un început de colecțiune de tot ceea ce arta aplicată la satisfacerea exterioară a simțului religios a produs mai bun la noi.

La 1873, perioada locoșiitorilor de Episcopi a încetat, și scaunul Romanului a reintrat în regula nestrămutată a bisericeii.

Cu anul acela se încheie și lucrarea Episcopului nostru, lucrare care arată o muncă serioasă, întemeiată pe documente originale, făcută cu nepărtinire, pentru aflarea adevărului, cu un călduros

simțemintă patriotică, pe care m'am încercat să-l arăt în scurtul resumat ce l'am făcut.

De aceea cred, că i se poate recunoște o valoare durabilă, cu toate rectificările și completările ce i s'au adus și i se vor mai aduce prin cercetări ulterioare.

Ca membru al Sfintului Sinod, savantul Episcop a fost asemenea de o activitate exemplară; se poate dice fără exagerare, că a fost unul din membrii cei mai cu autoritate ai sfintei adunări dela 1 Mai 1873 până la 1888, când încetă de a mai lua parte la lucrările ei. E adevărat că era preparat la această muncă prin studiile sale în Rusia, din cari a tras un mare folos pentru sarcina care i s'a încredințat în patria sa.

Pentru a justifica aceste afirmațiuni, să percurgem procesele verbale ale Sfintului Sinod dela înființare, și vom găsi că mai toate regulamentele cari există astăzi în biserică noastră națională au eșit ca proiecte din colaborarea, dacă nu din condeiul Prea Sfinției Sale. La 1 Mai 1873, acest Episcop fu ales membru al comisiunii pentru elaborarea regulamentelor adunării. La 7 Mai fu chemat a face parte din comisiunea pentru determinarea sigiliului Sfintului Sinod. La 22 Mai, el cetesce Sfintului Sinod un raport asupra regulamentului de disciplină monachală. La 25 Mai cetesce unul asupra proiectului de regulament pentru procedura de urmat dinaintea jurisdicțiunilor bisericesci. La 26 Mai, el dă iarăși cetire unui proiect de regulament asupra pozițiunii seminariștilor, apoi unuia asupra regulărei Arhierilor locoțiitori de Episcopi și a altuia privitor la precăderile Mitropoliților.

La 21 Mai 1874, el propune un regulament pentru monopolul luminărilor de ceară. La 29 Mai cere o modificare a regulamentului interior al Sfintului Sinod, arătându necesitatea de a nu se mai propune pe viitor ca Episcopi titulari decât bărbați învățați și cu studii speciale. El mai presintă asemenea un regulament pentru determinarea serbărilor eclesiastice și naționale; la 30 Octombrie 1874, altul pentru alegerea Episcopilor titulari; la 11 Novembre anunță elaborarea unui proiect de lege asupra

învăţămîntului religios. La 16 Novembre e raportor al proiectului de lege pentru seminarii, conceput totu de dînsul; la 23 Novembre aduce un proiect de regulament pentru cercetarea cărţilor bisericesci. Tóte aceste proiecte aduse în sesiunile Sfîntului Sinod din 1874 şi mai înainte devin legi ale bisericeii, după ce a susţinut şi dovedit nevoia ce era de ele.

La 8 Decembre 1875, Episcopul presintă un proiect de lege asupra lefilor preoţilor comunelor urbane şi rurale. La 3 Novembre supune aprobării Sfîntului Sinod un manuscript compus de dînsul, conţinînd 7 Te-Deum pentru diferite ocazii, cărui i se dă aprobarea. La 14 Maiu 1876, Melchisedec cere publicarea proceselor-verbale ale Sfîntului Sinod; el propune să se publice deosebitu regulamentele votate şi sancţionate de acéstă adunare, pentru a servi clerului de codice eclesiastice; la 18 Maiu 1876, un altu regulament despre ceremonialul de deschidere al Sfîntului Sinod. La 25 Iunie 1879, susţine introducerea unor reforme moderate în portul preoţilor.

La 1880, învęţatul academician presintă un proiect pentru reviziunea cărţilor introduse în biserică şi pentru alcătuirea unei noue ediţiuni a lor. Acestu proiect are o adevărată valóre literară. La 12 Iunie 1881, propune regule pentru admiterea persónelor de altu rit în religiunea ortodoxă. La 17 Maiu 1883, dă cetire lucrării asupra *Papismului şi stărei actuale a bisericeii ortodoxe în România*, de care am vorbitu mai sus. În fine, susţine cu tãrie înfiinţarea unei tipografii bisericesci pentru editarea cărţilor cu literile strămoşilor noştri, şi luptă în contra tendinţei de a urmã în biserică cu întrebuintarea slovelor cirilice.

Sfîntia Sa ia asemenea parte la tóte discuţiunile ce se ivesc în Sfîntul Sinod şi ideile sale sunt mai tot-deauna admise; majoritatea acelei adunări l'a urmatu până la 1888. Formându-se la datã aceea în Sinod alte grupări, cari une ori aveau vederi diferite de ale lui, acesta obositu de indelungata şi spornica sa lucrare, a început treptat a luã unu rol mai puţin activ în desbaterile acestui înaltu corp şi a încetã aprópe de a veni.

Pe lângă această fecunditate, trebuie să adaugem și multe rapoarte făcute de dinsul în această adunare bisericască, mai cu seamă acela pe care l'am analizat asupra sfintului mir.

Facultatea de Teologie, deschisă solemn la începutul lui Octombrie 1884, și consfințită crearea ei prin legea dela 3 Iulie 1890, a avut și ea printre susținătorii ei pe Episcopul Melchisedec. După mai multe cereri ale Sfintului Sinod pentru înființarea acestei Facultăți, din cari unele inspirate și de dinsul printre alți Prelați, cereri rămase neîmplinite, în 1881, sub înalta conducere a Mitropolitului Primat de atunci, acest înalt așezământ de cultură s'a putut deschide de fapt, mulțumită propunerii mai multor profesori de a predă cursurile gratuit. La 1882 (Novembre 9), vedându că Guvernul nu trecuse această nouă Facultate în budget, Melchisedec puse chestiunea în Sfintul Sinod printr'un discurs, în care tractă dintr'un punct de vedere cu totul înalt și patriotic despre nevoia ce este, ca un stat care voesce să ia un loc de frunte în civilizațiune, să nu lase în stare de inferioritate cultura clerului.

«Nu este demn, ȳice dinsul, de Regatul ortodox al României și de biserica lui autocefală, ca această stare tristă a învățămîntului teologic să mai continue; ca tinerii doritori de acest înalt studiu să nu-lă pôtă face în țera lor și să umble căutându-l prin alte țeri »

Nu se mulțumesc numai cu exprimarea unei cerinți în termeni generali, ci cu autoritatea ce-i da în această materie îndelungata sa experiență de profesor, de păstor sufletesc și de administrator de eparchii, el pune în opt puncte bazele, pe cari le crede necesare pentru a asigura activitatea roditoare a noiei instituțiuni, baze dintre cari multe, precum e cea mai importantă pôte, înființarea unui internat, s'a și realizat.

Când vedem dar vigorea nouă și prestigiul ce începe a-lă dobândi clerul cult și consciu de misiunea sa, când vedem folositorile lucrări de istorie, nu numai curat bisericască, ci de interes național general, ce încep a eși din tineră școlă, ne vom

aminti cu recunoștință și numele răposatului Melchisedec printre luptătorii, cari cu stăruințele lor ne-au adus acest progres.

Din toate acestea rezultă, că ceea ce caracterizează rolul său bisericesc decurge din variata sa cultură, deși însușindu-ne părerea exprimată de învățatul nostru coleg, d-lă Hasdeu, nu privim o știință adincă ca o calitate neapărată de trebuință unui Episcop. În adevăr, apostolii lui Christos puține studii aveau. Biserica însăși pune pe Sfântul Niculae, om bun, dar care n'avea decât bunătatea sa, mai pre sus de Sfântul Augustin, unul din omeniile mai capabile ale epocii sale. A se sacrifica pe sine pentru binele fraților săi, a lumina prin seninătatea privirii, prin bunul simț și prin o inimă curată, a crede și a iubi, pentru a inspira iubirea și credința, iată sublima însușire evanghelică necesară unui păstor al sufletelor.

Pentru a ne resumă în privința vieții sale de autor, vom dice că: partea operelor lui Melchisedec mai însemnată pentru noi este de sigur cea istorică. Aceste opere le-a scris cu multă sîrguință și cu laudabilă nepărtinire, cum am avut de mai multe ori privilegiul să arătăm până aci. Eră ore pregătirea cu care intră în cercetarea acelor probleme suficiente? Nu știu dacă acesta se poate tot-deauna afirma: un coleg al nostru, eminent filolog, cu autoritatea sa, care-i permite de a fi mai puțin rezervat, a negat-o chiar; s'au găsit multe erori provenind din cunoștințe filologice pripite sau negeneralizate, din critică prea puțin severă a sorgințelor, dar se poate spune că cunoștința limbilor slave, a regulilor de diplomatică și a principiilor critice istorice, a evristice, nu erau încă nici tocmai stabilite, nici răspândite la noi, afară de foarte rari și cu atât mai meritorii excepțiuni; așa că dacă Melchisedec n'a fost în aceste privințe un înainte-mergător, unul din renovatorii studiilor istorice la noi, el n'a fost nici sub nivelul epocii și trebuie laudat pentru exemplul ce l'a dat, care rămâne folositor și frumos.

Evenimentele prin cari patria noastră a trecut la 1856, 1857 și 1858 erau prea mari, prea însemnate, ca să fi lăsat rece un preot

cultū și unū sufletū înaltū cum eră Melchisedec, atuncî Archimandritū. Aceste evenimente dobândeau o mare gravitate, cu tôte că progresul luminelorū, mai cu sémă după tractatulū dela Paris, făcū să triumfe principiulū unirei celorū douē Principate surori, căci erau din nenorocire surđi cari nu voiaū să asculte vocea poporului, inimi înstrăinate de simțemintulū țerei, cari cutezaū să se împotrivescă chiar voinței marei Francii, care ne arêta o simpatie așa de adincă, o așa de mare bună-voință. Sprijinulū clerului nu putea să aibă decât urmări binefăcătore în mijloculū greutăților cari erau de învinsū.

După tractatulū dela Paris, se făcură în ambele Principate alegeri de deputați pentru divanurile ad-hoc, alegeri la cari aū luatū parte tôte clasele societăței, pentru ca dorințele țerei în privința organizărei lorū să găsescă o completă și sinceră representațiune.

Archimandritulū Melchisedec avū fericirea de a fi trimisū, la 29 Augustū 1857, ca reprezentantū alū clerului din eparchia Hușilorū la divanulū ad-hoc alū Moldovei, a cărui ședință de deschidere se finū la 22 Septembrie 1857.

Dicemū că a avutū fericirea, căci e o mare satisfacțiune pentru unū cetățenū, care are convingeri bine stabilite, de a găsi ocasiunea să le exprime și să le facă să triumfe.

Înainte încă de întrunirea divanului, Archimandritulū susținū idea unirei celorū douē Principate și se folosi de tôte privilegiurile pentru a o predică dela înălțimea anvonului. La 29 Iunie 1856, ziua serbărei Apostolilorū Sfinții Petru și Pavelū, căroră este închinată biserica episcopală a Hușilorū, Melchisedec, în calitate de rectorū alū seminariului, pronunță în biserica aceea o predică remarcabilă, care ar puté purtă titlulū de «Indemnare la unirea Principatelorū» și pe care o resumămū ast-felū: «Unire, acêsta fu ultima dorință a lui Christosū murindū. Precum tu părinte întru mine și eū întru tine, așa și acêsta întru noi va să fie.»

Dacă doi ómeni uniți sunt mai tari decât doi neuniți, cum s'ar puté ca unū poporū, despărțitū de o sórtă nemilostivă în douē

trunchiuri, unindu-se, să nu crească mai mult decât îndoită forțele sale?

Ară pute Români să rămăe desbinați, când Europa care le dă toate simpatiele sale, îi chiamă să exprime dorințele lor, să proclame aspirațiunile lor? Cum, originea, limba, moravurile și mai cu sémă religiunea, toate ne unesc, totul ne asimilază și noi am pute să mai voim să rămănem desbinați? Ați prin fericite împrejurări, și negreșitu printr'un efect al milei lui Dumnezeu față de noi, totul tinde a ne apropiă. Ce antipatie, ce ură ne pôte despărți! Suntem frați cari n'am desmiștitu nici odată frăția noastră! Să căutăm, vom adauge noi aci, după unele transformări în Europa, ale căror marturi am fost, învățăturile istoriei, de exemplu ale istoriei Franciei, Angliei, Spaniei și Germaniei. De când formeză Francia un stat fericit, puternic, respectat? De când Burgundul, Bretonul, Normandul și atâtea alte populațiuni nu mai sunt popore separate, adesea inamice și de când nu mai sunt pe acel antic pământ decât frați, decât Francezi. Spaniolii n'au contopit ore și ei regatele lor, ale Castiliei, Leonului, Aragonului și alte încă într'unul singur: statul spaniol. Anglia actuală formă înainte trei regate și un principat isolat, ba una din părțile ei, Britania propriu disă, a fost chiar în evul mediu împărțită în șapte mici state. Astăzi ea nu formeză decât o singură națiune, Marea-Britanie.

Nu putem asemenea să uităm exemplul surorii noastre Italia, care tractată înainte cu dispreț, ca «o expresiune geografică», a intrat, de când și-a strins toate ramurile, în rândul puterilor mari ale timpului nostru.

Germania a simțit și ea nevoia de a stringe toate părțile sale sub sceptrul unui monarch, care a rămas una din marele figuri ale timpului nostru.

Moldovenii și Muntenii, sub conducerea partidelor pe cari le-au format, au urmat aceste frumoșe și mântuitoare exemple, ast-fel că nu mai sunt Valachii, nume pe cari nici nu-lu scie poporul, nici Moldovenii, ci un singur popor, sub un singur cap, și că

acestă popor este cel mai unit și cel mai prosper al Orientului Europei.

S'a vădit că se sîrta nouă ne-a croit această firăscă și roditoare unire. Odată ales la divanul ad-hoc, prima grijă a lui Melchisedec fu, încă dela ședința din 7 Octobrie 1857, și împreună cu marii patrioți Kogălnicenu, Petre Mavrogheni, C. Hurmuzachi, Anastasie Panu și alții (1), îndată după ce adunarea își exprimă recunoștința față de puterile garante pentru bună-voința lor, ca divanul ad-hoc să admită ca o dorință și o parte a programei sale principiile următoare: 1) Unirea Principatelor într'un singur stat, sub numele de România, 2) Un Prinț străin ereditar dintr'o dinastie domnitoare în Europa, 3) Neutralitatea teritoriului Principatelor, 4) Puterea legiuitoare să fie încredințată unei adunări alese, în care să fie reprezentate toate interesele naționale, toate acestea sub garanția colectivă a Puterilor semnatare ale tractatului dela Paris. Propunerea acăsta stîrni un entuziasm general; lacrimi curgeau din ochii Episcopului nostru și a tuturor patrioților și toți repețeau, că Dumnezeu va îndeplini cererile Românilor. Vedem în adevăr, că Pronia ne-a protegiat și că clerul s'a asociat la acea mare manifestare, dusă ca tot-deauna de patriotismul său.

Dacă studiam procesele-verbale ale divanului ad-hoc, vedem că activitatea Archimandritului Melchisedec eră necurmată, căci în multe ședințe numele său figură ca promotor și aderent la multe din propunerile și amendamentele garantînd viitorul țerei, și în ședința dela 24 Ianuarie 1858 el pronunță cel mai de căpetenie discurs al său, prin care se făcea interpretul dorințelor clerului.

Cred de cuviință a reproduce aci, ca anexă, instrucțiunile ce i le-au dat alegătorii săi din cler când l'au trimis la Adunarea generală, pentru că din acel document reese bine totă dreptatea, ne-

(1) Dimitrie Cozadini, Vasile Malinescu, Dimitrie Rallet, Gheorghe Sturdza, Constantin Rolla, Vasile Sturdza, Manolaki Kostaki-Epurănu, Grigorie A. Vărnăv, Alexandru Botez-Florescu, Dimitrie Krakte, Episcopul Ghenadie Șendre, Archimandritul Neofit Scriban, Ecopomul Dimitrie Matcașu, Simion Stanciu.

părtinirea și moderațiunea cu care a știut să lase la o parte cererile egoiste, cari tindeau a face din cleru o castă separată și privilegiată, pentru a nu apără decât pe cele generose, cari corespundeau unei trebuințe generale a națiunii și constituiau un progres față cu starea de lucruri anterioră. (1)

Acele dorințe și nevoi, dicea el, sunt totu de o dată materiale și morale. Materiale: pentru ca preotul să-și păstreze în ochii credincioșilor totă considerațiunea, cu care trebuie să fie înconjurat caracterul său sfințit, se cere ca să nu fie redus să pue pe enoriași să-și plătescă vre unul din serviciile spirituale, pe cari e chemat prin atribuțiunile sale să le facă, serviciile cari sunt scopul existenței sale, rațiunea de a fi a instituțiunii sale. Pentru acesta, trebuie ca statul să fixeze preotului în budget o sumă îndestulătoare, ca el să potă să nu ceară credincioșilor nici un sacrificiu bănesc, așa că servitorul lui Dumnezeu, sigur de modestul său venit și ferit de grijile nevoei, să se potă consacra fără temere și fără preocupare îndoitului scop al misiunii lui, care este de a lumina și moralisa poporul, în virtutea poruncei divine «Mergăți și luminați toate nemiurile, fiți lumina lumii și sarea pământului.»

În cleru, este o clasă din fericire scutită de grijile vieții materiale, adecă clerul monahal, călugării. Acești oameni se pot deda în totă liniștea vieții de contemplațiune și datoriiilor sfințelor lor meniri. Pe lângă binele ce-lu facu sufletelor noastre prin rugăciunile ce le înalță cerului pentru noi, ei sunt pepiniera clerului înalt. Ei ne dau Episcopii, Archiepiscopii și Mitropoliții; simplii preoți de miru nu pot aspira la aceste demnități. Fără ei religiunea nu și-ar puté îndeplini misiunea; ei alcătuesc, ca să dică așa, statul-major al bisericei, pe care luminile lor speciale îi pun singuri în stare s'o cârmuescă. Ei alcătuesc un corp deosebit, care dă stâlpii bisericei și care apără credința și întocmirile religioase, pe cari se întemeiază tăria și eternitatea bisericei noastre.

Archimandritul, simțind nevoia ce avea biserica, adecă religiu-

(1) Anexa E.

nea de resurse asigurate pentru trebuințele sale de tot felul, în domeniul învățămîntului său și în împărțirea milelor, propune înființarea unei case a clerului, al cărei regulament să-l facă Sfîntul Sinod, ca autoritate supremă a bisericei naționale.

Cuviosul Archimandrit de pe atunci se silește a arăta, că garanția oferită funcționarilor bisericești prin înființarea unei case speciale va spori neapărat zelul lor în îndeplinirea sfintelor funcțiuni cari le sunt încredințate, de ore-ce se vor vedea asigurați că dreapta răsplată a sudorilor lor nu le poate lipsi, că nu se va atinge nimeni de dreptul lor consacrat.

În privința intereselor morale, Melchisedec stăruie pentru ca catedrele școlilor bisericești să nu fie nici odată încredințate la străini, cari nu pot prezenta garanțiile de patriotizm și de iubire a instituțiilor noastre, pe cari compatrioții le oferă prin firea lucrurilor, și pentru că învățămîntul acela e prea sfînt pentru a fi dat de alte guri decît naționale.

Elu doare ca acel învățămînt să fie temeinic, pentru ca clerul nostru să se ridice prin cunoștințele sale la nivelul celor mai luminați și la înălțimea științifică, care face onoare secolului nostru; elu voeste ca promoțiunile în funcțiunile și treptele bisericești să nu fie date decît după erudițiune, moralitate și servicii constatate aduse bisericei și patriei.

Cătu pentru numirile Episcopilor și ale Mitropoliților, elu se pronunță pentru ca să fie tot-deauna făcute de o adunare bisericească, la care ar participa și clerul de mir. Iar unitatea credinței se va păstra pe calea consultațiunei mutuale a bisericilor ortodoxe, în casul când s'ar ivi deosebiri de vederi în materie dogmatică.

Cu toate acestea, și deși absolutu decisi să păstrăm neatinsă unitatea credinței cu bisericile surori, adauge dînsul, suntem totu atătu de neclintitu hotărîți să nu perdem nici odată, sub nici un pretext, nici chiar sub acela al unei opere sfinte, libertatea și neațirnarea ce ne-a datu cu sîngele său Domnul nostru Isus Christos, mîntuitorul nămului omenesc.

Amu analizatu repede reformele capitale, ce Melchisedec propune

prin luminosul său discurs din divanul ad-hoc să se introducă în interesul bisericei naționale, al biserice și al naționalității noastre; o simplă dare de sémă nu pôte însă să dea o idee de zelul desfășurat de acel neobosit apărător al religiunii și apostolul al sfintelor doctrine ale ortodoxiei; este greu de a exprima impresiunea ce producea un om, care punea în serviciul nobililor sale convingeri cuvinte înflăcărate de inimă.

Se scie cari au fost dorințele exprimate de divanul ad-hoc și cari au fost în mare parte baza Convențiunii din Paris dela 7/19 August 1858. Archimandritul urmări însă campania sa și s'a îngrijit tot-deauna de intrigile inamicilor unirei, cari prinsese din nou curagiul, pentru că Convențiunea din Paris nu admisesse principiul ei, și căuta să împedecce prin alegerea unui Principe din partidul lor, ca ea să se realizeze în fapt.

Episcopul nostru, înțelegându planul anti-unioniștilor, luptă din toate puterile pentru a-lu nimici și a face ca viitoră Adunare națională a Moldovei, care avea misiunea specială de a alege un Domn conform cu acea Convențiune, să fie alcătuită de membri la înălțimea situațiunii lor și în stare de a da patriei un Suveran capabil prin credința și speranța sa de a ocoli său trece cu succes pedecile, cari se iviau în calea patriei spre un viitor nou, de a fi un părinte al poporului și al bisericei, pentru ca după cuvintele prorocului «cei fără-de-lege să înconjore cetatea noastră ca cânele, ce totă ziua caută hrană și care nôptea latră de fôme.»

În scopul acesta și în două împrejurări, la 16 și la 18 Decembrie 1858, totu în catedrala Hușilor, rosti două cuvântări pentru a atrage atențiunea micilor și marilor proprietari asupra însemnătății alegerilor pentru Adunarea națională, asupra calităților ce trebuiau să aibă aleșii, pentru ca opera unirei Principatelor să se realizeze mai ușor.

Momentul era în adevăr solemn, venise césul când poporul român, chemat cu aprobarea și sub ochii Europei atente și simpatice să se pronunțe asupra sorței sale, avea să încredințeze viitorul intereselor, prosperitatea și fericirea sa, ómenilor proclamați

prin votul s \acute{e} u de mandatar \acute{i} ai s \acute{e} i \acute{s} i \acute{i} ns \acute{a} rcina \acute{i} de a-i da un \acute{u} conduc \acute{e} tor \acute{u} .

Melchisedec \acute{i} n aceste dou \acute{e} discursuri, \acute{i} ntip \acute{a} rite de spiritul \acute{u} religiunii \acute{s} i de iubirea patriei, \acute{i} nd \acute{e} mn \acute{a} pe aleg \acute{e} tori s \acute{a} \acute{i} ntel \acute{e} g \acute{a} , s \acute{a} simt \acute{a} t \acute{o} t \acute{a} m \acute{a} rirea \acute{s} i sfin \acute{t} enia misiunii ce o aveau \acute{s} i c \acute{a} puterea lor \acute{u} er \acute{a} apr \acute{o} pe aceea a unui Suveran \acute{u} , de \acute{o} re-ce sunt chema \acute{i} s \acute{a} al \acute{e} g \acute{a} unul \acute{u} . De alegerea lor \acute{u} va at \acute{a} rn \acute{a} rolul \acute{u} ce-l \acute{u} va juc \acute{a} \acute{t} era \acute{i} n lume, c \acute{a} c \acute{i} precum s \acute{o} rta unui vas \acute{u} depinde de c \acute{a} pit \acute{a} nul \acute{u} s \acute{e} u, a \acute{s} \acute{a} \acute{s} i aceea a unei \acute{t} eri depinde de acel \acute{u} care o c \acute{a} rmuesce \acute{s} i de \acute{i} nsu \acute{s} irile lui. Aleg \acute{e} torul \acute{u} s \acute{a} \acute{i} ntrebu \acute{i} nzeze dec \acute{i} t \acute{o} te luminile, s \acute{a} se libereze de t $\acute{o$ te prejudec \acute{a} tile, s \acute{a} se hot \acute{a} rasc \acute{a} numai dup \acute{a} consciin \acute{t} a sa \acute{s} i sub ochiul \acute{u} lui Dumne \acute{d} e \acute{u} , care a \acute{d} is \acute{u} omul \acute{u} : «Iubesc \acute{e} pe Domnul \acute{u} Dumne \acute{d} eul \acute{u} t \acute{e} u cu t \acute{o} t \acute{a} inima ta \acute{s} i cu tot \acute{u} cugetul \acute{u} t \acute{e} u; s \acute{a} iubesc \acute{i} pe apr $\acute{o$ pele t \acute{e} u ca \acute{i} nsu \acute{s} i pe tine.»

Iubirea ac \acute{e} sta a apropel \acute{u} este adev \acute{e} ratul \acute{u} patriotism \acute{u} , c \acute{a} c \acute{i} ea ne \acute{d} ice: «Ingrijesc \acute{e} de interesele \acute{s} i fericirea apropel \acute{u} t \acute{e} u, conce- \acute{t} \acute{a} tenul \acute{u} t \acute{e} u; mandatarul \acute{u} ce-l \acute{u} aleg \acute{i} va fi \acute{s} i epitropul \acute{u} lui; alege-l \acute{u} dar cu aceea \acute{s} i b \acute{a} gare de s \acute{e} m \acute{a} , cu care ai alege pe epitropul \acute{u} copiilor \acute{u} t \acute{e} i. Iar dac \acute{a} te \acute{i} ndoesc \acute{i} de luminile tale pentru un \acute{u} lucru a \acute{s} \acute{a} de grav \acute{u} , cere p \acute{a} rintel \acute{u} luminei s \acute{a} te \acute{i} ndrepteze, a \acute{s} \acute{a} \acute{i} n c \acute{a} t \acute{u} s \acute{a} aleg \acute{i} pe b \acute{a} rbatul \acute{u} cel \acute{u} mai \acute{i} n stare prin firea \acute{s} i trecutul \acute{u} s \acute{e} u de a \acute{i} ntel \acute{e} ge m \acute{a} rirea mandatul \acute{u} \acute{s} i de a ridic \acute{a} la domnie un \acute{u} bun \acute{u} cet \acute{a} ten \acute{u} .»

Iat \acute{a} sfaturile, pe car \acute{i} ca un \acute{u} duios \acute{u} p \acute{a} stor \acute{u} le adres \acute{a} Melchisedec credincio \acute{s} ilor \acute{u} .

Arare or \acute{i} a vorbit \acute{u} a \acute{s} \acute{a} de bine iubirea; cuv \acute{i} nt \acute{a} riile acestea sunt acele ale unui bun \acute{u} tat \acute{a} c \acute{a} tre fiii s \acute{e} i, ele asigur \acute{a} cel \acute{u} care le-a \acute{t} inut \acute{u} un \acute{u} loc \acute{u} de frunte printre b \acute{a} rba \acute{t} i \acute{i} cu zel \acute{u} pentru Dumne \acute{d} e \acute{u} \acute{s} i cu iubire pentru fra \acute{t} i \acute{i} s \acute{e} i.

Se scie cum s' \acute{a} terminat \acute{u} patriotica campanie dus \acute{a} de b \acute{a} rba \acute{t} i \acute{i} de inim \acute{a} \acute{i} n ambele Principate \acute{s} i cum s' \acute{a} aclamat \acute{u} de Domn \acute{u} \acute{i} n ambele adun \acute{a} ri aceia \acute{s} i pers \acute{o} n \acute{a} \acute{s} i cum, cu t $\acute{o$ te c \acute{a} Conven \acute{t} iunea din Paris nu admises \acute{e} unirea politic \acute{a} , ci numai pe cea administrativ \acute{a} , Rom \acute{a} nia modern \acute{a} se form \acute{a} , se desvolt \acute{a} ; ea va d \acute{a} inui \acute{s} i pro-

speră, învingându și în viitoru tóte pedecile pe câtú timpú Pronia o va ocroti.

Trebue să spunemú, spre lauda fraților noștri Moldoveni, că Comisiunea europeană fiindú stabilită la Bucuresci, iar nu la Iași, intrigile erau mai ușore în Moldova în contra principiului Unirei și alegerei unui Domnitorú la înălțimea situațiunei, și Muntenia ne-avéndú decât să câștige din acéstă unire, erà naturalú ca locuitorii ei s'o doréscă, pe când Iașii mai cu sémă, care nu aveau decât să facă sacrificii, aveau motive de a se împotrivi acesteii ideii. Cu tóte acestea, mulțumită patrioților luminați, ea triumfă cu strălucire, cum ȕice așa de bine scumpulú nostru colegú d-lú Xenopol în prea prețioasă sa istorie recentă: «Moldova, soră mai mică, trebuiă să lase tóte folósele celei mai mari, mulțumindu-se cu rolulú frumosú de a fi datú nascere statului românú. De aceea și ea singură ridică totú greulú luptei: ea puse peptú contra silințelorú uriașe de a face să cadă ideea mântuitoare, însă ei se cuvine și cununa de laurii pentru isbânda dobândită.»

În prima perioadă a domniei sale, 1859 — 1862, Alexandru Ioanú I, Domnitorulú Principatelorú Unite, a chematú în Moldova ministeriulú Kogălnicenu spre a prepară măsurile administrative ca să se îndeplinescă dorințele Divanului ad-hoc din Moldova, relative la realizarea unirei complete a țerilorú surori.

Una din acele măsuri, erà secularizarea averilorú bisericesci.

Primulú Ministru M. Kogălnicenu a făcutú apelú la Archimandritulú Melchisedec, pentru a-lú ajutá în lucrarea secularizării averilorú bisericesci din Moldova.

Acesta, împărtășindú opiniunea ministeriului Kogălnicenu, primi a face parte din cabinetú.

Adunarea electivă însă din Moldova se turburá la numirea unui călugărú liberalú în ministeriulú Kogălnicenu. Insuși unchiulú Domnitorului, Gr. Cuza, fostú Vornicú bisericescú, se întărită în contra numirei lui Melchisedec.

Acestú călugărú patriotú n'a așteptatú mai multú și și-a datú demisiunea, ca să nu se mai facă vorbă multă pentru esecutarea

măsurii secularisării averilor. Atunci Melchisedec dete o probă de abnegațiune rară ca omă politică, și retrăgându-se din cabinetul primii a fi simplu membru în Comisiunea de aducere la îndeplinire a secularisării.

Melchisedec a luată parte la această comisiune esecutivă, pentru inventoriarea avereii bisericescii secularisate. Așă se arată atunci Melchisedec patriotă fără ambițiune, devotată ideiloră liberale ale Guvernului națională.

Din prea scurtulă său ministeriă, dela 30 Aprilie până la 6 Maiă 1860, Melchisedec n'a lăsată decât câte-va dispozițiunii administrative, bunăoră ca poprirea chirotoniiloră cu dare de banii, inventoriarea averiloră bisericescii, etc.

În Octobree 1862 fu chemată ca membru în Consiliulă învățămîntului publică, din care făcū parte în mai multe rënduri, lăsându tot-deauna urme de inteligenta sa colaborare.

La 1868, Guvernulă voindă să trimetă la Petersburg o misiune pentru a duce o scrisore a Suveranului nostru Maiestăței Sale Împăratului Alexandru II, nu uită de a asociă lui Ioană Cantacuzino, fostă Ministru, patriotă luminată, mortă prea tineră spre durerea țerei, și pe Episcopulă Dunărei-de-jos Melchisedec. (1)

Cestiunile ce trimesii trebuiaă să tracteze erau atunci forțe însemnate pentru România; eră în adevără vorba de jurisdicțiunea consulară, de regularea datoriei Rusiei față de țera noastră, de o convențiune privitoare la diferite puncte interesându pe supușii rușii aflători

(1) Amă arătată mai sus dificultățile ce existaă între amindoi Episcopii, Melchisedec și Filaretă Scribană, Arhieră de Stavropoleos.

Acele relațiuni se vede că cu timpulă s'au înăspritū și mai multă, precum resultă din următorea epistolă a Părintelū Scribană, adresată la 1867 Ieromonachului Nifontă, pe atunci superioră alū mănăstireii romănescii Prodromulă dela Muntele Athos și în relațiuni—ca unulă care fusese la mănăstirea romănescă din Basarabia rusescă și care umblase după mile în Rusia până la Petersburg—cu cei mai mulți Arhieră ai Sfintului Sinodă rusescă.

Se înțelege, că nu putemă aprobă nici ideile nici forma acelei scrisori, ci o desaprobamă cu atâtă mai multă, că vedemă din noă cum se recurge la interveniri străine în contra unū luminatū prelatū, și acestă tocmai atunci când elū e însăreinată de țera a tractă cestiuni de importanță generală pentru intrăga Romănie, și cum unū frate în religiune întrebuintăză mijloce ca cele arătate prin scrisore, pentru a face ca adversarulă său să nu isbutescă, vătămându ast-felū însăși țera sa.

la noi și vice-versa, și de a liniști întru câtu-va Rusia în privința averilor mănăstirilor închinată, secularisate de România în 1864.

Fericită idee a Guvernului de pe atunci, de a fi datu de însoțitoru lui Cantacuzino pe Episcopulu nostru, fu bine primită de toți, și vedem în Notele asupra vieței Regelu Carol scrise de unu martorū ocularū, că însuși Principele de Bismarck într'o scrisore adresată Alteței Sale Domnitorulu României, exprimă speranța că acea misiune va da bune rezultate, căci Melchisedec eră cunoscutū ca unū amicū sincerū alū Rusiei. (1)

Iată cuprinsulū acestei scrisori :

«Iubile Părinte,

«Fiindū alesū senatorū din partea polițiilor Iași și Botoșani, eu mă aflu acum la București, și fiind-că am luatū scire, că după intrigile Iesuiților și a Uniaților, Melchisedec acela, carele odinioră a fostū întrebuințatū pentru a strică mănăstirile în Moldova, astădi este trimisū la St. Petersburg, pentru a tracta acolo chestii bisericesci și mănăstiresci, în care intră și poziția Sf. Vostre, de aceea vē previū, spre a întimpinā acolo câtū mai în grabă, arătându că acela este celū mai primejdiosū vrăjmașū alū bisericei, ca să nu înșele și pe Sfintulū Sinodū cu fățarniciile lui, cum a înșelatū și pe Cuza Vodă. Căci m'am incredințatū aici în București, că tôte legile acele păgâne ce a făcutū acelū prințū, le-a făcutū cu sfatulū lui. Pe lângă cele ce veți scrie la persōna credinciosă ce aveți la Petersburg, mijlociți și la Prea Sfințitulū Antonie alū Chișinēului, ca să scrie la St. Petersburg Sinodulū, spre a nu intrā nici într'o tractație cu unū Arhierēū schismaticū și caterisitū de biserica cea mare a Răsăritulū, ca unulū ce s'a făcutū Episcopū în contra canōnelorū și a luatū parte la tôte actele sacrilege ale Principelū Cuza. Căci se va compromite și Sfintulū Sinodū în ochii bine-credincioșilorū creștini din România, cari cunoscū acum nelegiuirile acestū Iuda vinđetorū.

«Nu dormiți deci, căci biserica este supusă la noue suferinți... și scriți la toți cunoscuții din Petersburg ca să stăruiască la Sinodū a nu intrā nici într'o vorbă cu unū asemenea vinđetorū

«Domnulū Dumneđeū să vē bine-cuvinteze și să vē ajute.

(s) «*Stavropoleos.*»

(1) Acea misiune, a cărei trimitere eră atunci unū actū de curagiū, avea o mare înseranțate; în adevērū, găsimū în Notele asupra vieței Regelu Carol I alū României de unū martorū ocularū alū vieței sale, la anulū 1868, arătările următore, pe cari credemū de cuviință a le reproduce:

«Principele de Bismarck se exprimă precum urmēză într'o scrisore a sa dela 27 Februarie 1868 către Alteța Sa Principele României:

«Nu mă indoescū că misiunea la Petersburg a avutū unū efectū cu atâtū mai favorabilū, cu câtū Episcopulū de Ismailū va isbuti să-și asigure simpatiile colegilorū și coreligionarilorū sēi din Petersburg și a arētā în chipū publicū acestū succesū.»

«Intr'o altă scrisore, aprōpe cu aceiași dată, a Principelū Gorceakof, totū către Domnitorulū Carol I, se ȓice:

Prevederile acestea n'au fost înşelate, căci scimă dela respecta-

«Delegaţi de Alteţa Vóstră şi vorbindu în numele Ei, Episcopul Melchisedec şi d-lu I. Cantacuzino erau de mai înainte siguri de a fi ascultaţi cu cea mai prietenească bună voinţă. Nu pot decât să mulţumesc Alteţei Vóstre, că i-aţi autorisat să vorbească cu inimă deschisă. Ei vă voru da sémă de rezultatul explicaţiunilor noastre cu privire la diferitele cestiuni, pe cari aveau însărcinarea de a le tracta. Aceea privitoare la averile închinate are un deosebit interesu pentru noi. Alteţa Vóstră scie cât preţ pune Augustul meu Suveran pentru ca această cestiune, care atinge viitorul bisericeii răsăritului, să fie regulată conformu cu dreptatea şi cu simţemintele creştinătăţii ortodoxe.

«N'amă schimbatu în această privinţă decât idei generale. Trimişii A. V. nu puteau să ne comunice proiecte precise intr'o cestiune, care priveşte de-a dreptul Scaunul ecumenic şi Sfintele Locuri ale răsăritului şi în privinţa căreia Cabinetul împărateşcu n'are să formeze decât urări de împăcare. Ne-amă felicitat cu toate acestea, că amă găsitu în cuvintele lor o oglindă credincioasă a simţemintelor arătate de A. V. şi pe cari M. S. Impăratul le apreciază.

«Cât pentru afacerile de un interesu specialu pentru Principatele-Unite, delegaţi Voştri au putut să se convingă de spiritul de bună voinţă, în care ele sunt tractate. Hotărîrea M. Sale Impăratului de a îndoi rata vîrsămintelor anuale, pe cari are să le facă Tesaurul imperialu pentru lichidarea vechilor datorii contractate pentru aprovizionarea armatei rusesci, e o nouă dovadă de dispoziţiunile amicale, de cari Augustul meu Suveran e însufleţit faţă de Alteţa Vóstră. Ea va găsi în ele un augur favorabilu pentru relaţiunile, pe cari Principatele-Unite sunt interesate să le întreţie cu Rusia, spre a găsi în simpatiile sale aceleaşi chezaşii pentru viitoru, a căroru valoare în trecut u recunoşce cu plăcere A. V. în privinţa trecutului. Ea póte să se încredă pentru acesta în concursul meu cel mai cordial, conformu cu intenţiunile M. Sale Impăratului. Sunt fericit de a află că Baronul de Offenbergh, chemat u a fi organul lor u, a reuşit u a deplini această însărcinare spre mulţumirea Alteţei Vóstre.»

Totu în acele memorii, se citeşte în privinţa rezultatului acelei misiuni, intr'o scrisóre adresată de Principele de Reuss, atunci Ambasadoru alu Prusiei la Petersburg, totu Principelui nostru Domnitoru:

«Resultate definitive nu sunt, totuşi s'au semănatu germenii bunii, şi importă acum de a-i cultiva; dispoziţiunile Guvernului rusu faţă de cel românesc u s'au ameliorat u în totu casul.»

La Viena, misiunea trimesă de Suveranul nostru pe lângă Alexandru II a datu locu unei interpretări greşite; găsimu în acele memorii, că răposatul Dimitrie Brătianu, care fusese trimis u în acea capitală, asemenea pentru a rezolvă mai multe cestiuni, primise ordinul de a se sili «să împărştie prevenţiunile Guvernului austro-ungar u în contra misiunei române în Rusia.»

Baronul de Werther, Ambasadoru alu Prusiei la Viena, scrie la rândul sêu lui Carolu I, că :

«Urmăresce cu unu viu interesu greua operă a regenerării României întreprinsă de A. Sa şi exprimă speranţa, că Ministrii actuali, cari au fericirea de a se bucura de încrederea Sa, corespund şi aşteptărilor Domnitorului. De altă parte, lumea e convinsă, că fiindu datu terenul orientalu pe care A. Sa operă, Ea se va ţine mai presus de partide şi nu se va identifica pe deplin u cu nici unul din corifeii lor u. Misiunea dela Petersburg va avé de sigur unu bun rezultat, căci politica cea mai bună de urmatu pentru România, este de a întreţine relaţiuni amicale cu ambi puternicii sêi vecini.»

tul și regretatul nostru amic Ioan Cantacuzino(1), că Episcopul a fost primit de minune de marele Impărat liberator, care-l încarcă de daruri, și de înaltul cler rus, care-și făcu o datorie din a arăta că regăsiă într'însul un frate luminat, care se bucură de toate simpatiile sale.

Am fi voit să urmărim încă până în ultimele sale zile activitatea politică a lui Melchisedec și luptele ce le-a dus pentru întărirea bisericii române; am fi voit să apreciem actele sale în deplină libertate de cuget și nepărtinire, precum cuteză a crede că am făcut pentru perioada vieții sale anterioară anului 1861; aș fi dorit mult să am cunoștința de corespondența sa, care după cât se spune în testamentul ce l'a lăsat, trebuie să fie interesantă și întinsă. Din nenorocire, cu totă stăruința mea, nu mi-a fost cu putință de a obține acele documente, cari mi-ar fi fost neapărat de trebuință în totalitate, pentru a întemeia o drăptă apreciere în cestiunile politice ulterioare. Căci deși prietenii intimi ai răposatului susțin, că nu există sau aproape de loc vre o corespondență a lui de caracter politic, alții susțin o părere opusă.

Acăsta este o mare lipsă, căci țineam mult să pătrund cugețul intim politic al învățatului răposat până în césul morții sale, convins de altminteră, că atunci când va fi sunat ora în care prietenii săi vor crede că pot scote la lumină acele interesante documente, memoria sa nu va pute decât să câștige.

Până aci, Sire, Alteță Regală, domnilor și stimați Colegi, ne-am silit să corespundem sarcinei care ni se impunea, de a reproduce liniile principale ale unuia din spiritele eminente cu care țera se onoră și de a-i plăti cuvenitul tribut de recunoștință. Am schițat foarte pe scurt figura preotului, profesorului, scriitorului, omului politic; ne rămâne să înfățișăm și pe omul, după spiritul, inima, după știința, virtutea, operele carității. La regretatul răposat, ele

(1) Iată ce cetim despre acel bun Român, tot în Notele asupra vieții Regelui Carol, în aceeași scrisoare a Principelui de Reuss: «Ambasadorul Prusiei a fost încântat de a face cunoștința d-lui Cantacuzino, care a avut o atitudine plină de tact la Petersburg. Principele are într'însul un devotat servitor.»

proveniaŭ din fire, pe lângă calitățile căreia darurile spiritului erau o plăcută îmbogățire, așa că dacă n'ar fi avut decât calitățile cari atragŭ respectul și iubirea, acestea arŭ fi ajunsŭ, fără înaltele sale facultăți, ca să-i asigure locul care se dă tot-deauna ființelorŭ devotate omenirei, căci elŭ eră una din aceste și va supraviețui tot-deauna prin binele ce l'a făcutŭ frațilorŭ săi.

Pe lângă o fire distinsă, o cumpătare și regulă adevăratŭ monachală în traiulŭ său și o iubire a muncii, fără care n'ar fi pututŭ lăsa așa de numeroase scrieri, mai avea o bine-facere neseacă; elevilorŭ săraci dedia din alŭ său, bani, haine, cărți, și peste totŭ unde a trecutŭ, a lăsatŭ urme de marea sa generositate, clădindŭ sau restaurândŭ edificii consacrate cultului lui Dumnezeu sau locuințele servitorilorŭ săi.

În fine, după ce a practicatŭ o largă caritate față de semenii săi în totă viața, a mai voitŭ să lase o piósă dovadă de iubire, să-i ajute și dincolo de mormintŭ. Prin testamentulŭ său — ale cărui idei și dispozițiuni nu le putemŭ însă aproba toate — din 4 Octobrie 1889, lasă aproape totă modesta sa avere pentru scopuri de învățămintŭ, cari îi vorŭ supraviețui și nu vorŭ lăsa ca numele său să cadă vre odată în uitare. Ast-felŭ eră acestŭ Episcopŭ, a cărei pierdere lasă printre noi regrete așa de lungi și o memorie neștersă.

Sire,

Alteță Regală,

Bine-voiți, în marea Vóstră afabilitate a primi prea respectuósa expresiune a adincei mele recunoscințe pentru bunătatea ce ați avutŭ, de a veni a ascultă această cetire, onorândŭ cu Augusta Vóstră prezență această Academie, alŭ cărei Protectorŭ și Președinte de onóre a primitŭ Majestatea Vóstră a fi.

Acésta e unŭ semnŭ prețiosŭ de interesulŭ ce-lŭ are Suveranulŭ nostru pentru templulŭ sciinței, unde sunt fericitŭ de a-i oferi urările ferbinți ce le facŭ, pentru ca Pronia să-i dea ȓile multe în

fericire, precum și Prea Grațioasei noastre Regine și Augustei familiei Regale.

Imi mai rămâne acum, domnilor și stimați Colegi, să vă ceru cordiala d-văstre simpatie, de care voi fi și mîndru și fericit, și această și va deveni atunci cea mai frumoasă și mai prețioasă din cei 28 de ani ce i-am consacrat serviciului Patriei și Regelui.

Anexa A.

Scrisoarea lui Filaretu Scribanu către Episcopulu Melchisedec pentru a-lu îndemna să demisioneze.

Prea Sfințite,

A doua epistolă este această ce vă adresez de când vă aflați la Ismailu. Credu că știți, că eu nu scriu către nimenea decât în momente și împrejurări serioase pentru biserică și patrie. A doua oră deci, ca unu sinceru amic și frate în Christos, vă facu cunoscutu și vă previu, că pentru Arhiepiscopu și totu clerulu român se apropie vremea, și acum este când se potu dice cuvintele ce a adresatu odinioară Isus Christos către învățăceii săi: Aă cerutu Satana să vă cernă ca grăulū!...

Mă explicu: Nu aă fostu bine mistuite de către bolnavu acele mari dose ale secularisării și a capitulațiunilor, și iată și legea — sacrilege — pentru numirea Eparchioșilor sancționată, și iată-vă deci numiți și puși în cea mai falsă și periculoasă pozițiune. Despre cei-lalți noi Eparchioși nu potu dice decât: «Iartă-le lorū Dómne, că nu știu ce facu»; iar pentru cei ce știu multu, fiind-că Sfinta Scriptură le dice, «se voru bate multū!...» apoi eu odată cu adresa ce am făcutu fratelu meu Neofitu, mă adresez și către Prea Sfinția Vóstră, socotindu-vă ca echivalentă, mai totu în aceeași termin: Ce va dice istoria pentru unu Scribanu și pentru unu Melchisedec, ale căroru nume s'aă citatu în Senatulū României cu atăta glorie în discursulu pentru apărarea bisericei, când ei voru primi funcțiunī sacrilege? Unu Scribanu, unu Melchisedec, cari tótă vięta lorū o aă sacrificatu pentru apărarea bisericei și a drepturilor ab-antiquo a Națiunei, acum la bętrăneęe să jóce

în locu de rolul de eroi, ca mai înainte, rolul de paiață! Câtă pentru Prea Sfinția Vóstră, destule vă sunt blestemurile monachilor de prin chinoviile Moldovei, cari eă însumi le-am auzit, — cu imputare că v'am fostu dascălu și starețu — nu mai faceți prin primirea noiei și sacrei funcțiuni, ca să vă blesteme în viitorime și totu clerul român.

Eă nu mă pricepă să vă feliciteză saă să vă plângă pentru noua funcțiune; nu sciă cu ce față vă veți presentă în Bucuresci și în Senatul Română vis-à-vis de bravul S. Rosetti și de cei șapte colegi ai lui, între cari este și stimabilul Vasile Sturdza, și cu ce curajă veți asistă în Sinodă și veți vorbi în puterea canónelor, pe cari înșivă le-ați călcată când v'ați suită pe scaunul episcopală! Eă credă, că celă de pe urmă preotă pôte să vă închidă gura și să vă facă ca pe nisce pesci fără de glasă.

Mai adăugiți pe lângă tóte acestea și caterisirea ce vi se pregătesce a vă veni dela Patriarchie, și decă între onóre și desonóre, între mórte și viéță, decideți-vă de a primi saă de a nu primi o funcțiune, a căreia consecințe voră fi fatale și pentru persóna Prea Sfinției Vóstre și pentru biserică.

Credă că știți, că delegatul Patriarchiei și ală Sinodului ecumenică din Constantinopole a și sosită în Bucuresci cu adresa către Domnitoră și Mitropoliții țerei, sfătuitoare a nu se abate Archierei dela sfintele canóne. După una și a doua sfătuiră, sciți ce dică canónele bisericei. . . Ca Archierei chirotonisiți cu ecodosul Patriarchului, sciți decă ce vă așteptă. Eă unulă datoria mi-am făcută și v'am prevenit.

De nu vă puteți corespondă cu P. S. Neofită de-a dreptulă, atunci scrieți-mă mie și eă vă voiă comunică rezultatulă opiniunei Prea Sfinției Sale; saă de voiți a fi mare în biserică și înainte națiunei, decideți-vă grabnică fără a vă mai corespondă, spre a purtă celă întâi cununa; eă vă daă parola, că P. S. Neofită vă va secondă, dacă nu cum-va vă va întrece. Pentru Dumneđu, arătați odată ună actă de viéță, spre a vedé națiunea și clerulă, că nu aă adormită toți strejarii bisericesci, și credeți că dela Carpați și până la Ierusalimă vă va resună numele, ca ună adevărată Melchisedec! Aduceți-vă aminte pentru ce v'am dată eă acestă mare nume când v'am călugărită, ca să fie toți preoții români dupre rânduela lui Melchisedec. Iată acum v'a sosită vremea, ca să fiți acelă pomăzuită dela Duhulă sfintă. După ce veți citi aceste linii ce le-am scrisă cu lacrimi, stați puțină și vă rugați lui Dumneđu în ascunsă, și credă că vă va lumina, ca să fiți în istoria bisericei acelă ce ați fostă merită! . . Nu uitați în sfintele rugăciuni pe ală Prea Sf. Tale

(s) Filaretă.

Anexa B.

Demisiunea motivată a P. S. S. Melchisedec din 23 Maiu 1865.

Domnule Ministru,

Primindă Anexa No. 16.681, prin care mă încunosciițați că Măria Sa Prea Înălțatulă nostru Domnă a binevoitū, în urmarea recomendațiunei d-vostre, a mă denumi Episcopū la eparhia Dunărei-de-jos, am onore a vē aduce la cunoscintă cu totă umilintă creștinescă, că voiū păstră în totă viața mea recunoscintă cea mai profundă pentru bunele dispozițiuni personale către mine, atâtū ale Prea Înălțatului nostru Domnă Stăpânitorū, care tot-deauna m'a favoratū și acum voesce a mă înălță la unulū din scaunele cele d'intăi ale ierarchiei nōstre bisericesci, câtū și ale d-vostre, cari în recomandația Vōstră m'ați pusū și pe mine între persōnele cele recomandabile ale clerului românū.

Depunēdu-vē deci aceste respectuoase recunoscintē ca cetățēnū românū, vē rogū să-mi permiteți a mă adresa d-vostre, domnule Ministru alū Cul-tului nostru românescū, și a vē vorbi ca Arhieriū alū bisericei lui Christosū, ca Arhieriū românū ortodoxū, ca toți Arhieriū romāni din tōte vēcurile precedente ale Romāniei ortodoxe.

Eū care am crescutū în biserică și am studiatū teologia în tōte ramu-rele ei, cu istoria ei, cu dogmele ei, cu morala ei, cu canōnele ei; eū care am fostū profesorū și apoī rectorū la douē din seminariile țerei în curgere de 14 ani; eū care am studiatū istoria bisericei patriei nōstre mai bine pōte decât mulți alți și am publicatū mai multe cărți teologice, spre a lumină și moralisă în du-hulū bisericei lui Isusū Christosū pe actualii și fiitorii păstorī ai bisericei

române; pot (eu) ore cu fapta să mă arăt acum atât de ignorant de ale bisericeii? Pot ore să fiu mai puțin creștin și mai puțin zelos pentru biserică decât prea stimabilii mirenii, cari nefiind inițiați în amănuntele teologice, cu atâtă demnitate și evsevie au apărât în Adunarea și Senatul țerei *dogma* ortodoxă despre *ierarchia bisericească*, cea stabilită odată pentru tot-deauna prin sfintele canoane ale bisericeii noastre? Dacă aceste prea evseviciose persoane, cari afară de credința în Christos exprimată în pruncia lor de nași lor la sfântul botez, n'au luat asupra-și alte nou angagiamente în favoarea bisericeii,— au avut atâtă pietate către așezămintele cele sfinte, în cât nu s'au sfiit a le apără bărbătesce, puind în favoarea lor și erudiția și abnegația: ce trebuie să fac eu, carele mai de multe ori decât ei, și nu în pruncie, ci în plină cunoștință de fapt, m'am angajat cu solemnitate înaintea bisericeii, a-i servi cu credință,— și la tundera în monachism, și la chirotoniile în treptele de diacon și presviter, și mai cu deosebire la chirotonirea în Arhiepiscop, când înaintea unui forte numeros public de cler și creștini adunați în Sfânta Mitropolie din Iași, am pronunțat cu jurământ că voi păstra și apăra cu sanctitate până la morțe așezămintele Sfintelor Sinode și tradițiunile Părinților bisericeii?

M'am întrebat pe mine: ce vor dice de mine și credincioșii și necredincioșii, vedându-mă ridicat la trepta episcopiei alături cu sfintele așezăminte ale creștinătății? Conștiința mi-a spus că credincioșii se vor feri de mine și mă vor disprețui ca pe un sperjur; iar necredincioșii se vor bucura, socotindu-mă și pe mine ca pe unul din ei, ca pe o persoană ce nu crede în nimic sfânt, deși poartă aparența sfințirii, cu alte cuvinte un ipocrit.

Mărturisesc încă că mă înfiorez și de a fi sprejur și de a trece în rândul necredincioșilor și al ipocriților.

Conștiința mi-a mai spus și altă împrejurare forte gravă: în secolul nostru, când materialismul își întinde așa de mult dominarea lui peste spirit, când fariseii și saducheii moderni, rezultatul bolei spirituale a secolului nostru, dau răsboi de morțe celui răstignit pentru mântuirea lumii, și cu scrierile lor, cari de cari mai infame, se silesc să surpe biserica, în care se păstrează S-ta Cruce, mântuirea lumii: cuteza-voi ore și eu, un smerit servitor al bisericeii, pe care ea m'a crescut, ea m'a luminat, ea m'a înălțat până astăzi; cuteza-voi, spre răsplătire, să vii a rumpe legăturile cele sfinte și seculare, cari au ținut până acum în patria noastră biserica lui Christos, acest asil al mântuirii noastre și sufletesci, și politice, și naționale; să mă ridic pe ruinele ei, dându ocaziune de un nou triumf necredinței în divinitatea celui răstignit pentru noi omeni?

Domnule Ministru! De când am primită menționata adresă a d-vóstre, în locú să mă bucurú pentru unú actú așa de mare în vieța mea, pentru o favóre așa de înaltă pentru mine — fiulú unui bietú preotú de țeră — eú nu am repausú și noapte, plângú neconținú și mă chinuescú însumi, neputéndú aflá razimulú moralú pentru consciința mea. Datorința către Tronú și Patrie, pe care iubescú din sufletú; datorința către părinții mei obosiți de bătrânețe, cari afară de mine nu aú altú razimú; datorința către amici, cari aveau dritú a se bucurá de bucuria mea: totulú a devenitú în colisiune cu datorința către consciința și chemarea mea de servitorú alú bisericeí lui Christosú, celú rústignitú pentru noi. În acéstă turmentare sufletescă, m'am aruncatú în brațele providenței, așteptándú consolația ei. În asemenea poziție m'a găsitú sfinta și marea sərbătóre creștinescă a pogorírei sfintului Duhú peste sfinții Apostoli, și de mare însemnătate în viața duhovnicescă a creștinului, căci ea a datú lumei pe propoveduitorii cei mari ai adevérului, cari aú fundatú biserica ca unú depositú alú adevérului. Ascultándú în biserică sfinta slujbă a acestei zile, mi s'a reprezentatú în minte tótă istoria bisericeí creștine: cum nisce proști pescari, luminați de duhulú lui Dumneđeú, aú lăsatú totulú, aú datú totulú, și chiar pe ei însiși, pentru Christosú și pentru sf. lui biserică; cum o aú întocmitú și cum o aú organizatú după învățăturile date lorú de învețătorulú lorú celú mare alú regenerării némului omenescú prin tóte secolele și generațiile viitoare; și cum acești urmași apostolici, prin învățatura lorú, prin faptele lorú, prin așezámintele lorú, aú apêratú și îngrăditú biserica, spre a susține vieța ei duhovnicescă, și cum acéstă biserică a ființatú întregă până la noi și trebuie să ființeze neatinsă până în sfirșitú, fiind datorii păstorii ei a o apêră, ca unii ce aú a rêsponde pentru ea înaintea lui Dumneđeú.

Mi s'a reprezentatú încă, cum acești sfinți apostoli ai lumei aú semënatú sëmînța cea sfintă a creștinătăței și în patria noastră, cum urmașii lorú o aú fecundatú cu ostenelele și sângele lorú, până ce din ea s'a fundatú biserică noastră ortodoxă, iară împrejurulú ei patria și nația Románilorú; cum Domniú, boerii și păstorii țerei noastre aú apêratú, îngrăditú și asiguratú biserica, ca pe sufletulú, vieța patriei lorú, în tóte secolele, prin tóte pericolele religioase și politice, prin cari s'aú strecuratú patria și națiunea noastră. Și m'am întreatú: óre să fimú noi mai puținú cunoscători decât strămoșii noștri de însemnătatea ortodoxiei bisericeí noastre pentru tótă creștinătatea în genere și pentru patria noastră în specialú? Óre Episcopiú noștri actuali să pótă mai bine păstrá ortodoxia pe altă cale decât a canónelorú și a așeză-

mintelorū bisericesci, prin cari o aũ păstratũ vechii noștri ierarchii și ne o aũ trãdatũ în întregimea sa ca cea mai scumpã clironomie? Óre Mitropoliții și Episcopiĩ de astãđi înainte se mai potũ ei numi urmași ai Apostolilorũ și ai vechilorũ Archipãstorĩ romãni, eșindũ odatã de pe calea canónelorũ și a așezãmintelorũ bisericeĩ, pe care aũ mersũ Teoctiștii, Moviliĩ, Varlamiĩ, Dositeĩ, Iacoviĩ, Veniaminiĩ, Grigoriĩ, Filarețiĩ, Iosifiĩ, Mitrofaniĩ, Antimiĩ și toți cei-lalți? Conștiința mi-a rãspunsũ la tóte acestea, cã biserica romãnã, ca sã rãmãnã ortodoxã, trebuie sã rãmãnã nemișcatã de pe tãrimulũ sfintelorũ așezãminte ale ei apostolice și pãrintesci; cã Mitropoliții și Episcopiĩ romãni, pãșindũ pe calea progresului și a desvoltãrei intelectuale și morale, pe acestũ terenũ sfintũ vorũ avẽ de desvoltatũ și exploatatũ cele mai mari bogãții morale pentru patrie, *națiune* și *umanitate*. Pe acestũ sfintũ terenũ alũ ortodoxiei vorũ gãsi rezolvate, sau ușorũ le va fi a rezolvã cestiunile cele mai grele, și teologice, și filosofice, și politice, și sociale, cari atãtũ de multũ învẽlue lumea eterodoxã și ne implicã în pãcatele strãine și pe noi, fãrã a le fi întrũ nimicũ datorĩ. Ortodoxia romãnã a protestatũ de secole atãtũ contra despotismului religiosũ, alũ cãruĩ jugũ atãtea popóre civilisate nu-lũ potũ scutura pãnã astãđi, cãtũ și contra anarchiei religióse, care a produsũ și produce în lume atãția Antichriștii monstruoșĩ, cari preparã omenirei cele mai mari catastrofe. Respectezũ dar din sufletũ și venerezũ aceste sfinte așezãminte, cari ni-aũ păstratũ ortodoxia,—paladiulũ libertãțilorũ și alũ aspirațiunilorũ romãne în trecutũ și în viitorũ.

Panachida sãvãrșitã totũ în acea đi în snta bisericã pentru pomenirea rãposatei întrũ Domnulũ mamã a Prea Înãlțatului nostru Domnũ, pe lângã cã mi-a reprezentatũ fórtẽ viũ sórta comunã a celui mare și a celui micũ, a celui bogatũ și a celui sãracũ, mi-a deșteptatũ încã și o altã idee grozavã: vãđendũ atãta adunare de creștini stãndũ cu evlavie la acẽstã pomenire și pronunțãndũ cu respectũ religiosũ cuvintele creștine: «Dumneđeũ s'o erte», și atãția servitorĩ bisericesci rugãndu-se la Dumneđeũ pentru sufletulũ evsei Dómnei Sultanei, m'am întrebatũ pe mine: óre eũ, cãlcãndũ așezãmintele sfintei nóstre biserici și fãcẽndũ acestũ pasũ contra conștiinței mele și a creștinilorũ în mijloculũ cãrora mẽ aflu, avẽ-voiũ óre onórea de a fi petrecutũ creștinesce pe pragulũ vecinicieĩ? Primi-mẽ-va óre biserica, pe care o am disprețuitũ? Cãnta-mĩ-va óre și mie «*vecinica pomenire*», ca acestũ sufletũ bine-cuvintatũ alũ rãposatei, sau mẽ va isbi dela sine ca pe unũ servitorũ nevrednicũ și lepãdatũ de ea?

Sub durerósele impresii ale acestorũ și ale altorũ asemenea prea triste și imposante idei și cu ochii plini de lacrãmi, am luatũ condeiulũ și m'am hotãritũ a vẽ rãspunde, descoperindu-vẽ conștiința-mĩ în tótã sinceritatea, chiar cu risculũ de a deveni ridicolũ spiritelorũ ce se numescũ pe sine

«forți», pentru că nu aș nici o credință metafisică, și a vă întreba, domnule Ministru, care, după legile ce și-a dat țera noastră, sunteți șeful bisericeii și dispuneți de sorta și viitorul bisericeii părinților noștri și a noastră: prefera-veți d-văstre un Episcop care ce-și calcă conștiința sa, sau după expresia Apostolului «*minte lui Dumnezeu*»? prefera-veți, dicit, un Arhiepiscop titular, credincios servitor al bisericeii și cetățen conștiințios, carele fiind devotat chemării lui spirituale, este cu aceeași religiozitate devotat patriei și Domnului? Puté-voi eu fi credincios Domnului și țerei, când nu voi fi credincios datorinței mele celei mai sacre, pentru care nu odată am jurat lui Dumnezeu? Dacă voi minți lui Dumnezeu, ce garanție mai pôte fi că nu voi minți ómenilor și nu-i voi părăsi tocmă în momentele cele mai grele, îndată ce la ei nu ar mai fi perspectivă pentru egoismul meu?

Domnule Ministru! fiind convins că veți prefera alternativa a doua vă rog cu totă supunerea ca pe un Român creștin ortodox, ca pe un bărbat care scit să prețuiți conștiințiositatea, și iarăși vă rog să mijlociți la Prea Înaltul nostru Domn, ca să bine-voescă a mă ertă de funcțiunea de Episcop, la care d-văstre m'ați recomandat, și să rămân servitor al bisericeii în trépta de Arhiepiscop, ce o am dela biserică tot cu aprobarea Înălțimei Sale!

În această calitate îmi voi păstra tot devotamentul către M. Sa Prea Înălțatul nostru Domn și patrie ca și până acum, și nu voi pregeta a oferi slabele mele servicii, ori când ele s'ar reclama de trebuințele bisericeii și ale patriei.

De asemenea vă rog, să bine voiți a aduce la cunoștința M. Sale, că afară de conștiința mea de servitor al bisericeii, pe care cu totă francheța o am spus mai sus, declar în frica lui Dumnezeu, că nu am nici un motiv altul la acest pas; și dacă mi s'ar cere vre un argument mai simțibil, la acesta nu aș avé altul decât a declara, că sunt gata a renunța pentru tot-deauna și pentru ori care din scaunele ierarhice ale bisericeii noastre; aș preferi să mor politicesc pentru tot-deauna, numai ce-lalt să se mântuescă pe sine și biserică încredințată lor.

Eu păstrez pentru persóna Înălțimei Sale Domnul Românilor același devotament ca și la începutul domniei, când în entuziasmul religios, eu cel întâi în eparchia Hușilor l'am pomenit la sfintele rugăciuni ale bisericeii, chiar înainte de a primi ordinul Chiriarchului meu și am lăcrămat de bucurie, când după tristele Guverne caimăcămesci, pentru întâia óră am auzit pe diacon pronunțându le ectenie cuvintele: «*Pentru bine credinciosul și de Christos iubitorul Domnul nostru Alexandru Ioan, Domnului să ne rugăm.*»

Și în viitoru ca și până acum, nu voiü încetä cu aceeași căldură religiösă a më rugä Duumnezeului părinților noștri la sfintele servicii ale bisericeii pentru sănätatea și prosperitatea M. Sale și a Romäniei.

Bine-voiți vë rogü, domnule Ministru, a primi încredințarea prea deosebitei mele stime.

Anexa C.

Scrisórea prin care s'a trimesă Consuliloră protestarea în contra legei din 16 Maiă 1865 pentru numirea Episcopiloră.

Excellence,

Considérant que les capitulations des Principautés-Unies avec la Sublime Porte Ottomane sont mises par le Traité de Paris et par la Convention sous la garantie des grandes Puissances de l'Europe;

Considérant que par les dites capitulations l'existence de l'église orthodoxe orientale est assurée dans ces Principautés;

Considérant que par les nouvelles lois, que le pouvoir civil a faites arbitrairement pour l'église et pour le clergé roumain, les droits canoniques, qui constituent le fondement de notre église, sont abolis;

Considérant que le Gouvernement a convoqué arbitrairement à Bucarest un Synode composé de ses créatures, nommées par lui dans leurs fonctions spirituelles contre les lois canoniques et qui par conséquent sont des pseudo-Evêques;

Considérant que le Gouvernement a empêché de participer au Synode un grand nombre des Evêques indépendants, qui de droit sont membres du Synode, sous de différents prétextes, dont l'absurdité a été poussée jusqu'au ridicule;

Les soussignés Evêques et membres de droit du Synode ont cru de leur devoir de donner au dit Synode le protêt (*sic*) dont la traduction est ci-jointe. Basés sur le principe que chaque droit implique un devoir et que chaque garantie implique une obligation et une responsabilité, nous croyons

que l'honorable Consulat se convaincra enfin par ces iniquités qui se passent dans l'église roumaine, quel doit être le nombre des iniquités qui se passent en dehors de l'église et de quel nom peuvent-elles être qualifiées.

C'est pourquoi, au nom des Puissances garantes, en protestant contre toutes les nouvelles lois faites par le pouvoir civil pour l'église et pour le clergé, nous croyons aussi de notre devoir d'implorer l'intercession de l'honorable Consulat, pour rétablir les droits canoniques de notre église, et nous assurer au moins ce qui a été respecté même au temps des invasions des Tartares—la tranquillité de notre conscience,—si les douleurs et les souffrances matérielles de la nation roumaine ne sont pas encore proches de leur fin.

Veillez agréer, Excellence, l'expression de notre profond respect et de notre dévouement.

Anexa D.

Scrisoarea P. S. S. Melchisedec către Părintele Climentū.

1865 Iunie 17, Bucuresci.

Iubite Părinte Climentū,

Am primitū epistola Sf. Vóstre din 14 Iunie și m'am mângaiatū de interesulū și zelulū celū sincerū, de care sunteți însuflețiți în cauza bisericēi. In o epocă când fórte puținī la noi cunoscū acēstā materie, este o razā de speranță a vedē suflete nobile în cale, cari fără vre o rezervā păcătósă sunt gata a face sacrificii orī câtū de costátore în interesulū causei sfinte.

Fiind-că ești la îndoială despre conduita mea în privirea causei acesteia, îți voiū spune în scurtū cele ce s'au petrecutū, rezervāndu-mī a vē vorbi în detaliū când ne vomū întâlni.

Eū venisemū la Bucuresci în interesele casei ce administrāmū. Aici sosindū, cea întâiā veste ce m'a întâmpinatū a fostū numirea Episcopilorū, între cari eram și eū. Uimitū de acēsta, eū nu m'am hotărītū de odatā la nimicū, așteptāndū să vinā toți noii Episcopi în Bucuresci, spre a ne consultā.

In curīnd m'am convinsū, că nimenī nu gāndea ca mine. Așteptam cu nerābdare să vinā Părintele Argeșū Neofitū; în fine venindū și Prea Sf. Sa, m'am dusū sa-lū vedū și mi-a spusū, că a și datū demisiune cum venise, anume sub cuvīntū de *bólā și bētrānefe*. Eū care nu eram nici bolnavū, nici bētrānū, nu mai puteam face causā comunā cu Prea Sf. Sa în acēstū casū Așa dar m'am retrasū și m'am consultatū numai cu sinemī. Am venitū

la hotărîrea de a da demisiune motivată de pericolele ce se pregătesc bisericei noastre prin călcarea sfințelor ei așezăminte. Acésta am și făcut. Demisiunea am scris'o cu lacrimi, și nici nu se putea a nu se mișcă orî cine o va fi cetit. Căci potî spune, că nimenî n'a vorbitî așa tare în inima celor măi aî noștri în numele bisericei, precum am vorbitî eu în acea durerósă demisiune. Resultatulî a fost, că am fostî chematî la Curte. După îndelungă conversație, M. Sa mi-a ȕisî între altele, că orî ce voiî socoti că trebuie a se face pentru binele bisericei, n'am decât a-i propune și va face totul, căci și singurî se interesáză de a pune odată capetî anomalilorî. Mi-a datî *parola de Domnî* spre asigurare; m'a îndemnatî să-mî tragî demisiunea, căci altmintrelea voiî fi răspunȕătorî, dacă mă voiî feri de a face bine bisericei, când M. Sa anume pentru acésta mă chiamă la acestî postî, spre a-i da concursulî meî în trebile bisericei, și că dacă nu va face cele propuse, atuncî voiî avé totî cuvîntulî a demisionă. A adausî că va reveni și asupra alegerilorî, rămîindî casulî de față ca o excepție; că M. Sa nu a avutî altî scopî decât a smulge Episcopîi din sistema îndătinată de a ajunge la episcopie prin simonie și corupțiune, care a scandalisatî așa de multî lumea, etc.

Acestea încă și alte considerațiunî de o valóre fórte mare, de carî nu potî să-ȕi scriî, m'aî făcutî de a cedă și a mă mărgini acum de odată în marile promisiunî de îmbunătățire. Chiar mi s'aî cerutî a-mî arêta ideile asupra necesităților bisericei.

Eî le-am și formulatî și le-am datî M. Sale. Apoi M. Sa a propusî Mitropoliților, ca să se adune cu Episcopîi și să se consulte despre acele nevoi și să facă M. Sale o espunere de tóte. Consultarea s'a făcutî, și toȕi aî fostî de acordî cu cele ce am spusî eu. Iatî în perilipsă obiectele asupra căroră ne-amî mărginitî de ocamdată :

1. Asupra legei pentru Sinodî, ca contrară canónelorî și spiritului ortodoxiei, amî cerutî amânarea ei până ce nu se va preface de Sinodulî Episcopilorî, conformî canónelorî. Amî arêtatî inconvenientele ei cele măi principale.

2. Asupra educațiunei clerului, contra legei pentru seminariî.

3. Despre relațiunile Ministeriului de Culte cu biserica, — contra sistemului de a face pe Ministeriî șeful bisericei.

4. Despre sistemul de a face bugetele fără consultarea bisericei.

5. Asupra legei care tinde a desființā monachismulî în locî de a-lî regulā după canóne.

6. Despre căsătoria civilă, ca contrară instituțiunilor bisericei ortodoxe.

7. Despre alegerea Episcopilorî. Fiind-că națiunea s'a lepêdatî singurā

de dritulă ce-și însușise de ună timpă, de a alege pe Mitropoliți și Episcopă, apoi alegerea candidaților de Episcopă pe viitoră să se facă de Sinodă și Domnulă să întărească din ei pe care va voi.

8. Ca nici o lege în materiile religioase și ori cari aă legătură cu biserica să nu se facă până ce mai întâi nu se va consulta Sinodulă despre ca nănele respective, ca așă să nu mai fie înponcișare între legile civile și canănele și așezămintele bisericesei.

Ca dovadă că M. Sa este plecată a luă aceștea în considerație, potă să vă spună că Sinodulă, ce eră a se convoca, s'a amănată. Ceea ce mă temă mai multă este, că prevădă chiar între noi persăna, care spre a domina este gata a sacrifică tôte principiile cele mari, pe cari nu le are. Vomă vedă. Pe mine episcopia nu mă încântă; eă o voiă ține până ce nu voiă perde șperanța de a pută, ori pe ce cale, de a face bine bisericei năstre atătă de nenorocite.

Când la noi în țeră totulă este anomalie, de ce să te miră că și eă facă astădăi o anomalie? Judecă-mă după scopă.

Vă laudă zelulă când ăiceți, că pentru interesulă bisericei nu veți cruță persăna mea.

Ești în dreptă de a face cum veș socoti; numai să faci mai bine decât am putută eă face.

Eă sciă una, că am lucrată și voiă lucră pe cătă ca Archiereă ortodoxă, pe atăta și ca Română. Pe cătă mă îngrozescă de a lovi în biserică, pe atăta mă ferescă și de a fi taxată că aș face causă comună cu străiniă în contra țereș mele. Și pe la urechile mele aă suflată multe și felurite însă nici n'am putută, nici n'a trebuită să facă mai alt-felă de cum am făcută.

Seriți că sunteți decisi a demisionă din postulă de rectoră. Să nu o faci, căci în locă de bine, veș face răă bisericei; veș face a căde educațiunea clerului pe mâna vre unui nebună sau stricată. Păstréză bunele relațiuni cu Părintele Mitropolită; fiind-că l'ai căntată când eră slabă, acum când este tare trebue să fiș fărte prudentă cu elă. Servindu-lă cu sinceritate și purtându-te cu elă cu politeță și delicateță, veș reușă în multe prin elă. Altminterea ți-lă veș face dușmană neîmblândită. Elă este cam nemulămită, pentru că la ună cuvântă ce ați spusă în Mitropolie, ați ăisă: «Bine cuvintéză Prea Sfințite Părinte,» în locă de «Stăpâne.» Mi-a spusă că ți-a făcută bine, ți-a dată mitră etc. și nu-lă iubescă, nici cinstescă precum se cade.

Aceștea ți le scriă numai pentru sciința Sf. Tale, ca să sciă cum să economisescă trebile, fără a spune ceva cui-va. De asemenea tôte căte am scrisă mai sus, nu te autoriséză a le da publicităței, ci numai pentru sciință

proprie, fiind-că te iubescū. Lasă să se manifesteze lucrurile singure de sine.

Să dai Prea Sfințitului Filaretū scrisórea aci alăturată.

Dorindū a vē vedē, sunt ca tot-deauna.

Alū Sf. Vóstre părinte sufletescū și amicū.

Anexa E.

Instrucțiunile date de clerul eparchiei Hușilor deputatului său, Prea Sfinția Sa Melchisedec.

Propunerile preoțimei de eparchia Hușului, care le va sprijini la divanul ad-hoc deputatul ce-și vor alege la 30 Iulie, după firman, tractat și buletin.

1. Preoții, ca reprezentanții religiei și obligați a practica moralul evangheliei, vor avea dritul de a ocupa posturile de învățători copiilor pe la sate în școlile ce au a se înființa.

2. Dritul exclusiv de a predă religia în școlile publice și pensiunile private ale statului.

3. Dritul de nobleță cu prerogativă în urmă și în cele politicesci, ca sprijin ale autorității preotului în practicarea chemării sale.

4. Preoților de prin poliți precum și celor lalți bisericași să li se hotărăscă lefi cuviinciose chemării și datoriei lor, în cât să nu mai fie nevoiți spre subsistența lor a întrebuința mijloce înjositoare pentru această epangelmă înaltă, prin care se micșorează evlavia și respectul poporenilor în persóna lor. Pe lângă acesta, să li se mai dea și alte neapérate pentru gospodăria unui preot. De asemenea, preoților și celor lalți slujitori bisericesci de prin sate să li se dea în proporție iarăși lefi și cele trebuinciose.

5. Preoții invalidi (neputincioși) de a mai urmă servirea lor să fie pensionați, ca și alți amploiați ce au săvârșit timpul însemnat pentru pensionare; asemenea văduvele lor să fie pensionate și orfanii lor să fie primiți la educare prin școlile statului în stipendiați.

6. Preoții să fie scutiți de orî ce dabile către sat și către proprietar, precum dijmă și alte îndatoriri; cu cvartiruirea soldaților atît în timp pe pace, precum și cînd împrejurările ar aduce în țeră ocupații de arme străine, să nu fie preoții împovărați, rămîind ei datori către stat numai cu esacta împlinire a misiei lor morală și religiósă.

7. Cerem înviolarea persónei preoțesci, adecă a nu fi supus preotul la nici un fel de maltratări, atît din partea proprietarilor săi a altor particulari, cît și din partea amploiaților bisericesci, blagocinilor, protoieróșilor săi a orînduțiilor din partea acestora.

8. La vre o întîmplare de vre o vinováție religiósă sau politică (de care Dumnezeu ferescă), cauza preotului să se cerceteze mai întai bisericesc și să se deslege după hotărîrile dritului canonic, fără a se puté trăda mai înainte de acésta la judecata politică.

9. Pentru a se puté deslegă aceste pricinî canonesce, precum și aceste îmbunătățiri neapérate ce se desvelesc cu timpul a se puté introduce spre binele moral al patriei și spre înflorirea religiei, cerem restatornicirea vechilor sesií sinodale anuale, despre cari atît de mult poruncesc sîntele canóne, cari la noi, după grelele încercări ale țerei, de mult timp au încetat.

10. Cerem îmbunătățirea școlilor de catechisatie ținutale, atît de neapérate, cari pe lângă datoria ce au de a pregăti clerici pentru seminarie, să pótă formă și dascăli trebuincioși pe la biserici, de cari chiar și acum se simte o mare lipsă.

11. Poporul este lipsit de ideile credinței și a moralului creștinătăței și are o neînlăturată trebuință de a fi catechisat, lucru ce nu se pôte face, din causă că poporul a încetat cea mai mare parte de a frecuentă bisericile; de aicea urméză demoralizarea și îndobitocirea lui, pînă la acel grad în cît mai în tóte clasele societăței merge crescînd neevlavia și hulirea lucrurilor sfinte. Apoi în acea grea împrejurare cerem ajutorul ocármuirii, ca pe de o parte să opréscă pe proprietari și posesori de a nu ocupă cu alte lucruri pe lucrătorii lor în zilele de Dumineci și sêrbători, ca să fie slobođi, iar pe alta a stăvilă iarmarócele de Duminecă, ca unele ce sunt vătămátore religiei și moralului. Iar pe aceia, cari nici prin un chip sîntuitor al preotului nu se vor puté desrădăcină de réua întrebuințare a timpului în zilele de sêrbători, ocármuirea va luă din parte-mesurile cuvenite după raportarea preotului.

12. Să se înființeze un jurnal bisericesc, în carele să se dea preoților povățuirile și învățăturile neapérate pentru catichisarea poporului în credința și moralul creștin.

13. Cerem ca în posturile de protoiere și asesori ai consistoriei să

se orânduescă tot-deauna bărbații clerului cei mai legitimi, mai conștiințioși și mai moralisți, ca nu prin mancuri și abuseri să se aducă defăimare clerului și religiei; iar alegerea consistoriaților, să se facă de către preoți cu majoritatea voturilor.

14. Preotul să nu atârne de capriția proprietarului, așa în câtu să-lu ție pe moșia sa numai câtu va avé plăcere, și la din contră, orî să-lu alunge singurū, orî numai după a proprietarului mijlocire cârmuirea bisericeii să-lu alunge din locul scū; ci la asemenea casū, mai întâi să se presinteze cauza și să se urmeze potrivitū dreptăței.

15. Bisericile cu fondurî să nu se mai lase ca până acum în dispoziția persónelorū particulare, cari sub nume de epitropi întrebuințeză avutulū bisericescū în folosulū lorū, ci să nu se mai recunoscă altă epitropie afară de cârmuirea bisericescă, și dacă pentru respectulū ctitoriei și a altei pricinî, va trebui la vre o biserică a fi epitropi dintre persóne particulare; apoi membru alū acelei epitropiî să fie și preotulū bisericeii și să dea pe fie care anū lămurită socotélă la Episcopulū eparchiotū despre venitulū și chel-tuelile cu ținerea bisericeii.

16. Multe biserici, mai cu sémă la țeră sunt în cea mai próstă stare, făcute de nuele și acoperite cu paie. Pe viitorū să nu mai fie ertați a ridică ast-felū de biserici, și cari vorū fi de felulū acesta să se poruncescă a se face din noū și de pétră; osebitū să se pue îndatorire asupra proprietarilorū de a da cele de trebuință pentru servirile sfinte și a ținé bisericile în bună stare, ca pe nisce edificieri pūbliche ale statulū, iar să nu fie lăsate ca până acum în grația particularilorū.

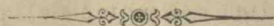
17. Proprietarulū să nu aibă dreptulū a cere dela preotū clacă la orî ce lucru alū scū pe moșie, sau alte îndatoriri a pune asupra lui, afară de cele ce privescū chemarea preoției. De asemenea să fie scutitū de acestū felū de împovărări, orî din partea cui ar fi. Aceste să se înțelegă și pentru cei-lalți bisericași.

18. Fiind-că cârmuirea bisericescă a eparchiei încredințată unui Episcopū eparchiotū se raporteză mai virtosu la preoți și cei-lalți clerici, de aceea ceremū ca la alegerea de Episcopi, împreună cu cei-lalți membrii, să aibă dreptū a luà parte și clerulū eparchiotū, anume patru persone din reședința Episcopiei și din fie-care capitală a ținuturilor episcopale câte doi și câte unulū din cele-lalte tērguri ținutale, aleși cu majoritatea voturilorū.

19. Pentru ca crescerea morală a fiilorū de preoți ce arū rămâné orfanî să fie neîmpedcată, ceremū ca seminaria eparchială să se ție în mai bună stare, unde să se pótă primi la învățatură toți orfanii, cu mâncare și îm-brăcăminte.

Aceste cereri, în număr de 19 articole, se încredințază de preoțimea reședinței Episcopiei Hușului deputatului ales, spre a le înfățișa locurilor competente, de unde se așteaptă punerea la cale și îmbunătățire cea atât de neapărată a clasei bisericășilor.

(Urmază semnăturile preoților alegători)

RESPUNSULŪ D-LUI DIMITRIE A. STURDZA

LA

DISCURSULŪ DE RECEPȚIUNE ALŪ D-LUI IOANŪ KALINDERU

*Sire,
Altețā Regalā,
Onorați Colegi,*

Anii din urmă au rezervatŭ Academiei unŭ șirŭ de durerose încercări, căci ne-amŭ despărțitŭ prin legile firei de mulți colegi, carii au statŭ timpŭ îndelungatŭ în fruntea instituțiunei nōstre.

Golurile deschise prin aceste perderi nu le-amŭ îndeplinitŭ decăt cu încetulŭ, căci aveamŭ simțemintulŭ unei mari răspunderi pentru nouele alegeri. Astăđi ne cuprinde o adevărată bucurie sufletescă, vedēndŭ cum ilustrilorŭ și neuitaților nōstri colegi succedŭ bărbați demni de misiunea, ce amŭ luatŭ asupra-ne, și de încrederea, ce națiunea pune în noi.

Aceste cugetări imi pētrundeaŭ sufletulŭ și credŭ că ele erau în mintea și a celorŭ-lalți colegi, când amŭ auđitŭ pe d-lŭ Ioanŭ Kalinderu rostindŭ elogiulŭ meritatŭ alŭ rēposatului Episcopŭ de Romanŭ Melhisedec.

Cu multŭ înainte de a intrā în incinta nōstrā, DomniaVōstrā, domnule Colegŭ, erați cunoscutŭ ca unulŭ din cei mai distinși jurisconsulti

ai Regatului, ca bărbatul neobosit în cercetări științifice, ca patriotul care nu ați cruțat nici timp nici sacrificii pentru a vă îndeplini datoriile, ca omul de bine în totă puterea cuvântului.

Străluceți printre cei mai luminați, mai învățați și mai drepți judecători ai celei mai înalte instanțe judecătorești a României, când ați fost ales dintre toți de Ioan Brătianu, ca să dați ajutor în resolvirea unei mari cestiuni, cea a răscumpărării căilor noastre ferate. Greutățile juridice, ce erau de învins pentru ca statul să devie proprietar al căilor ferate, erau foarte însemnate. Se reclama cunoștințe juridice adânci și vaste, pentru ca aplicațiunea deciziunilor luate să fie pe deplin asigurată. Se mai cerea muncă neobosită și curajoasă de mai mulți ani de zile, ce nu se putea fixa mai dinainte, o prevedere clară și bine cumpenită a întregii cestiuni și a tuturor amănuntelor ei, un caracter drept și leal, un devotament întreg și neînduplecat, o lucrare purtată dela început până la fine cu talent, cu căldură, cu entuziasm pentru binele obștesc. Chemat la asemenea grea și anevoioasă muncă, nu ați esitat un singur moment a vă despărți de liniștea ce vă magistratura și de perspectiva celor mai înalte onoruri, ce vă aștepta pe cei aleși ai ei, și a vă arunca în valuri necunoscute. Tote așteptările vă fost întrecute. Succesul vă fost deplin. Domniei voștre, domnule Coleg, vi se datorește în cea mai mare parte, că statul român deține astăzi în mâinile sale instrumentul modern cel mai puternic de dezvoltare și de propășire a unei țări.

Ați contribuit cu acea ocaziune la resolvarea unor cestiuni juridice importante de drept internațional. Espunerile voștre pline de luciditate și de cunoștințe profunde vă atras asupra atențiunii bărbatilor de știință și vă deschis ușile marelui Institut de Drept internațional, merit vă avea o influență decisivă asupra dezvoltării dreptului ginților și a pașnicilor legături dintre popore.

Ați înavuțit mai în urmă știința cu cercetări meritorii asupra dreptului public român și asupra vieții poporului rege.

După atâta muncă ați fi putut să vă retrageți în viața odihnită și tihnită, gustându acea ce străbunii noștri numeau *otium cum dignitate*, dar inima voastră iubitore de datorie și de bine a preferit să urmeze unei noue chemări.

Eră vorba de a organiza Domeniul Coronei, creat în urma marilor fapte războinice și politice, cari au reînviat nemul, românesc și au dat României noua ei pozițiune în lumea modernă. Țera întregă și Regele știu și cunosc, cu ce inimă și cu ce devotament v'ați consacrat noii însărcinări, ce vi s'a încredințat, și cum ați rezolvit atât partea materială cât și partea morală a acestui important serviciu.

Cu acesta nu v'ați îndestulat însă setea de a face binele. Prin apărarea neobosită și savantă a testamentului lui Ioan Otteteleșanu, ați isbutit ca nobilele și filantropicele dispozițiuni ale acestui bărbat să fie legalmente recunoscute și să ia o ființă reală. Iar pentru a încoronă opera voastră, nu ați pregetat un moment de a asigura instituțiunea pentru viitor, transferându asupra Academiei drepturile și îndatoririle lăsate de Ioan Otteteleșanu și predându-ne nouă, cu averea, o instalațiune bine și frumos pregătită, destinată a servi la creșterea de bune mame de familie.

M'am crezut dator să amintesc toate acestea cu ocaziunea solemnă de astăzi, pentru ca să se răspândească în publicul român convicțiunea profundă ce avem cu toții, că am dat Episcopului Melchisedec un demn și valoros succesor.

Nu sunteți, precum eră el, servitor al altarului dumnezeesc; dar serviți de ani îndelungați cu credință și devotament la altarul dreptății și al patriotismului, la altarul științei și al culturii.

Ați făcut, domnule Coleg, elogiul Episcopului Melchisedec și ați reamintit, pe lângă lucrările sale științifice, participarea sa la două mari evenimente din dezvoltarea nemului și a statului român—la voturile divanului ad-hoc și la declarațiunea autocefaliei biserice naționale.

În amândouă aceste evenimente Episcopul Melchisedec a ocupat

unŭ locŭ importantŭ, pe care nici unŭ contemporanŭ nu i-lŭ pŭte răpi ŝi pe care istoria i-lŭ va rezervă.

Făcendŭ parte din clerŭ, Episcopulŭ Melchisedec nu a uitatŭ în amîndouă aceste împrejurări, că biserica e chemată să vieze în poporŭ ŝi că clerulŭ, eșitŭ elŭ însuși mai alesŭ din poporŭ, are a îndeplini o misiune fără sémênŭ de importantă, aceea de a pregăti poporulŭ în desvoltarea lui culturală internă, aceea de a-lŭ întări pe calea adevărului ŝi a virtuței, aceea de a asigura prin credință tare în cele sufletești ŝi dumnezeesce credința tare în viitorulŭ frumosŭ ŝi luminatŭ alŭ némului.

A fostŭ unŭ semnŭ caracteristicŭ alŭ anului 1857, că întregŭ poporulŭ a luatŭ parte la mișcările de reînviere, ce se manifestaŭ atunci cu atăta putere. Intregŭ némulŭ românescŭ, dela Vlădică până la opincă, eră în picioare, cu mintea tréză, cu sufletulŭ aprinsŭ, cu inima plină de datoriile sacrificiilorŭ ce i se impuneaŭ. Acei cari, trăindŭ departe de poporŭ, nu urmărise ŝi nu-lŭ urmăriaŭ în tainiculŭ lui mersŭ ŝi eraŭ incapabilŭ de a pricepe agitațiunea ce-lŭ cuprindea, staŭ uimiți dinaintea semnelorŭ vigurose de vieță ce izbucniaŭ din țărănime ŝi din clerŭ, două trepte ale societăței ce se credeaŭ înmormîntate în nesimțire umilitore ŝi degradatore. Impulsiunea decisivă a mișcării din 1857 a fostŭ dată de clerŭ ŝi de țărănime, căci la reînvierea lorŭ s'a aprinsŭ făclia reînvierei întregului némŭ. Când țeranulŭ ŝi preotulŭ voiaŭ cu hotărîre unirea, cine se mai putea opune cu o influență hotărîtore la avîntulŭ geniului românescŭ în prezentulŭ imediatŭ de atunci ŝi în viitorulŭ mai depărtatŭ? Complotulŭ lui Vogoridi ŝi alŭ trabanțilorŭ lui eră condamnatŭ din capulŭ locului a fi ŝi a rămâne de rîsulŭ lumei, cu totŭ pericolulŭ ce elŭ reprezintă în sine.

În această fasă însemnată a vieței națiunei, Melchisedec a fostŭ la înălțimea preotului ŝi a patriotului.

Lucrările lui Melchisedec în divanulŭ ad-hoc au așezatŭ calea, pe care amŭ pășitŭ înainte, până amŭ ajunsŭ a restabili independența bisericeii naționale.

Cuvîntările ce elŭ a ținutŭ la Huși de pe amvonŭ cu ocașiunea

alegerilor la divanul ad-hoc și la adunarea, care a ridicat pe scaunul domniei Moldovei pe Cuza-Vodă, au avut în timpul lor un mare răsădit și caracterizează aspirațiile întregului popor.

Clerul pricepea atunci admirabil, că biserica română nu poate avea o influență asupra societății românești, decât menținându-se pe fundamentul venerabil al canonelor și avându constant în vedere perfecționarea culturală a neamului românesc. Biserica răsădită trebuie să devie în România totu atât de independentă ca și statul, pentru ca ea să poată fi pentru națiune punctul ei de răsădit cel mai puternic în dezvoltarea morală a poporului, atât de necesară pentru asigurarea dezvoltării politice și naționale.

Melchisedec avu harul de sus de a fi unul din lucrătorii în această vie sufletească a neamului românesc.

Elu a prelucrat acele însemnate memorii, din cari reese viu necesitatea istorică a independenței bisericei române, necesitatea ei culturală și națională. Elu a împinsu la întâiul act, care constată în timpurile noastre independența bisericească, la consacrarea prin arhieriei țerei a Sfintului Miru. Elu a luat parte la acea consătuire memorabilă a Episcopatului român, care a fostu hotărîtore pentru recunoscerea neatârării bisericei noastre.

Pe tronul Patriarhatului ecumenic din Constantinopole se suise unu arhieriu demnu de această înaltă pozițiune, unu bărbatu luminat, creștinu plinu de osirdie, păstoru atentu alu turmei lui Christosu. Cu inimă creștinescă, Ioachimū IV vedea în înălțarea miraculoasă a României mâna însăși a Celui de Sus, și din propria lui inițiativă a făcutu propunerea de a recunosce autocefalia bisericei române. Tărîmulu Bizanțulu este însă lunecosu; obiceiul de multe ori secularu alu intrigilor sbuciumă și astădi societatea de pe malurile încântătoare ale Bosforulu. Ioachimū se temea de indiscrețiuni, cari să împedece realizarea dorinței sale, căci recunoscerea independenței bisericei române era legată de resolvirea mai multor cestiuni delicate, asupra cărora urma încă discuțiune. Noi cereamū recunoscere necondiționată a autocefaliei bisericei naționale; împrejurimea Patriarhatulu ținea încă la ore-cari restricțiuni. Textulu

cererei Episcopatului nostru către Patriarchul ecumenic și răspunsul acestuia erau de discutate iute și în secret, până nu se voru amesteca alții, ca să complice situațiunea.

Nu putea să facă Guvernul singur nimic. La această lucrare trebuia să participe clerul prin înalții lui reprezentanți, prin Episcopat. Atunci se țină în Februarie 1885 o adunare secretă la Mitropolia din Bucuresci, la care luară parte Mitropoliții și Episcopii țerei. Înainte de a intra la vorbă, toți făcură legământ solemn, ca nimic din cele ce aveau a se pertracta să nu fie divulgate, până ce cu voia și bine-cuvîntarea Celui de Sus, cestiunea nu va fi resolută. În taină fu redactată scrisoarea către Patriarchul ecumenic; în taină fu îndreptat tomosul de recunoșcere. În lucrarea delicată pregătitoare a acestor acte, rânduiri Episcopatului au fost Episcopul Romanului Melchisedec și Episcopul Dunărei-de-jos Iosif. Urmară încă câtă-va timp tractative între Bucuresci și Scaunul ecumenic, până ce în fine formulele noastre fură adoptate.

Numai atunci, când faptul se îndeplinise, s'a trasă cortina și biserica română reapără în vechea ei neatîrnare.

Tomosul patriarchal sosi la 1 Mai 1885, în apropierea zilei de 10 Mai, a acelei zile în care serbamă înălțarea independenței și a regatului României, înălțarea Dinastiei noastre regale. În ziua de 1 Mai 1885 se făcù cunoscută poporului întreg independența bisericii române, care în simțul Românilor îndepliniă opera de renaștere a României, iar în simțul lui Ioachim trebuia să devie pavăză și ajutor bisericii răsăritene, iar mai ales Scaunul ecumenic, precum mai înainte a și fost în timpuri de grea cumpănă pentru ortodoxie.

Amintesc în scurtă participarea Episcopului Melchisedec la aceste acte mari, pentru că ele sunt punctele culminante ale vieții lui și pentru că ele voru rămâne și pentru viitor de mare învătătură pentru poporul și clerul nostru.

Prin legea creștină, căreia el s'a închinat de la întâia descalicătoare sub Traian Impărat, poporul român s'a ținut nestrict

în mijlocul furtunilor neasemănată de mari și de grele, cari au trecut peste dinsul și pe cari le-a învinsu pe tôte.

Prin legea creștină se va ține el și de aci înainte nebiruită de relele, ce scutură societățile omenesci; căci legea creștină semnifică curățenia vieții, pășirea cu siguranță pe calea celei mai înalte și mai sublime morale, plină de sacrificii interne și externe, cari purifică și oțlesc inima și sufletele omenilor spre fapte bune și plăcute lui Dumnezeu.

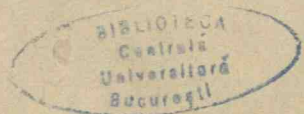
Prin cleru național și luminat, viețuind și predicând în numele lui Christos, poporul român a căpătat învățatură și poavă, mângăere și speranță.

Clerul însuși însă nu poate să ajute, fără să fie întreg și deplin al nămolului și al țerei. El trebuie să vieze prin nămol și în nămol, să se însuflească din aspirațiile și din geniul lui.

De cler: se poate dice că și de armată, că în afară din țară nu are ce vedea și că numai prin țară și în țară el poate forma acea putere iresistibilă, ce dă națiunii întregi tărie.

Se mai cere dela cler, ca el să stea neclintit pe fundamentele de două ori milenare ale credinței ortodoxe, căci numai astfel se poate ține pe sine și pe popor în sferile înalte și curate ale învățaturii Mântuitorului.

Aceste simțăminte le vedem noi sădite în inima Domniei-Văstre, cultivate în acțiunile Domniei-Văstre, scumpe și ilustre Colegii; și de aceea Academia Română, păstrătoarea culturii naționale, este fericită a vă număra printre cei mai aleși ai ei.

CUPRINSULŪ

	Pag.
Biografia P. S. S. Melchisedec până la înălțarea la Episcopatu	2
Lista serierilorŭ sale.	11
Desbaterile Academiei la care a luatŭ parte P. S. S. Melchisedec	13
Despre <i>Introducere în sfințitele cărți ale Vechiului și Noului Așezămintŭ</i> . .	14
« <i>Raportulŭ asupra sfințirei mirului de clerulŭ românŭ</i>	16
« <i>Raportulŭ către Sf. Sinodŭ asupra conferințelorŭ pentru unire dela Bonn</i>	19
« <i>Biografia Mitropolitului Antimŭ Ivirenulŭ</i>	21
« <i>Cinstirea și închinarea icŭnelorŭ în Biserica română</i>	23
« <i>Vięta și minunile cuvioșei maiceiŭ nŭstre Paraschevei ceiŭ nouę</i>	26
« <i>Discursulŭ asupra concordiei și unirei dintre biserică și școlă</i>	28
« <i>Lipovenismulŭ, adecă istoria schismaticilorŭ sau rascolnicilorŭ și ereti-</i> <i>cilorŭ rusesci</i>	31
« <i>Biserica ortodoxă în luptă cu protestantismulŭ</i>	38
« <i>Vięta și scrierile lui Grigorie Ţamblacŭ</i>	40
« <i>Papismulŭ și starea actuală a bisericei ortodoxe în regatulŭ României</i>	42
« <i>Chronica Hușilorŭ.</i>	43
« <i>Chronica Romanuluiŭ.</i>	46
Activitatea P. S. S. Melchisedec în Sf. Sinodŭ.	51
Partea luată de P. S. S. Melchisedec la înființarea Facultăței de Teologie. . .	53
Apreciere generală asupra P. S. S. Melchisedecca autorŭ	54
Vięta politică a P. S. S. Melchisedec dela 1856 până la Unirea Principatelorŭ . .	55
Trecerea la Ministeriulŭ Cultelorŭ a P. S. S. Melchisedec	62
Misiunea P. S. S. Melchisedec la Petersburg	63
P. S. S. Melchisedec ca omŭ	66
<i>Anece:</i>	
A. Scrisŭrea lui Filaretŭ Scribanŭ către Episcopulŭ Melchisedec pentru a-lŭ în-	69
demnă să demisioneze.	
B. Demisiunea motivată a P. S. S. Melchisedec din 23 Maiŭ 1865	71
C. Scrisŭrea prin care s'a trimesŭ Consulilorŭ protestarea în contra legei din 16	77
Maiŭ 1865 pentru numirea Episcopilorŭ	
D. Scrisŭrea P. S. S. Melchisedec către Părintele Climentŭ	79
E. Instrucțiunile date de clerulŭ eparchiei Hușilorŭ deputatuluiŭ sęu, P. S. Sa Mel-	83
chisedec	
Ręspunsulŭ d-lui D. A. Sturdza la discursulŭ de recepțiune alŭ d-lui I. Kalinderu. .	88

